

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**DOKTORA
TEZİ**

**SAĞIR SPORLARINDA ANTRENÖR-SPORCU
İLİŞKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE
İŞARET DİLİ ÇEVİRMENİNİN ROLÜ**

BERRAK FETAHNA FIRAT

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

ARALIK 2020

**SAĞIR SPORLARINDA ANTRENÖR-SPORCU İLİŞKİSİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ VE İŞARET DİLİ ÇEVİRMENİNİN ROLÜ**

Berrak Fetahna FIRAT

**DOKTORA TEZİ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ARALIK 2020

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Berrak Fetahna FIRAT

18/12/2020

SAĞIR SPORLARINDA ANTRENÖR-SPORCU İLİŞKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE İŞARET DİLİ ÇEVİRMENİNİN ROLÜ

(Doktora Tezi)

Berrak Fetahna FIRAT

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Aralık 2020

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Sağır sporcular ile antrenörlerin ilişkilerini değerlendirmek; duyan antrenörler ile Sağır sporcuların ilişkisinde iletişim aracı görevi gören çevirmenlerin etkisi ve önemini incelemektir. Araştırma verilerinin toplanmasında hem antrenörler hem de çevirmenler olmak üzere iki ayrı gruba, nitel yöntemlerden biri olan görüşme tekniği kullanılmıştır. Antrenör-sporcu ilişkisini değerlendirirken Jowett ve Poczwadowski (2007)'nin 3C modeli kapsamında incelenmiştir. Antrenör-sporcu ilişkisinde iletişim aracı olan işaret dili çevirmeninin rolü antrenör ve çevirmen perspektifiyle değerlendirilmiştir. Çalışma grubu, Türkiye İşitme Engelliler Spor Federasyonu (TİESF)'nin değişik spor dallarındaki milli takımlarında 2019 sezonunda görev alan 10 antrenör ve 7 aktif CODA işaret dili çevirmeninden oluşmaktadır. Veri analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; antrenör-sporcu ilişkisinin en temel unsurlarından birinin iletişim olduğu, iletişimde yaşanan aksaklığın sporcu hem bedensel, hem de ruhsal yönden olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir. Ayrıca, antrenör-sporcu ilişkisinin önemli unsurlarından biri olan 'birbirini anlama ve algılama' açısından spor alt yapısına sahip çevirmenlerin önemli etkisi olduğu görülmüştür.

Bilim Kodu : 1303
Anahtar Kelimeler : Sağır, İşitme Engelli, Antrenör-Sporcu İlişkisi, İşaret Dili Çevirmeni
Sayfa Adedi : 105
Danışman : Prof. Dr. Mustafa Yaşar ŞAHİN
İkinci Danışman : Doç. Dr. Ayşe Şirin OKYAYUZ

ANALYSING THE COACH-ATHLETE RELATIONSHIP IN DEAF SPORTS AND
THE SIGN LANGUAGE INTERPRETER ROLE

(Ph.D. Thesis)

Berrak Fetahna FIRAT

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF HEALTH SCIENCES

December 2020

ABSTRACT

This study aims to evaluate the relationship between Deaf athletes and their coaches, alongside the impact and importance of interpreters who act as a communication vehicle in the relationship between Deaf athletes and hearing coaches. The interview technique, which is a qualitative method, was used on two separate groups; interpreters and coaches. The coach-athlete relationship was evaluated using the Jowett and Poczwardowski (2007) 3C model. In addition, the coaches and interpreters were asked about their perspectives on the coach-athlete relationship, the role of the interpreter, the goals of the interpreter and the coach, and their impact on the athlete's performance. The working group is composed of 10 coaches and 7 active CODA sign language interpreters who have worked with national teams in various sports branches of the Turkish Deaf Sports Federation (TİESF) in the 2019 season. The method for data analysis for the study was content analysis. At the end of the study, it was concluded that one of the most fundamental factors in the coach-athlete relationship is communication, and that lapses in communication negatively affect the athlete both physically and mentally. Furthermore, it was concluded that having interpreters with a sports background has a strong effect on one of the key aspects of the coach-interpreter relationship; "the ability to understand one another".

Science Code : 1303
Key Words : Deaf, Hard of hearing, Coach-Athlete relationship, Sign Language Interpreter in Sport
Page Number : 105
Supervisor : Prof. Dr. Mustafa Yaşar ŞAHİN
Co-supervisor : Doç. Dr. Ayşe Şirin OKYAYUZ

TEŞEKKÜR

Bu tezin gerçekleştirilmesinde, değerli tez danışmanım sayın Prof. Dr. Mustafa Yaşar ŞAHİN'in her defasında pes etmeme rağmen bıkmadan usanmadan bana olan güveni, inancı ve destekleri önemli rol oynamıştır. Kendisinin hem bu teze, hem de spor bilimine sağladığı destek ve katkıları nedeniyle minnettarım.

Çevirmenlik mesleğine olan bakışımı, dünya görüşüme ufuk açan sevgili hocam Bilkent Üniversitesinden Sayın Doç. Dr. Ayşe Şirin OKYAYUZ ve bu tezin izleme komitesinde ve jürisinde yer alan Sayın Prof. Dr. Ekrem Levent İLHAN'a ve Sayın Doç Dr. Halil SAROL'a destekleri, öneri ve paylaşımları için teşekkür ederim.

Bu sürecin başlaması ve yol almasında önayak olan tüm çalışmalarımı birlikte tartışıp uzun uzun fikir alış-verişi içinde bulunduğum kahrımı çeken, en stresli dönemlerde her zaman bıkmadan-usanmadan destek olan meslektaşım emekli öğretim görevlisi Yavuz TANYERİ'ne içten teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma bulgularının önemli bir bölümünü oluşturan görüşme ve gözlemlerin elde edilmesinde destekleri için Türkiye İşitme Engelliler Spor Federasyonu (TİESF) Başkanı Sayın Yakup Ümit KİHTİR'e, milli takım antrenörlerine, milli takım sporcularına ve işaret dili çevirmenleri olan CODA arkadaşlarıma ve alana uzun yıllar emek vermiş Doğan Özdemir'e gönüllü destekleri için teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xiii
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER	7
2.1. Sağır Sporlarında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Değerlendirilmesi.....	7
2.1.1. Engellilerde sporun gelişim süreci	7
2.1.2. Teknolojik gelişmelerin engelli sporunda yer alması	10
2.1.3. Uluslararası kuruluşlar ve hükümet programlarında engelli sporu	12
2.1.4. Sporun engellilere sağladığı avantajlar	12
2.1.5. Sağır kültür ve sağır topluluk.....	15
2.1.6. Sağırların rekreasyon etkinlikleri ve bu yolla spora yönelmeleri	17
2.1.7. Sağır sporlarında uluslararası kurallar	20
2.1.8. Uluslararası sağır spor organizasyonlarında milli takım kafilesinin yapısı.....	22
2.1.9. Antrenör-sporcu ilişkisi ve 3C modeli	23
2.2. Antrenör-sporcu ilişkisinde işaret dili çevirmeninin rolü	27
2.2.1. İşaret dili çevirmeni ve CODA	27
2.2.2. İşaret dili çevirmenliği ve sağır spor.....	30
3. GEREÇ VE YÖNTEMİ	35
3.1. Araştırma Deseni.....	35

Sayfa

3.2. Çalışma Grubu	36
3.3. Verilerin Toplanması	38
3.4. Antrenör-Sporcu İlişkisinde 3C Modeli.....	39
3.5. Geçerlilik Güvenirlilik	39
3.6. Araştırmacı açısından araştırmanın avantaj ve dezavantajları	41
3.7. Veri Analizi	42
4. ARAŞTIRMA BULGULARI	45
4.1. Antrenörlere Yönelik Antrenör-Sporcu İlişkisi ile İlgili Görüşme Soruları	45
4.1.1. İşaret dili biliyor musunuz?.....	45
4.1.3. Sağır sporcularla çalışırken karşılaştığınız zorluklar nelerdir?	46
4.1.4. Sağır sporcularla kamp ve/ya antrenmanlarda kişisel etkileşim ve/ya iletişiminizdeki zorluklar ile ilgili düşünceniz nedir? Lütfen açıklayınız?.....	47
4.1.5. Antrenör olarak spor dalı ile ilgili konuları sporcuya iletmekte zorlandığınız durumları lütfen açıklayınız	48
4.1.6. Çevirmenin antrenör-sporcu iletişime etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Lütfen açıklayın.....	49
4.1.7. Antrenör-sporcu ilişkisinde çevirmende olması gereken mesleki özellikler nelerdir?	50
4.1.8. İyi bir antrenör-sporcu ilişkisinde size göre en önemli unsurlar nelerdir? Açıklar mısınız?	51
4.1.9. Sporcularınızla ilişkinizde ‘yakınlık’ kavramını nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizce yakınlık kavramı için hangi duygular önemlidir?	52
4.1.10. Sporcunuzun size bağlı olduğunu düşünüyor musunuz?	52
4.1.11. Sporcunuzla ilişkilerinizde birbirinizi tamamlamak için iyi bir koordinasyonun sağlandığını düşünüyor musunuz?	53
4.1.12. Sporcunuzla birbirinizi anladığınızı düşünüyor musunuz?.....	54
4.1.13. Milli takımdaki Sağır sporcuları elit düzeyde görüyor musunuz? Lütfen nedenleriyle açıklayınız.	54

Sayfa

4.2. Antrenör – Sporcu İlişkisinde Çevirmen Rolü ile ilgili Görüşme soruları	55
4.2.1. Çeviri yaptığınız spor dalındaki bilgi düzeyiniz nedir? Açıklar mısınız?	55
4.2.2. Çeviri yapmadan önce araştırma ve hazırlık yapıyor musunuz? Lütfen açıklayın?.....	55
4.2.3. Teknik kavramları, terimceyi, TİD’de karşılığı olmayan ve ifade edilmesinde güçlük çektiğiniz sözleri çevirirken ne gibi yöntemler kullanıyorsunuz?.....	56
4.2.4. Sağır sporcu branşın teknik özelliklerine, terminolojisi ve kültürüne ne kadar hâkim?.....	57
4.2.5. Size göre birlikte görev yaptığınız antrenör, Sağır kültürüne hakim mi ve Sağır sporcuların gereksinimlerini giderebilme de yeterli mi?.....	57
4.2.6. Antrenör-sporcu arasında yaptığınız çevirilerde zorluk çektiğiniz konular var mı? Örnek verebilir misiniz?.....	58
4.2.7. Sizce, sporcunun çevirmene yaklaşımı nasıldır? Lütfen açıklayınız.	59
4.2.8. Sizce, antrenörün çevirmene yaklaşımı nasıldır? Lütfen açıklayınız	59
4.2.9. Kendinizi takımın bir parçası olarak görüyor musunuz? Açıklar mısınız?.....	60
4.2.10. Sizce, antrenör-sporcu ilişkisinde karşılıklı sevgi, saygı, güven, dostluk ve bağlılık gibi duyguları üzerindeki çevirmenin rolü ve etkisi nedir? Açıklar mısınız?.....	61
5. TARTIŞMA	63
6. SONUÇ	81
7. ÖNERİLER.....	83
KAYNAKLAR	87
EKLER.....	97
EK-1. Antrenörlere Yönelik Nitel Görüşme Soruları	98
EK-2. Coda Çevirmenlere Yönelik Nitel Görüşme Soruları	99
ÖZGEÇMİŞ	103

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 3.1. Görüşme yapılan antrenörlerin demografik özellikleri.....	36
Çizelge 3.2. Görüşme yapılan çevirmenlerin demografik özellikleri	37
Çizelge 4.1. Antrenörlerin işaret dili bilgisi.....	45
Çizelge 4.2. Antrenörlerin SİE sporcuları ile iletişim yöntemleri	45
Çizelge 4.3. Sağır sporcularla çalışırken karşılaşılan zorluklar	46
Çizelge 4.4. Kişisel etkileşim ve iletişim zorlukları	47
Çizelge 4.5. Antrenörün sporcuya spor dalı ile ilgili iletmekte zorlandıkları.....	48
Çizelge 4.6. Antrenör-sporcu ilişkisinde çevirmen etkisi.....	49
Çizelge 4.7. Antrenör-sporcu ilişkisinde çevirmenin mesleki özellikleri.....	50
Çizelge 4.8. Antrenör-sporcu ilişkisinde 3C modeline göre antrenör görüşlerindeki önemli unsurlar	51
Çizelge 4.9. Yakınlık ifadeleri	52
Çizelge 4.10. Sporcunun antrenörüne bağlılık boyutunun güçlenmesinde aranan unsurlar	52
Çizelge 4.11. Koordinasyon için gerekli etmenler.....	53
Çizelge 4.12. Antrenörün, sporcu ile birbirini anladıklarına yönelik ifadeleri.....	54
Çizelge 4.13. Sağır sporcular elit sporcu mudur?	54
Çizelge 4.14. Çevirmenlerin görev aldıkları spor dallarında görev almadan önceki bilgi düzeyleri.....	55
Çizelge 4.15. Çevirmenler görev almadan önce araştırma ve ön hazırlık süreçleri	55
Çizelge 4.16. Çevirmene göre Sağır sporcuların branş terminoloji ve kültürüne hakimiyeti	57
Çizelge 4.17. Antrenörün Sağır kültürüne hakimiyeti ve bu bağlamda sporcu gereksinimlerini karşılamada yeterliliği?	57
Çizelge 4.18. Çevirmenin yaşadığı zorluklar.....	58
Çizelge 4.19. Sporcunun çevirmene yaklaşımı.....	59
Çizelge 4.20. Antrenörün çevirmene yaklaşımı.....	59

Çizelge	Sayfa
Çizelge 4.21. Çevirmen kendini takımın bir parçası olarak görüyor mu?	60
Çizelge 4.22. Çevirmenin antrenör-sporcu ilişkisine etkisi	61

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 5.1. İşiten antrenörlerle SİE sporcular arasındaki iletişim şekilleri.....	63
Şekil 5.2. Antrenör-sporcu ilişkisinde 3C modeline göre kavramların dağılımı	67
Şekil 5.3. Araştırmadaki diğer verilerin (Sağır toplum, Sağır sporcuların kültürel özellikleri, sağır spor içerisinde işiten antrenörlerin karşılaştıkları zorluklar) şekilsel gösterimi	74
Şekil 5.4. İşaret dili spor çevirmenlerinin bilgi edinim süreçleri, karşılaştıkları zorluklar ve çeviri stratejileri ile ilgili toplanan verilerin şekilsel gösterimi.	80
Şekil 6.1. Antrenörlerin SİE sporcular ile çalışırken karşılaştıkları üç temel farklılık ve işaret dili çevirmeninin etkisine yönelik şekilsel gösterim	82

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Simgeler

Açıklamalar

dB

Desibel

Kısaltmalar

Açıklamalar

AÇSHB

T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

ASL

American Sign Language (Amerikan İşaret Dili)

BM

Birleşmiş Milletler

BSL

İngiliz İşaret Dili (British Sign Language)

BTGM

Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü

CART-Q

Antrenör - Sporcu İlişkisi Envanteri

CISS

The International Committee of Silent Sports
(Uluslararası Sessiz Sporları Komitesi)

CODA

Children of Deaf Adults (Sağır Yetişkinlerin İşiten)

DEAFLİMPİK

Sağır Spor Oyunları

DIBF

Deaf International Basketball Federation
(Sağır Uluslararası Basketbol Federasyonu)

EDSO

European Deaf Sports Organization
(Avrupa Sağır Sporları Organizasyonu)

FIFA

Fédération Internationale de Football Association
(Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği)

FIS

Fédération internationale de ski
(Uluslararası Kayak Federasyonu)

GSB

Gençlik ve Spor Bakanlığı

IAAF

International Association of Athletics Federations
(Dünya Atletizm Birliği (World Athletics), eski
adı Ulalararası Atletizm Federasyonları Birliği)

Kısaltmalar**Açıklamalar**

ICSD	International Committee of Sports for the Deaf- Comité International des Sports des Sourds (Uluslararası Sağır Sporları Komitesi)
IOC	International Olympic Committee (Uluslararası Olimpiyat Komitesi)
IPC	International Paralympic Committee (Uluslararası Paralimpiyat/Paralimpik Komitesi)
IS	International Sign (Uluslararası İşaret)
İE	İşitme Engelli
ÖSF	Özürlüler Spor Federasyonu
SHGM	Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü
SİE	Sağır ve İşitme Engelliler
TD	Teknik Delege
TİD	Türk İşaret Dili
TİESF	Türkiye İşitme Engelliler Spor Federasyonu
UCI	Uluslararası Bisikletçiler Birliği
UNCRPD	United Nations Convention on Rights of People with Disabilities (Birleşmiş Milletler Engelli Bireylerin Hakları Komitesi)
WFD	Dünya Sağırklar Federasyonu
WHO	Dünya Sağlık Örgütü

1. GİRİŞ

Antrenör-sporcu ilişkisinde etkili iletişim ve olumlu ilişki kurulması, sporcuların motivasyonu, psikososyal ve fiziksel performansları açısından son derece önemlidir (Jowett ve Cockerill, 2003). Çünkü verimlilik ve doyum arttığı zaman buna paralel olarak beceriler de gelişir (Altıntaş, Kelecek ve Aşçı, 2013).

Mevcut literatür tarandığında, antrenör-sporcu ilişkisi ile ilgili yapılan araştırmaların yoğun olarak yarışma ve antrenman başarısı üzerine odaklandığı görülmektedir. Buna karşın sosyo-kültürel farklılıklar üzerine yapılan araştırma sayısı oldukça kısıtlıdır. Bu araştırma, literatürün bu alandaki boşluğunu gidermeye yönelik olduğu gibi, bundan sonra yapılacak araştırmalar içinde öncü-örnek bir çalışma olması amacıyla yapılmıştır.

Aynı şekilde Sağır sporunda bu ikili ilişkide köprü görevi gören ve iletişimde önemli rol oynayan çevirmenler araştırmanın diğer boyutunu (çalışma grubunu-öznesin vs) oluşturmaktadır. Sporda çeviri alanı, Türkiye’de son beş yılda araştırmaya başlanmıştır. Ancak alt özel alan olarak sporda işaret dili çevirmenliği ile ilgili bir ildir. Öyleki araştırma bu yönüyle disiplinlerarası bir çalışma olup sadece spor alanında değil çeviri alanına da önemli bir katkısı olması amaçlanmıştır. Araştırmada özel bir yerinin olmasının nedeni; hem sporun hem de işaret dilinin kendi başlarına oldukça spesifik olmaları nedeniyle, her iki konu incelendiğinde bütünleştiklerinde karşımıza oldukça yeni bir alan sunmalarıdır.

Sağır sporcular, değişik engel grupları bulunmasından ötürü spesifik olarak incelenmesi gereken bir gruptur. Bu nedenle araştırmada antrenör ve Sağır sporcu ilişkisi incelenmiş ve bu ilişkide önemli rolü olan, ikili arasındaki iletişimi sağlayan çevirmenlerin rolü araştırılmıştır.

Duyan toplumun geleneksel ve yerleşik yaklaşımına göre, Sağırlar ve işitme engelliler (SİE) duymayan, ‘konuşamayan’¹ engelli insanlardır. Duyan toplumun algısıyla; Sağırlar ve

¹ Duyan topluma göre ses, anlamlı bir iletişim sembolü içermediğinde konuşma sayılmamakta, ancak Sağır topluluk da ses çıkarılması ve ses sembollerinin işaret diliyle yerine getirilmesi konuşma kabul edilmektedir. Bu durum, duyan ve duymayan toplum arasındaki en önemli algı farklılıklarından biri olarak her zaman karşımıza çıkmaktadır.

işitemeyenler engelli olarak kabul edilmelerine rağmen, Sağırılar kendilerini ‘engelli’ olarak kabul etmemektedirler. Kendi iletişim dili olmasından dolayı kendilerini yaşadıkları toplumun içinde farklı ‘kültürel ve dilsel’ bir topluluk olarak görürler (Butterfield, 1991). Bu nedenle, Sağır topluluklar yaşamın her alanında kendine özgü sosyo-kültürel varlıklarını korumak ve sürdürmek amacıyla kendi aralarında çeşitli etkinlikler düzenler, spor etkinliklerini ise diğer engel gruplarına karışmadan sadece kendi topluluklarına özgü olarak yürütürler.

Sağır spor etkinlikleri; Olimpiyat oyunları örnek alınarak, Deaflimpik adı altında yaz ve kış oyunları olarak düzenlenmektedir. Sağır spor oyunları; 1924-1965 yılları arasında "Sağırılar İçin Uluslararası Oyunlar" veya "Dünya Sessiz Oyunları" adları altında gerçekleştirilmiştir (The International Committee of Sports For The Deaf [ICSD] 1924-2014 Review, 2015: 9-11). Bunu takiben 1966-1999 yılları arasında "Sağırılar için Dünya Oyunları" adı kullanılmaya, 2001 yılından bu yana da Uluslararası Sağır Sporlar Komitesi (ICSD) yönetiminde ‘Deaflimpik’ adıyla düzenlenmeye başlamıştır (ICSD 1924-2014 Review, 2015: 9-11). Türkiye, ilk kez, uluslararası düzeyde yapılan spor etkinliklerinden olan ve 1961 yılında Helsinki’de düzenlenen yaz oyunlarına katılmıştır (“Deaflympics [ICSD] Türkiye”, 2020). 1961’de düzenlenen bu organizasyona katılmasına rağmen, Türkiye’de resmi bir federasyon kurulması ve örgütlenmesi çok daha sonra gerçekleşmiştir. Bu bağlamda tüm engelli gruplarının spor faaliyetlerinden sorumlu olan ilk resmi spor federasyonu, 1990 yılında kurulan Türkiye Özürlüler Spor Federasyonu (TÖSF)’dur. Sağırılar, on yıl süreyle bu federasyon çatısı altında spor faaliyetlerine katılmıştır, ancak TÖSF’nun engelli grupların hepsine birden ve tek çatı altında hizmet vermesi zorlaştığı için, engellilik grupları için ayrı ayrı hizmet veren federasyonlar kurulmasına karar verilmiştir. Bu gelişmenin ardından Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü’ne bağlı olarak 2000 yılında Türkiye İşitme Engelliler Spor Federasyonu (TİESF) kurulmuş, 2006 yılında birçok spor federasyonunun özerk olmasıyla birlikte TİESF’ da kendine ait ana statüsü, genel kurulu olan yönetim, denetleme ve ceza kurulları seçimle işbaşına gelen bağımsız bir spor federasyonu olmuştur (“Türkiye Bedensel Engelliler Spor Federasyonu” [TBESF], 2020). TİESF kurulduktan sonra en üst düzeydeki uluslararası Sağır sporları kuruluşu olan ICSD’ye üye olmuş, ardından da ICSD’nin düzenlediği uluslararası spor faaliyetlerine SİE milli takımların katılımı gerçekleşmiştir. Yanı sıra ülke içinde düzenlenen ulusal spor etkinliklerinde de ICSD kuralları uygulamaya başlamıştır.

Uluslararası Sağır sporlarını yöneten ICSD Sağır spor organizasyonlarına katılmayı belli şartlara bağlamıştır. Ülkemizin de katıldığı Deaflympik, Dünya ve Avrupa şampiyonaları gibi uluslararası Sağır spor organizasyonlarına katılacak sporcuların her iki kulaktaki duyma kaybının en az 55 desibel ve/veya üstünde olması gerekmektedir (“Audiogram Regulations Version 5”, 2018). Sporcuların katılımı bu şarta bağlanmış olmasına rağmen, yoğun olarak görev alan ve duyan antrenörler için benzer bir şart bulunmamaktadır. Bundan ötürü, Sağır sporlarındaki milli takımlar, genel olarak duyan antrenörler tarafından çalıştırılabilmektedir. Duyan antrenörle Sağır sporcu arasında iletişiminin sağlanması, sürecin her adımında en temel ihtiyaçtır. Ancak duyan ve konuşan antrenörlerle, işaret dili kullanan Sağır sporcular aynı dili konuşamamaktadırlar. Bu nedenle antrenör-sporcu arasındaki iletişimi sağlamak üzere federasyon tarafından işaret dili çevirmeni görevlendirilmektedir. Antrenör ve sporcu, antrenman sırasında sporun evrensel dilini kullanarak, yani görsel olarak anlaşabilirler. Ancak, sözel iletişimin gerektiği durumlarda örneğin, spor teorisi aktarımı, teknik çalışmalar ve taktiklerin aktarımında yoğunlukla işaret dili çevirmeni devreye sokulmaktadır. Bu bağlamda da iletişimi sağlayan çevirmen ile ilgili bir takım beklentiler ve/veya sorunlar ortaya çıkmaktadır. Antrenör-sporcu arasında iletişimi sağlayan çevirmenin spor bilgisi ve o branşa özgü teknik becerisinin yetersiz olması halinde, taktik uygulamaların gerçekleştirilmesi sırasında istenilenler gerçekleştirilemediği için beklenen verim alınamamaktadır. Bu nedenle çalışmada antrenör-sporcu ilişkisi araştırılırken, doğal olarak etkileşim sürecinin zorunlu bir parçası olan işaret dili çevirmeninin rolü de incelemiş olacaktır.

Bu çalışmada antrenör-sporcu ilişkisini değerlendirirken model olarak Jowett ve Poczwardowski (2007)’nin antrenör-sporcu ilişkisinde 3C modelin kapsamında nitel araştırma yöntemi kullanılacaktır. Bu nedenle de antrenör-sporcu ilişkisini incelerken 3C (yakınlık, bağlılık, birlikte çalışma) referans alınmıştır.

Antrenör-sporcu ilişkisi “...antrenörün ve sporcunun duyguları, düşünceleri ve davranışları karşılıklı olarak birbirine bağlıdır” şeklinde tanımlanmıştır (Jowett & Ntoumanis, 2004: 257). Bu kapsamda Jowett ve arkadaşları yakınlık, bağlılık ve tamamlayıcılık yapıları ile antrenör ve sporcu arasındaki karşılıklı ilişkide duyguları tanımlamaya odaklanmışlardır (Jowett & Ntoumanis, 2004: 257). Jowett gerçekleştirdiği bir çok nitel çalışma ile ‘3C+1’ antrenör-sporcu ilişkisindeki kavramsallığı geliştirmiştir (Jowett & Cockerill, 2003; Jowett

& Meek, 2000). Bu modelde antrenör-sporcu ilişkisi dört unsurdan oluşmaktadır. Bunlar; yakınlık - bağlılık- tamamlayıcılık - karşılıklı yönlendirmedir (Rhind & Jowett, 2011). Çalışmada bu dört temel kavramın boyutları incelenirken; antrenör ve çevirmenlerin perspektifleri ile sporcunun algısı açısından ortaya çıkan bulgulara yoğunlaşılmıştır.

Bu araştırmada işiten antrenör Sağır sporcu ilişkisini değerlendirirken Jowett ve Poczwadowski (2007)'nin 3C modeli kapsamında inceleyerek sportif performansa etkileri, antrenörün sporcu üzerindeki etkisini ortaya koymayı; bunun yanında iletişimsel olarak ilişkinin bir parçası olan çevirmenin rolü, bu ilişkideki yeri, etkisi ve önemini ortaya koymak amaçlanmıştır. Sağır sporunun koşullarından ötürü tamamlayıcı parçası olarak katılan işaret dili çevirmeninin etkisi oldukça yeni ve farklı bulgular sunarak farklı disiplinlerin alanlarına da katkı sağlanması beklenmektedir.

Temel Kavramlar ve Terimler

İşitme Engelli; Tıbbi bir kavram olup, odyolojik test sonucunda belli bir desibelin üzerinde işitme kaybı olan kişilerdir. Türkiye Cumhuriyeti mevzuatına göre, işitme kaybının arıza ağırlık ölçüsü: Odyolojik donanıma sahip bir sağlık kuruluşunda yapılan testle, her iki kulaktaki işitme kaybının odyometrik ortalaması bulunur. Bulunan ortalama sayı, kişinin tam Sağırılık halinde uğrayacağı arıza ağırlık ölçüsü (% 50) ile çarpılır. Örneğin; bir kulakta, işitme kaybı 50 db, diğer kulaktaki işitme kaybı 80 db. ise “ortalama işitme kaybı: $80+50=130/2=65$ arıza ağırlık ölçüsü: $65 \times 0.5 = \% 32.5$ ” olarak tespit edilmiş olur. Sağlık mevzuatında belirlenen bu hesaplama yöntemine göre bir kulağı işitmeyenler yüzde 40'lık dilimi tutturamadıkları için engellilik haklardan yararlanamamaktadırlar (Bınar ve diğerleri, 2019).

Sağır; Tıbbi tanımı dışında, sosyo-kültürel yönden kendilerini diğer engel grupları içinde kabul etmeyen, dil, kültür ve sosyalleşme açısından farklı bir topluluk olarak nitelendiren ve o topluluğun parçası olduğunu kabul edenlerdir. Bu nedenle, Sağırılık ana dilini işaret dili kabul eden, kendilerini farklı bir kimlik olarak tanımlayan topluluklar için kullanılmaktadır.

Sağır sözcüğünde büyük “S” ve küçük “s” kullanımı: Sağır kavramını 1972 yılında ilk kez dile getiren kişi Woodward (Napier, 2002) olmuştur. İngilizcede Sağır anlamına gelen

“*deaf*” sözcüğünü kişilerin durumunu sınıflandırmak için büyük D ve küçük d harfini literatür de kullanmıştır (Napier, 2002). Türkçe de ise “*D/deaf*”in karşılığı olan (Sağır sözcüğü kendilerini Sağır topluluğa ait olarak tanımlayan, kültürel azınlık olarak gören, işaret dili kullanan) Sağır kişiler için kullanılmaktadır. Sağır sözcüğü büyük harfle yazıldığında, Sağır ve işitme güçlüğü çeken bireyleri, işaret dili kullananları ve Sağır topluluğuyla doğrudan bağı olan kurumları içerir. (Lane, Hoffmeister ve Bahan, 1996; Stewart, 1991).

Sağır sözcüğünde ‘S’ harfi, söz konusu sözcükle özel bir topluluğu tanımlaması olduğundan yazılı metinlerde cümlelerin neresinde olursa olsun büyük “S” harfiyle yazılır. Buna karşın küçük “s” ile yazılan “*sağır*” kelimesi ise sadece duymayanlar (işitme engelliler) için kullanılır (Napier, 2002). Dünya da kabul gören “Sağır” sözcüğü Türkçe’de sosyal bir hakaret olarak kabul edildiğinden sık sık duyan toplumun itirazları ile karşılaşmaktadır. Bu nedenle ‘Sağır’ sözcüğü, ülkemizde dil bilimcilerin toplumsal kabul üstüne çalışması ve açıklığa kavuşturması gereken konulardan birisi olarak güncelliğini korumaktadır. Bu tartışmalara rağmen, araştırma boyunca erişim sağlayabilmek için topluluk Sağır ifadesi ile tanımlanmıştır.

Duyanların baskın ve belirleyici konumda olması sonucu, işitme engellilik ve Sağırlık hala tek bir kavram olarak görülmektedir. Ülkemizde bu kavramlar geniş bir kesim tarafından araz, lal, sağır, konuşamayan-duymayan gibi sözcüklerle ifade edilmektedir. Türkiye’de ilk kez Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK)’nin 2019’da düzenlediği “Sağırların, İşitme ve Görme Engellilerin Görsel-İşitsel Medya Hizmetlerine Erişiminin İyileştirilmesi Çalıştayı”nda, “*Sağır*” ve “*işitme engelli*” sözcükleri iki ayrı kavram olarak kayıtlara geçerek henüz toplumsal olarak yerleşmesinde bir anlamda resmiyet kazanmıştır (“RTÜK Sağırların, İşitme ve Görme Engellilerin Görsel-İşitsel Medya Hizmetlerine Erişiminin İyileştirilmesi Çalıştayı Sonuç Bildirisi”, 2019: 41-43). İlk kez farklı ihtiyaçları olan iki farklı topluluk olarak formel kayıtlara geçmiştir.

Deaflympik: Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) tarafından tanınan ancak tamamiyle bağımsız bir kuruluş olan Uluslararası Sağırlar Spor Komitesi (ICSD) tarafından organize edilen bir spor organizasyonudur. Sağır olimpiyatları olarak kabul gören Dünya Sağır Oyunları, ‘yaz’ ve ‘kış’ olmak üzere “Deaflympics” adı altında yapılmaya başlanmıştır.

Deaflympik 2017 Samsun yaz oyunlarına kadar Türkiye’de resmi kuruluşlarda “deafolympik”, “deaflympik” gibi farklı yazımlar ile karşımıza çıksa da 2017 Samsun’un yaptığı ev sahipliği ile kavram Türkçe de netlik kazanmıştır.

İşaret Dili: Sağır bireylerin iletişim kurabilmek için el hareketlerini ve eldivi (yüz mimik, jest, beden dili) hareketleri ile dilbilim sistematığı olan ve bütünlük gösteren görsel bir dildir (“TDK”, 2020). Diğer bütün diller gibi her ülkenin kendi alt-kültürü olarak oluşur ve farklılık gösterir. Örneğın; halen kullanılan Türk İşaret Dilinin kökeni (TİD) Osmanlı İmparatorluğuna kadar dayanır. (Oral, 2016: 92). Ayrıca konuşma dilleri aynı olan ülkelerin, kendi işaret dilleri farklılıklar gösterir. Örneğın, İngilizce konuşulan ülkeler grubunda olmalarına rağmen, Amerikan işaret dili ile İngiliz işaret dili çok farklıdır. Hatta ilginç olarak Amerikan işaret dilinin kökeni Fransız işaret diline dayanır.

İşaret Dili Çevirmeni: “Farklı dil ve kültürler arasında bağlantı kurmak, düşünce alışverişlerini sağlamak, karşılıklı iletileri aktarmak olan” (alıntı Oral, (Benoit Kremer (1987: 77) 2016: 92) çevirmenlik; Sağır dünyada, Sağır ve duyanlar arasında, sessiz toplum ile konuşan toplum arasında, işaret dili aracılığıyla iletişim kurulmasıdır. Sadece konuşma dili ile görsel dilleri değil aynı zamanda her iki görsel dil arasında; yani iki işaret dili ya da yazılı dil ile işaret dili arasında çeviri ihtiyacı da söz konusudur. Bu spesifik ihtiyaçtan ötürü Sağır çevirmenlerde görev yapmaktadırlar.

CODA: ‘Sağır Ebeveynlerin Çocuklarının (Child Of Deaf Adult) kısaltması olup bir ya da birden fazla Sağır ebeveyn tarafından yetiştirilmiş çift kültürlü, duyan kişilere verilen isimdir. Literatürde bazı yerlerde Türkçe kısaltması olarak SEÇ tercih edilse de yaygınlaşamamıştır. İşaret dili ve işaret dili çevirmenliği eğitiminin olmadığı ya da yetersiz olduğu ülkelerde işaret dili çevirmenliğini başlangıçta spontane olarak, daha sonra uzmanlık eğitimi görmeden profesyonelleşen CODA’lar yapmaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Sağır Sporlarında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Değerlendirilmesi

2.1.1. Engellilerde sporun gelişim süreci

Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de spor yapan engellilerin sayısında her geçen gün artış olmaktadır. Bu gelişmeye paralel olarak engelli spor organizasyonları çeşitlendirilerek engellilikle ilgili farkındalık yaratma ve engellilerin spor faaliyetleri yoluyla toplumsal yaşama adaptasyonu desteklenmekte, dolayısıyla da engellinin daha geniş kitlelerle ulaşabilme ve topluma adaptasyon imkânları artırılmaktadır. Dünya Engelliler Raporu'nun yayınlanması üzerine Hawking (2011) sunuş kısmında; "Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme (Convention on the Rights of Persons with Disabilities) ile başlayan ve Dünya Engellilik Raporu'nun yayınlandığı süreç içinde, engellilerin yaşamlarını sürdürdükleri ortama dâhil edilmesi bakımından bir dönüm noktasıdır." diyerek bu konudaki görüşünü açıklamıştır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) Dünya Engellilik Raporu (2011: 29) verilerine göre de dünya nüfusunun yaklaşık %15'i farklı yaşamsal zorluklar ve engelle yaşamaktadırlar. Gelişmiş ülkelerde ayırım gözetilmeden 'birey' olarak kabul edilen engellilerin refah düzeylerini yükseltme yolunda imkânlar seferber edilirken, ülkemizdeki engelli insanlar çoğunlukla benimsenmeyen bir toplumsal grup gibi görülmekte ve Türkiye'de engellilerle ilgili yapılan çalışmalarda (Besiri, 2009; Şen, 2018). Görüleceği gibi, toplum geneline entegre edilmektense 'gizli yaşam alanları' içine hapsedildikleri için ülkemizdeki engelli nüfusa ilişkin istatistikler de güvenilir ya da doğrulanabilir olamamaktadır. Bu gerçeklikten hareketle söz konusu bireyin toplumsal hayata katılımının desteklenmesi kapsamında Sağır bireylerin spora katılımı önem arz etmektedir.

Spor, genel anlamda insanların bedensel ve ruhsal sağlığı açısından olumlu bir uğraş olarak kabul edilmek de olsa da bu bakış açısı eksik algı oluşturmaktadır. Sporun özellikle engelli bireyler üzerindeki sosyal ve psikolojik etkisine ilişkin bilimsel veriler tam olarak saptanmamış olsa da sporun engelli bireyler üzerindeki etkisi göz ardı edilmemelidir. Spor konusu engellilik bağlamında ele alındığında engelli grup üzerindeki sosyal ve psikolojik etkileri açısından da değerlendirilmesi gerekecektir. Engelli bireylerin temel sorunlarından

olan güven, disiplin ve elde edilen başarının duygular üzerindeki etkilerinin yanı sıra, mağlubiyetin de kazanma ve hayata tutunma arzusunı körüklediğini (Theunissen ve diğerleri, 2014) de psikolojik motivasyon aracı olarak saymak gerekir. Engelli bireyler özellikle normal gelişim gösteren bireylere kıyasla daha bağımsız olmaya ihtiyaç duymaktadırlar (Öztabak, 2018). Dolayısıyla, diğer birçok alanda başarısını ortaya koymakta zorluklarla karşılaşan engellinin sporun sağladığı olumlu katkılardan daha çok yararlanmaları düşünülebilir. Örneğin, yaşamlarını sürdürdükleri topluma, spor vasıtasıyla başarı sergileyerek kendilerini ispatlamaları imkân dâhilindedir. ABD’de engelli sporun direktörü ve Vietnam Savaşı gazisi olan Kirk Bauner, "*spora katılmanın, onlara hala aktif olduklarını ve üretken bir hayat sürdürebildiklerini göstermenin çok etkili bir yolu olduğunu*" (Winnick, 2007), söyleyerek yukarıda vurgulamaya çalıştığımız düşüncelerimizi doğrulamaktadır (Theunissen ve diğerleri, 2014).

Dünyada kabul gören mevcut yaklaşım çok genel hatlarıyla şu şekilde özetlenebilir; tüm sporcular, yetenek veya engelliklerinden bağımsız olarak, keyifle ve memnuniyetle hayata meydan okumayı/katılmayı başarabilirler (Genç ve Çat, 2013). Bu nedenle, sporu sadece rehabilitasyon ve terapi aracı olarak görmemek, yaşam kalitesine önemli katkıları olan olumlu bir uğraş olarak da algılamak gerekir. Kısaca özetlenmeye ve açıklanmaya çalışılan nedenlerden dolayı engellilerin spora katılımını desteklemek önem kazanmaktadır.

Paralympics kurallarına göre; engelli spor yarışmalarına katılmak için yedi kriter bulunmaktadır ("Paralympic", 2020). Bunlar: Omurilik felci, görme, işitsel, ampute, öğrenme güçlüğü, serebral felci ve diğerleridir (53 farklı engelliliğin değerlendirilmesi) ("Paralympic", 2020). Engellilik bu kriterlerle sınırlanmış olsa da, gelecekte bu tanım genişletebilecek ve engellilik tanımı da değişime uğrayacaktır. Örneğin, olimpiyat oyunları ve uluslararası yarışmalarda doping sayılan maddelerin sayısında sürekli değişiklik yapılmaktadır, bunlar bakış açılarının veya değiştiğinin veya daha fazla gerçek su yüzüne çıktıkça yorumların değiştiğinin bir kanıtı olarak düşünülebilir; dolayısıyla engellilik kriterlerinin kapsamının genişletileceğini de göz önünde bulundurmak gerekir.

Engelli sporlar, Sağırılar, bedensel ve zihinsel engelliler olmak üzere üç gruba ayrılır (Nixon, 2007). Sağır bireylerin fiziksel engellilerden ayrılmasının nedeni, görünür bir engellerinin olmaması ve dolayısıyla kendilerini engelli kategorisinde kabul etmemeleridir (Fosshaug, 2004; Jordan, 1996). Sağırılar, diğer engel gruplarından ayrı olarak kendilerine özgü ulusal

ve uluslararası kuruluşlara sahip oldukları için, üçüncü bir engel grubu olarak kabul edilmektedirler. Bundan dolayı da Sağır spor organizasyonları diğer engelli gruplarından ayrı olarak düzenlenmektedir. Sağır spor organizasyonlarının ilk defa 1924 yılında Paris’te ‘Dünya Sessiz Oyunlar’ adı ile engelli sporun doğuşundan çok daha önceye dayanması (Stewart, 1991), bu kitlenin kendilerini tamamıyla ayrı kültürel bir azınlık olarak tanımladıklarının en önemli kanıtıdır. Ancak, her ne kadar Sağır sivil toplum örgütleri kendilerini engelli grubu içerisinde kabul etmeseler de ulusal ve uluslararası kuruluşların mevzuatlarında ve politikalarında engelli grup içinde değerlendirilip ve haklarının mücadelesini bu kapsamdan elde etmektedirler. Sağır sporlarında bunun aksine bedensel ve zihinsel ve görünür bir engel söz konusu olmadığı için dil ve kültür ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle Sağır’ların bu ayrıştırıcı yaklaşımı başka bir araştırma konusu olarak ele alınabilir.

Engelli sporları, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra önemli gelişme göstermiştir. Bunun altında yatan en önemli sebep ise savaşa katılarak gazi olan çok sayıda asker ve sivil birçok farklı engelle evlerine dönmüşlerdir. Savaştan engelli olarak dönen çoğu kişi, rehabilitasyon amacıyla spor yapmaya başlamış, bir süre sonra da çeşitli branşlara ve yarış sporlarına dahil olmaya başlamışlardır (Legg ve Steadward, 2011).

Ünlü bir nörolog ve sinir cerrahı olan ve 1939 yılının Mart ayında Almanya’dan ailesi ile birlikte İngiltere’ye taşınan Dr. Ludwig Guttman, 1944 yılında Oxford Üniversitesi’nde araştırmalarını yürüttü ve Stoke Mandeville Hastanesinde Spinal Yaralanma Merkezi’ni kurdu (“History of the paralympic movement”, 2020). Böylelikle, engellilerin spora katılımı ile ilgili önemli gelişme bir doktorun girişimlerinin sonucunda gerçekleşmiştir. Bu enstitüde, felçli hastalar için omurilik rehabilitasyonu ve tedavisi ile ilgili benzersiz uygulamalar geliştirdi (“History of the Paralympic Movement”, 2020). Kurduğu omurilik yaralanması merkezi örnek model oldu. 1948 Londra Olimpiyat Oyunları’nda Stoke Mandeville’de tekerlekli sandalye sporcuları için netball, okçuluk ve basketbol spor müsabakaları düzenlendi (“History of the Paralympic Movement”, 2020). O dönemde düzenlenen Stoke Mandeville Oyunları, daha sonra düzenlenen modern Paralimpik Oyunları’nın başlatılmasına önyak oldu (“History of the Paralympic Movement”, 2020). Bu gelişmeyi takiben 1960 Roma olimpiyatlarının hemen ardından engelli oyunları, 1988 yılında ise

Paralympik adı altında dünyanın ilk uluslararası engelli spor organizasyonu yapılmıştır (Bailey, 2008).

Bu gibi gelişmelerle engelli bireylerde sporun gelişiminde önemli rol oynamış ve oynamaktadırlar. Bu bağlamda engellilerin en en üst düzeydeki spor organizasyonun düzenleneyen, denetleyen ve koordine eden Uluslararası Paralimpik Komitesi (IPC) yaz ve kış oyunlarını düzenlemektedir. IPC, yerel, ulusal ve uluslararası faaliyetlere katılan sporcuların tüm performans seviyelerinin geliştirilmesini de desteklemektedir (Vanlandewijck, 2006). Bu girişimler, engelli sporların gelişmesini ve yaygınlaşmasını sağlayarak engelli bireylerle ilgili bilincin oluşmasını ve geniş halk kitlelerine ulaşmasını sağlamıştır. Örneğin, Paralimpik Oyunları'nda tekerlekli sandalye basketboluna seyirci ilgisinin olağanüstü seviyede olması, engelli sporunun hızla gelişip ve yaygınlaşmasında öncü rol oynamıştır (Medland ve Ellis-Hill, 2008). Buna ek olarak, çoğu ülkede, erkekler, kadınlar ve gençler için yerel yarışmalar da düzenlenmektedir; tekerlekli sandalye basketbolu izlemesi eğlenceli bir spor dalı olarak görüldüğünden dünyanın birçok yerinde, hatta üçüncü dünya ülkelerinde bile hızla gelişmektedir. Tekerlekli sandalye gibi ekipmanla yapılan sporlara ilginin artmasının diğer bir nedeni de sporu yapan bireylerin zaman içinde daha büyük teknolojik ürünlerle spora katılımlarının sağlanabilmesidir.

2.1.2. Teknolojik gelişmelerin engelli sporunda yer alması

Günümüzde, elektronik tekerlekli sandalye veya protez kolları vasıtasıyla yani ekipman desteğine bağımlı bedensel engelli insanlar, teknolojiye gelişmeler sayesinde daha iyi hareket becerisi sergilemektedirler. Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarından sonra protez teknolojilerinde çok hızlı ve kapsamlı bir gelişme yaşanmış, dizleri büküp parmaklarını oynatacak ya da yumruk yapabilecek elektronik kollar ve kullanım verimliliğini artıran protez ayaklarla teknolojik devrim yaşanmıştır (Gutfleisch, 2003). Gutfleisch (2003), "Sidney 2000 Paralimpik Oyunları'nda, diz amputeleri olan erkekler için düzenlenen 100 metre atletizm yarışmasında Marlon Shirley'in elde ettiği derece, dünya çapındaki atletlerin rekorlardan daha hızlıydı" ifadesini kullanmaktadır. Ayrıca, teknolojik destekle elde edilecek sonuçların "insanüstü" yeteneklere sahip ekstremitelerin kompozisyonu ile sınırların aşılacağı da iddia edilmektedir (Gutfleisch, 2003).

Bu ve benzeri gelişmeler beraberinde bazı soruları ve farklı yaklaşım açılarını da getirebilmektedir. Örneğin, üst düzey rekabet sporlarında, yüksek performans için teknolojik araçları kullanan sporcuların bir anlamada “tekno-doping” sınırını koruyabilmeleri ne kadar mümkün olabileceği tartışılmaya başlanmıştır. İleride bu araçlarla ilgili kriterler belirlenerek yeni sınırlamalar getirilmesi gerekecek midir? Bu da çözüme kavuşturulması gereken sorunlu alanlardan biridir. Fiziksel eksiği olan insanların tam ve bütün bir beden olarak gördüğümüz bireylere karşı üstün olmasını sağlayacak, daha hızlı, daha güçlü, daha yüksek performans teknolojilerinin gelişimi ile mevcut olacaktır. Örneğin, özel malzemeden yapılan fiber karbon yapay bacak protezleri ile “bacakları olmayan en hızlı şey” olarak adlandırılan Güney Afrikalı sprinter Oscar Pistorius’un, yapay bacaklarının avantaj sağladığı iddiaları üzerine, IAF (Uluslararası Atletizm Federasyonları Birliği) tarafından 2008 yaz olimpiyatlarında yarışması engellenmiştir (Burkett, McNamee ve Potthast; 2011).

Sektörde ve alanda dile getirilen başka bir güncel ve çözüm bekleyen sorun da engelli sporunda çok az kadının yöneticinin olmasıdır. Örneğin, gerek ulusal gerekse uluslararası engelli spor kuruluşlarının yönetim yapısına bakıldığında çoğunlukla erkek egemen bir yönetsel yapı olduğu görülmekte, IPC ve Türkiye’deki dört engelli spor federasyonunun yönetim kurulu bu gerçeğin en belirgin örnekleridir. (IPC, TİESF, TBESF, TGESF, ve TOSSFED kurumsal yapı, 2020) Cinsiyet eşitliğinin sağlanması için uluslararası spor kuruluşlarının yönetim yapısında kadınlar için pozitif ayrımcılık yapılmasının gerekliliği başta olmak üzere başka çözümler de öngörülebilir. Toplumun geneline baktığımızda, yoksulluk ve sosyal dışlanma riski yüksek olan kırılgan nüfus gruplarını; yoksulluk ve yoksunluk içinde yaşayanlar, engelliler, çocuklar, gençler, kadınlar, yaşlılar, işsizler, evsizler vb. nüfus grupları oluşturmaktadır (Şahin ve Coşkun, 2009). Bu durum engelli spor organizasyonu düzenleyen kuruluşların yönetici kesiminde de görülmektedir. Birçok çalışmada ortaya konulduğu gibi (Johnson, Snider, Smith, 1994: 776-836; Watson ve Lunn, 2010), hem kadın hem engelli bireyleri, toplumun, çocuklardan sonra en çok zorlanan kesimi olarak niteleyebiliriz. Bu nedenle, teşvik ve desteklerle kadınların da yaşamın her alanında söz ve karar sahibi olması için mücadele edilmesi de ayrıca vurgulanması gereken bir konudur. Sözü edilen gelişmelerin ve değişimlerin sağlanması için de uluslararası kuruluşların ve özellikle de devletlerin rolü ve çabaları çok önemlidir.

2.1.3. Uluslararası kuruluşlar ve hükümet programlarında engelli sporu

Türkiye, BM Engelli İnsan Hakları Sözleşmesini (CRPD) 2007’de imzalamış ve 2009 yılında onaylamıştır (Milletlerarası Sözleşme, 2009). Engellilere her alanda çeşitli haklar ve erişebilirlik sağlanması için sözleşmenin 30. Maddesinde; “*kültürel yaşam, dinlenme, serbest zaman aktiviteleri ve spor faaliyetlerine katılım*” hakkı getirilmiştir (Milletlerarası Sözleşme, 2009). Bu düzenlemenin yanı sıra 5. Maddede diğer bireyler ile eşit koşullar altında katılımın sağlanmasına dikkat edilmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır (Milletlerarası Sözleşme, 2009)). Milletlerarası sözleşmede (2009); Katılım teşvik ve cesaretlendirme, özel spor ve eğlence etkinliklerini örgütleme, kaynak ve eğitim sağlanması, erişim sağlayabilmesi, okul etkinliklerine dâhil olması, organize edilen sportif etkinliklerin hizmetlerine erişebilmesi maddeleri yer almaktadır (Madde 30, 2009).

Türkiye’nin engellilerle ilgi faaliyetleri aktif olarak gerçekleştirilmiş olsa da, bu konu Mesut Yılmaz başkanlığında kurulan 55. ve 63. hükümet programlarında ilk kez yer almıştır (Aktel ve Erten, 2017). Programda engellilere ilişkin kısım şöyledir (Aktel ve Erten, 2017):

Bedensel engellilerin toplumsal yaşamında sporun da yer alabilmesi için gereken her türlü önlem alınacaktır. Özürlülerin eğitim ve öğrenim olanaklarının çağdaş ülkeler düzeyine çıkarılması amacıyla gerekli düzenlemeler yapılacaktır. Özürlülere yönelik hizmetlerin düzenli, etkili verimli bir şekilde yürütülmesi temin edilecektir. Bu amaçla yasal ve idari tedbirler biran önce uygulamaya konulacaktır. Özürlülerle ilgili yasalarda mevcut düzenlemelere işlerlik kazandırılacak, özürlülere mesleki eğitim verecek merkezlerin kurulması sağlanacaktır. Böylece bu vatandaşlarımızın yaşamlarının kolaylaştırılması, günlük ekonomik ve sosyal yaşama aktif katılımlarının sağlanmasına zemin hazırlanacaktır” 55. Hükümet Programı (1997 (aktaran Aktel ve Erten, 2017).

Bu gibi gelişmelerle Türkiye’de engellilerin spora alanında desteklenmesi için yollar açılmış ve bilinçlenme yaşanması umut edilmiştir. Bunun önemli nedenlerinden biri de daha önce de değinilen sporun engelli bireylere sağladığı avantajların tanınmasıdır.

2.1.4. Sporun engellilere sağladığı avantajlar

Kuralların öğretilmesi ve uygulanması, takım içinde bireysel roller almak (oynamak-yarışmak) bireysel sosyalleşmenin ve sosyal rehabilitasyonun bir parçasıdır (Lopes, 2015). Spor, sosyal etkileşime başlamak, diğer insanlarla ilk temasları başlatmak ve kolaylaştırmak için en kolay yollardan biridir (Lopes, 2015). Bu nedenle de sporun, toplumun engelli

bireylere bakış açısının olumlu yönde değişimi ve yakınlaşması için en temel araçları arasında saymak gerekir. Engelli ve engelli olmayan sporcuların okul çağında beraber çalışması ve oynamasını her iki tarafın da empati becerilerini artırdıkları bilimsel olarak tespit edilmiştir (Kiuppis, 2018). Geliştirilen bu anlayış, engelli bireylere yönelik bakış açısı ve yaklaşımın değişiminde teşvik edici mahiyettedir. Her şeyden önce, sportif etkinlikler tüm katılımcılara yeni yetenek ve kapasiteleri keşfetme imkânı sağlar. Bu yeni perspektifler, kronikleşmiş şartlı bakış açılarından uzaklaşmayı ve günlük hayatın zorlukları ile başa çıkmak için olumlu değişiklik yaratır.

İkinci olarak, faaliyetler, aile, arkadaşlar, toplum ve engellilerin kendileri arasında bilgi paylaşımı ve tartışma forumu için ortam oluşturmaktadır. Engellilere ilgilenen herkesin, engellerin sebepleri, tedavisi ve engellilik riskinden nasıl kaçınacağına ilişkin bilgilere sahip olabilme imkânı sağlayabileceği gibi, engellilerin durumu ve haklarına ilişkin farkındalığı da artıracaktır. En önemlisi, spor, engellilerin en savunmasız gruplarından biri olan engelli çocuklara yardım etmek için bir önemli bir araçtır. Bu sayede çocuklar günlük hayatın zorluklarıyla başa çıkmanın yollarını kavrayabilir, diğer çocuklar ve engellilerle tanışabilirler. Sosyal etkileşim, ruh sağlığını, hayat disiplinini, yaşam konforunu artırmaya yol açmasının yanı sıra çocuklar üzerinde rehabilitasyon tedavisi rolü de üstlenir. Tüm deneyimleri öğrenmek, çocukların benlik saygısına katkıda bulunur ve kişisel güvenlerini artırır. Bir oyuna nasıl hazırlanacağını, spor dalının kuralları ile özel ihtiyaçlarına nasıl adaptasyon sağlayacağını, ekip organizasyonunu ve bireysel rol üstlenmeyi öğrenirler (Kızar, Dalkılıç, Uçan, Mamak ve Yiğit, 2015) Örneğin, oyun sırasında belirli bir amaca odaklanılır, ekip ruhu hissedilir ve rekabet tehdit unsuru olarak değil de bir meydan okuma olarak tecrübe edilir. Hayatın kendisi zorluklarla dolu olduğuna göre, spor, bu anlamda, engelli çocukları yetişkinliğe hazırlamak içinde yaşamsal bir araçtır. Özgüven arttıkça engelli çocukların toplumda aktif yer edinebilecekleri düşünülebilir. Bu nedenle de sportif etkinlikler, bireylerin fiziksel ve psikolojik sınırlarını keşfetmelerini, onları aktif halde tutarak iyileştirmelerini sağlar (Altun, 2010; Koparan, 2003).

Engelli sporlar, toplumun birbirleriyle etkileşime geçmesinde önemli rolü olan araçlardan biridir. *"Toplumsal temelli rehabilitasyon hem insan hem de mali kaynakların sorumluluğunu ve kaynakların yerel düzeyde örgütlenmesini de adil şekilde merkezileştirmektedir"* ("Disability and Sports", 2011). Toplumsal katılımı kolaylaştırmak

için kapasite ve becerilerin geliştirilmesinin yanı sıra, engelli olanlar da dâhil olmak üzere, tüm üyelerin yerel olarak kaynaklara eşit erişimi sağlanır.

Çalışmada ve hayatımızdaki birçok örnekte görülebileceği gibi spor, engellilere sadece fiziksel değil, aynı zamanda psiko-sosyal açıdan da çok önemli katkılar sağlar. Engelli bireylere sağladığı sosyal, psikolojik ve fiziksel yararları dışında, bireylerin toplum içerisinde yer edinmesini ve toplumsal bakışında olumlu değişimlerin oluşmasına öncülük etmektedir.

Engelli spor politikasını ve kültürünü kendine özgü bir biçimde yapılandırmak gerekir. Engelli spor federasyonlarının yönetimlerinde engellilerin kendilerinin ya da kendileri ile yaşayan kişilerin olması federasyonların daha verimli olmasına imkân sağlayacaktır. Bu sorunu bir örnekle açıklamak gerekirse; TİESF'nun yönetimindeki duyan birinin yönetime girdiği ana kadar Sağıruları tanımamış olması ve işaret dili bilmemesi nedeniyle Sağır sporunun her seviyedeki üyelerine karşı yabancılık çekecek ve iletişimsizlik yaşayacaktır. Birbirlerini tanıma, anlama ve uyum için kaybedilen yıllar, Sağır sporunun gelişiminin önündeki bariyerlerin başında gelmektedir. Nihayet, 2015'de yapılan olağanüstü genel kurulda ilk kez Sağır ve eski bir sporcunun federasyon başkanı olması bu sorunun telafisinde çok değerli adımlardan biri olmuştur. Ancak federasyon seçimlerinde zaman zaman farklı uygulamalara gidilmesi nedeniyle, bugün Sağır biri başkan iken, gelecek seçimde duyan biri de başkan olabilir. O nedenle soruna kalıcı bir çözüm getirilmesi bakımından Gençlik ve Spor Bakanlığı, 'Spor Federasyonları Çerçeve Yönetmeliği'nde değişikliğe gidilerek federasyon başkanı ve yönetim kurulunda yer alacak üyelerden en az üçte ikisinin federasyonun adına uygun engellinin bulunması şartının getirilmesi düşünülmelidir.

Son olarak, teknolojik destekli engelli sporlarından da bu bağlamda söz etmek gerekecektir. Söz konusu alan hızlı bir gelişme göstermektedir. Protezli engelli sporcuların, gelecekte, güçlü ve sağlam bedensel yapıları nedeniyle engeli olmayan sağlam vücutlu bireylerden daha hızlı performans gösterme ihtimali çok fazladır. Buna paralel olarak paralimpik oyunlarının engellilerin bireysel ve takım olarak atletik performansından ziyade radikal teknoloji gösterisine dönüşmesi riski de başka bir soruna sebep olacaktır. Böyle bir gelişmede vurgulanan ne engelli bireyin becerisi, ne engellilik konusu ne de sporun kendisi olacaktır; teknoloji ve teknolojik gelişim ön planda olacaktır. Bu da engelliler ve spora zarar verecek bir gelişme haline dönüşebilecektir. Tamamen maddi beklenti ile yapılan bu

girişimlerle gelecekte nasıl baş edileceğini ve sınırlarını belirlemek epeyce güç olacaktır. Bu konuda çalışan uluslararası spor kuruluşlarının bu işi ele almaları ve sınırlarını belirlemeleri gelecekteki olumsuz gelişmelerin önüne kesebilecek adımlardan biridir. Engelliler ve spor konusuna genel bakış açısı bağlamında, uluslararası gelişmeler, tarihçe ve Türkiye’deki gerçekler açısından kısaca baktıktan sonra, bölümün başında da ifade edildiği gibi ayrı bir kategoride ele alınacak olan Sağır ve spor ve Sağır sporcular konusuna değinilecektir.

2.1.5. Sağır kültür ve sağır topluluk

İD Türkiye Engelli Erişim Danışmanlığı Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2010 araştırmasını referans alarak işitme engelli sayısını 3 milyona yakın olarak belirtiyor (“İşitme engelliler”, 2020), sayılar içerisinde belli bir yaştan sonra farklı nedenlerle, (örneğin yaşlılık vb. nedenler) sonucunda işitme kaybı yaşayanlar dâhil, tıbbi açıdan değerlendirilen tüm kişileri kapsamaktadır. Dolayısıyla işitme engelli spektrumunda ele alınan tüm bireyler Sağır birey tanımına girmez. Çalışma kapsamında Sağır topluluk açısından asıl dikkate alınması gereken konu şudur; Türkiye’de 800,00 kişinin Sağır olmasına rağmen 500,00 kişinin ana iletişim dili işaret dilidir (Kemaloğlu, 2012).

Tıbbi bakımdan, genetik olup olmadığına, iletişim için duyma ve konuşma çözümü dışında bir olguya bakmadan, herkes İE (işitme engelli) olarak görülür. Ancak, bir birey kendini İE olarak tanımlıyorsa, bunu bir engel olarak algılar. Diğer taraftan, birçok birey için Sağırlık tıbbi bir raporda belirlenmiş olgudan ziyade bir kimliktir. Sağırlık bir engellilik olarak görülebilirken diğer yandan kendilerini engelli kabul etmeyen sosyolojik bir grubun da adıdır. Genelde doğuştan ya da işitsel kanaldan öğrenme algılama yetileri tam oturmadan (kritik yaşlarda) işitme kaybı yaşayan ve ana iletişim dili olarak işaret dilini tercih eden kişiler de Sağır olarak nitelendirilirler. Sağırlar, bilgiye ve imkânlara erişimin sağlanamaması nedeniyle toplum tarafından engellenmiş olduklarını, yani dolaylı ‘engelliliklerinin’ olduğunu iddia etmektedirler (Alsancak, 2018).

Yukarıdaki bakış açısı farklılıklarına rağmen, Sağır topluluklar Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Engelliler Sözleşmesi’ne destek vermişlerdir. Ancak, Sağır bireylerin hakları, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Engelliler Sözleşmesi’nde açıkça belirtilmiş olmasına karşın, ülkelerin çok azı bu kuralları kabul edip uygulamaya geçirmiştir.

Bahse konu sözleşmeye göre; engelliler, diğerleriyle eşit bir şekilde, işaret dilleri ve Sağır kültürü dâhil, kendilerine özgü kültürel ve dilsel kimliklerinin tanınması ve desteklenmesi hakkına sahiptir.

Sağır toplumun ve kendine özgü kültürünün en belirgin ve bilinen özellikleri; ortak dil olan işaret dilini kullanmaları ve kendi içlerinde evleniyor olmalarıdır. Reagan'ın 1985 yılında yaptığı araştırmaya göre bu oran Amerika'da %80 civarındadır. Sağırılar kendi kültürünü ve kimliğini koruyan güçlü bağlayıcılığa sahip örgüt ağına sahiptirler (Butterfield, 1991). Örneğin, ulusal ve uluslararası federasyonlar, dernekler ve kulüpler vb. gibi. Bunların dışında dil ve deneyimlerle oluşan ve kendine özgü kültürlerine ait diyebileceğimiz bazı özellikleri de mevcuttur. Örneğin; kendine has alkış şekli, deyimleri, esprileri gibi.

Gentry, McLeod ve Steward (1990) göre Sağır bireyler genelde okulda aktif olmasalar da, yetişkin olup kendi sivil toplum kuruluşlarına üye olduktan sonra daha aktif konuma gelir ve özgüvenleri artarak liderlik özelliklerini daha çok ortaya koymaya başlarlar.

Sağır spor organizasyonları, fiziksel performansın yanı sıra Sağır kültürü içinde kendi gibi olanlarla rekabete girmekten öteye gidebildikleri, sosyalleşme açısından da güçlü bir araç olarak görülmektedir (Steward, 1991: 42).

Pek çok Sağır, Sağırlığın yaygın ve normal bir durum olduğunu kabul eden aileden gelmez (Greenberg, 1980). Ailelerin bu algısı; çatışmalar ve hayal kırıklıkları ile beslenir ve süreç devam ettikçe Sağır bireylerle ailesi arasında kopukluklar kaçınılmaz hale gelir. Bu durumda olan Sağır genç, kendi gibi olan akranlarıyla birlikte olmaya başladığı andan itibaren 'kendisini ve kendisine benzeyenleri keşfettiği' başka bir dünyada bulur. Genel olarak ebeveynler, uzmanların görüşlerini takip eder ve Sağır çocuklarına işaretlerin kullanımını yasaklayarak onları 'normalleştirmeye' çalışırlar. Çünkü aile üyelerinin yaklaşık %70'i işaret dili bilmemektedir (Butterfield, 1991). Çocuklar da, etkili (anlama/anlaşılma) olmayan iletişim nedeniyle çoğu zaman aileden uzaklaşırlar. Bu nedenle bazı ebeveynler çocuklarıyla iletişim kurmak için çevirmen desteğine ihtiyaç duyarlar. Birçok Sağır, Sağır topluma katılarak, ailesi yerine arkadaşlarını tercih eder. Bugün konuyu bilen ve yaşayanların da deneyimlediği üzere en akılcı yaklaşım ebeveynlerin çocuğun Sağırlığını kabul etmesi, tanınması, desteklemesi ve çocuğun Sağır bir birey olarak güçlü olmasına yardım etmesidir. Birçok Sağır çocuk, okula başlamadan önce, herhangi bir dil geliştiremez ve bu nedenle

çevrelerindeki kültürü anlamaya ve tanımaya çalışır. Büyüdükçe, çoğu zaman dilleri olmayan, bulundukları çevrenin gelenek ve inançlarından uzak kültürel bir yapı içinde olurlar. Birçok Sağır çocuğun sosyal yaşamı yoktur ve hem Sağır hem duyan yaşlılarıyla çok az ilişki kurar. Ayrıca, Sağır çocuklar sadece evde değil, okulda ve mahallede de hayal kırıklığı ve dışlanma hissi yaşarlar.

Sağır bireyin ‘yalnızlığı’, doğduğu aileden ayrılıp, evlenerek kendi kurduğu aileye geçişi ile birlikte oldukça ilginç ve yeni bir süreç başlamaktadır. Sağır ailelerin çocuğu eğer duyan birey (CODA) olarak doğmuşsa, kendi çocuklarıyla tam anlamıyla eksiksiz bir iletişim kanalı kurmaktadır. Sağır literatürüne bir kavram olarak katılmış olan Sağır ailelerin duyan çocukları CODA sosyal katmanını oluşturarak, CODA’lar ebeveynlerinin duyan dünya ile aracılığını yapmak üzere sosyal rol üstlenirler. Böylece kendi ebeveynleriyle iletişimde sorun yaşayan Sağırlar, çocukları aracılığıyla iletişim kilitlerini açmaktadırlar. Bu aile yapılanması üzerinde yapılan akademik çalışmalardan oldukça değerli bulgular sağlanabilir.

2.1.6. Sağırların rekreasyon etkinlikleri ve bu yolla spora yönelmeleri

İnsan yaşadığı sürece hareket eden bir varlıktır. Hareket anne karnında başlar, çocuk belli bir yaşa gelince oyun, okula başlamasıyla birlikte ise düzenli beden eğitimi yapmaya başlar. Okulda beden eğitimi ve spor becerilerinin kazandırılması sırasında ise bir spor dalına yatkın ise beden eğitimi öğretmeni veya yerel antrenörler becerisinin olduğu spor dalına kanalize ederler. SİE çocukların spora katılımı duyanlar kadar kolay olmamaktadır. Sağır çocukların spora katılımı, dâhil oldukları dernekler ve arkadaş çevreleri vasıtası ile mümkün olabilmektedir.

BM Engelli İnsan Hakları Komisyonu (CRPD) kararlarının 5. Maddesinde Sağır topluluğun en temel ihtiyaçları ve sorunlarının işaret dili olduğuna değinilmiştir (Milletlerarası sözleşme, 2019). Sağır topluluğun temel ihtiyaçlarının başında her ne kadar işaret dili gelse de, CRPD kararlarının 30. Maddesinde Sağırların kültürel yaşama katılım, eğlence, rekreasyon ve spor hakkından bahsedilmektedir. Bu kararların alınmasında ise lobicilik çalışmalarıyla ünlü ve etkili olan Dünya Sağırlar Federasyonu (WFD) öncü rol üstlenmiştir.

Sağır topluluklar için spor ve eğlence faaliyetlerinin erişilebilir olması önemli olduğu gibi, bu faaliyetler Sağır bireyin kendisini kabul ettirmesi ve kendini göstermesi açısından da birer fırsattır (Carmichael, 2011). Sağır bireyler kendileri gibi olanların ikamet ettiği sosyo-kültürel ortamlarda yer alır, fiziksel ve sosyal etkileşim içinde spora katılırlar (Carmichael, 2011). Sağır bireylerin spor becerilerinin ve motor gelişiminin etkinliği açısından görsel metotlar tercih edilir (Steward, 1991).

Carmichael (2011) doktora tezinde Amerika'daki Sağır bireylerin spora erişim imkânlarının duyma bireylerle eşit olmadığını, özellikle bunun tenis gibi sporlarda daha belirgin olarak görüldüğünü dile getirmiştir. Aynı olgu Türkiye'deki belli spor dalları için de geçerli olabilmektedir. Özellikle maliyetli sporlarda (bisiklet ve kayak gibi) Sağır sporcuların kişisel imkânları olmadığı sürece, duyan gençler kadar erişim imkânına sahip olmadıkları söylenebilir.

Spor herkes için kimlik arayışı, aidiyet duygusu gibi nedenlerle çekici bir etkinliktir. Ancak, herkesin bu imkânlara sahip olduğunu ve spor yaptığını söylemek güçtür. Spor sadece eğlence ile sınırlı olmayıp, sonuca ulaşmak, başarılı olmak için bedensel ve zihinsel becerilerin de üst düzeyde olmasını gerektirmektedir. Bazen caydırıcı olabilecek kadar güçlü bir disiplin terbiyesinin olması gerekir. Spor bu açıdan değerlendirdiğimizde özellikle de bazı spor dallarında yoksul köy çocuklarının daha başarılı olduklarının örnekleri mevcuttur. Örneğin: Olimpiyat ve dünya şampiyonalarında madalya kazanan kayakçılardan çoğunun Alp dağlarında yaşayan yoksul köy çocukları (Fransız Jean Claude Killy, Avusturyalı Toni Sailer, İtalyan Gustav Toni vb.) oldukları bilinmektedir (Tanyeri, kayak ders notları, 2006).

Kemaloğlu, Yaprak, Bilgin, Korkmaz ve İlham (2016) araştırmalarından elde ettiği diğer bir bulgu, Sağır gençler için en popüler üç aktiviteden (spor, bilgisayar ve arkadaşları ile zaman geçirmek) biri spordur. Gençlerin kendilerini en yetenekli buldukları üç aktiviteden (bilgisayar, spor ve sanat) biri yine spordur (Kemaloğlu ve diğerleri, 2016). Bu nedenle bir grup SİE spora kariyer olarak bakarken, sayısal olarak azımsanmayacak kadar büyük bir kesim ise, çocuklarının kendi gibi olan bireyler ile tanışmaları, birlikte olmaları ve aynı aktivite içinde yer almalarını istemektedirler (Kemaloğlu ve diğerleri, 2016). Bu bakış açısı bir anlamda duyan toplumdan kaçış ve Sağır kültüre entegrasyon eğilimi olarak değerlendirilebilir.

Gelişmiş ve refah seviyesi yüksek olan ülkelerde Sağır spor sosyalleşme, rekreasyon ve performans amaçlı yapılırken, Türkiye’deki Sağırlar için spor, çoğu zaman kimlik ve iş bulma aracıdır. Sağırların kamu ve özel sektöre ait kurumlarda iş bulma imkânları kısıtlıdır. Türkiye Cumhuriyeti bu konu da bazı adımlar atarak atama ve çalışma mevzuatına engellilere yönelik bazı avantajlar getirmiştir. Buna göre de bir kurumda çalışanların en az yüzde bir veya ikisinin engelli kişiler olması şartı getirilmiş olsa da, Sağırların istihdama ve eğitime erişim imkânı duyanlara göre çok daha azdır (Kemaloğlu ve diğerleri, 2016). Bu nedenle de Sağır gençliğin bazen tek umudu sporcu olmaktadır. Çünkü sporda başarıya ulaştıkları takdirde bir anlamda geleceğe ilişkin ekonomik kaygılarını bertaraf etmiş olmaktadırlar. 5774 sayılı “*Başarılı Sporculara Aylık Bağlanması İle Devlet Sporcusu Unvanı Verilmesi Hakkında Kanun*” (Kanun, 2008) gereğince Deaflimpik, Dünya ve Avrupa şampiyonalarında ferdi ya da takım olarak ilk üç dereceye girenlere verilen toplu ödülün (Cumhuriyet altını) yanı sıra asgari ücret veya asgari ücretin yüzde yetmiş oranında aylık bağlanmaktadır. Bu fırsatı yakalayan Sağır bir genç (yetersiz olsa dahi) belli bir oranda yaşamını güvence altına almış olmaktadır (Kanun, 2008).

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygulanan eğitimde kaynaştırma modeli ‘çocuğun eğitime erişimini eşit ve ayrımcılık yapmadan aynı standartlarda eğitim hakkı’ gibi savunsa da özellikle SİE çocuklar için aynı durum söz konusu değildir.

Yüksek Öğrenim Üniversite sınavlarında başarılı olma şansı neredeyse yok seviyede olan Sağır gençliğin üniversitede okuyabilmeleri için en kolay yollardan biri milli sporcu olmaktır. Bilindiği gibi milli sporcuların özel yetenek sınavı ile öğrenci alan beden eğitimi ve spor bilimleri fakültelerine girme imkânları vardır. Bu imkan spor sayesinde devletin desteğini alarak bir anlamda hayatlarının idame ettirilmesi için önemlidir. Bu amaçla sportif etkinliklere katılan Sağır gençler, (maçlar sırasında keyif alıp sosyal yönden aktif olsalar da), milli takımda yer alabilecek fiziksel beceriyi ortaya koyarak kendisini kanıtlamak istemektedirler.

Bu amaçla spor yapmak isteyen Sağır genç için antrenör-sporcu ilişkisi başka bir boyut kazanmaktadır. Antrenör-sporcu ilişkisinde karşılıklı sevgi-saygı ve güven yerini korku ve itaate dayalı bir ilişkiye dönüştürdüğü zaman, Sağır sporcu fiziksel ve ruhsal tükenmişlik yaşamaya başlayabilmektedir. Ayrıca, duyan bir antrenör kendi idealine ulaşmak, kariyerini

kanıtlamak, maddi ödöl almak uğruna sporun ruhuna aykırı ve etik olmayan yöntemlere başvurursa bu durumda istisnai bir durumda olan Sağır sporcular telafisi güç psikolojik çöküşlere maruz kalabilmektedirler.

2.1.7. Sağır sporlarında uluslararası kurallar

Görünmez engellileri yüzünden ‘görünmez bir kesim haline gelen’ Sağırlara hizmet ve desteklerin verilmesi gerektiği konusunda devletler bazı hizmetleri vermekte hala yetersiz kalabilmektedirler. Bu açıdan spor, uluslararası ortak bir platformda, Sağırı kendi gibi olanlar ile buluşturan, kendi kültür ve dilini ortaya koyan ve en önemlisi kendini gösterebildiği özel bir etkinlik olabilmektedir. Bu nedenle de spor, Sağırların en yoğun ilgi gösterdikleri alanlardan biri olmuştur.

Sağır topluluk, modern olimpiyat oyunlarının benzeri bir etkinliğin uluslararası spor federasyonlarının temel kurallarını Sağır kültürüne uyarlayarak yine olimpiyatlar gibi yaz ve kış oyunları olmak üzere Deaflympik adı altında dört yılda bir tekrarlanan en büyük Sağır sporları organizasyonunu yapmayı başarmıştır. Deaflympik, diğer üç engel grubunda olan sporcuların katıldığı Paralymipikten eski olup, 1924 yılında Paris’te düzenlenen ilk Sağır Spor Oyunlarından bu yana zengin bir spor tarihine sahiptir. Sağır toplulukların bir araya gelerek kendi içlerinde spor organizasyonu yapıp birbirleriyle rekabet etmelerine, duyan dünyaya kapalı olarak yıllarca bunu sürdürüyor olmalarına olanak sağlayan, sosyal ve psikolojik dinamikleri anlamak açısından önemlidir (Stewart ve Ammons, 2001). Sağır sporda bulunan sosyal süreçler, Sağır bireylerin fiziksel, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak tasarlandığından, Sağırlar kendi yarışmalarında bir araya gelirler (Stewart, 1991). Engelliler için spor değerlendirme tablosuna dâhil edilmeleri iletişimdeki farktan kaynaklanmaktadır (Ammons, 1990). SİE sporcuların performans açısından fiziksel ya da zihinsel olarak duyan kişilerle rekabet içinde olmalarını engelleyecek herhangi bir veriye rastlanmamıştır.

FIFA, UCI, IAAF, FIS gibi uluslararası spor federasyonlarının teknik kuralları Sağır sporlarında da geçerli olup, duymaya ve konuşmaya dayalı kurallar Sağırlara göre uyarlanmıştır. Bu nedenle de uluslararası Sağır spor etkinliklerine katılacak sporcular için belli şartlar bulunmaktadır. Öncelikle odyogramlarının ICSD tarafından belirlenen kurallara uygun olup olmadığının onaylanmasının ardından ICSD tarafından verilen sabit ve geçerli

bir kimlik numarası (kodu) almaları gereklidir. Sporcular aldıkları bu kimlik numaralarıyla uluslararası müsabakalara kayıt yaptırma hakkına sahip olurlar. Şüphe duyulan, oyunlara ilk kez katılan ve duyma oranına itiraz edilen sporcular Deaflympik yaz ve kış oyunlarında, organizasyon komitesi tarafından test için çağrıldıkları takdirde odyo testi yaptırmayı kabul etmek zorundadırlar.

Deaflympik kavramı Sağırılar için düzenlenen en üst ve en çok katılımın olduğu uluslararası oyunların özel adı olup bu ismin kullanılması ve organizasyonun yapılması için IOC'den onay alınmıştır. Sık sık Deaflympik yerine "Sağır ve olimpiyat" kelimelerinin birleşiminden doğan Sağır olimpiyatları ya da deafolimpik gibi doğru olmayan kavramlar kullanılmaktadır. Doğru ifade “*Deaflympik*” ya da “*İşitme Engelliler Spor Oyunları*” şeklinde ifade edilmelidir. Bu oyunlara her iki kulakta da 55 desibelin üzerinde işitme kaybı olan sporcular katılabilmektedir (Audiogram Regulations Version 5, 2018). Yarışmalarda ve maçlarda işitme cihazları, koklear implantlar ve benzer duyma destekli teknik araçların kullanılmasına izin verilmez.

Tüm spor müsabakalarda uluslararası spor federasyonlarının kurallarına uyulsa da duymaya dayalı uyarı araçları yerine, örneğin; start için tabanca atışı yerine ışıklı uyarı vb. gibi görsel uyarı araçları kullanılır.

Sağırlığın bir kültür ya da bir engellilik olup olmadığı konusunda güncelliğini koruyan anlaşmazlık, spor alanında da sürmektedir. Ancak, Uluslararası Sağır Spor Komitesi 2001 yılında bu tartışmaları sona erdiren bir tanım sunmuştur (“Deaflympics” [ICSD], 2020):

Uluslararası spor organizasyonlarının kuralları işitme engelli (İE) sporcular için özellikle değiştirilmemiştir. Diğer engel grupları için çeşitli düzenlemeler yapılmışken, Sağır sporlarında kurallar birebir uygulanarak kendilerinin diğer engel gruplarından ayrı olduklarını bir anlamda ispat etme ve meydan okumadır. Çünkü Sağır insanlar iletişim dışında hiçbir şekilde engelli değildirler. Bu sadece işitme ve konuşmanın birincil iletişim aracı olduğu bir durumda engellilik durumu yaratabilir. Sağır kişiler kendilerini kültürel açıdan farklı bir azınlık grubu olarak görürler ve bu kültürel sebeplerden dolayı Sağır Spor Oyunları (Deaflympik) düzenlenmekte olup, Deaflympik’in oluşum nedeni kültürel sebeplere dayanmaktadır. Bütün oyun (Deaflympik) boyunca kendileri gibi Sağır kişiler ile bir araya gelip kendi ana dilleri olan işaret dili ile iletişimi tercih ederler.

Sağır topluluğun, bir engel grubunu mu yoksa bir azınlığın parçası mı olduğu tartışmaları sürerken, Sağırın kendilerini kanıtlamak, farkındalık yaratmak ve diğer engel gruplarından farklı olduklarını ve haklılıklarını gösterebilmeleri bakımından en güçlü araçların başında spor gelmektedir. Çünkü spor, medya, reklam, endüstri, tanıtım gibi onlarca alanı etkisi altına alan bir uğraştır.

2.1.8. Uluslararası sağır spor organizasyonlarında milli takım kafilesinin yapısı

Uluslararası Sağır spor etkinliklerine katılan milli takım kafilesinde; sporcular, antrenörler, masör ve fizyoterapist gibi görevliler bulunmaktadır. Ancak, Sağır sporlarında özel bir durum söz konusudur. Her spor branşının ulusal ve uluslararası teknik ekibi dışında ek olarak iki görevlinin sahada bulunma yetkisi vardır. Bunlardan biri takım teknik delegesi olarak adlandırılan Sağır teknik delegedir (TD sağır milli takım kafilesinin branş sorumlusu). TD'nin görevi milli takımın uluslararası kuruluşlar, antrenör ve takım kaptanlarının katıldığı toplantılarda yerel işaret ile IS iletişimini sağlamak, takımının uluslararası boyutta haklarını savunmak ve organizasyon içerisinde son dakika duyurularını takip etmektir. Yine kural gereği toplantılarda ortak iletişim (dili) olan IS dışında başka bir dilde konuşmak yasaktır. Bu nedenle TD duyan, işaret dili bilmeyen antrenör adına söz hakkı alabilir. Çevirmenlerin uluslararası işaret (IS) bilgisi olmadığında iki aşamalı çeviri olur. Yani antrenörden çevirmene, çevirmenden teknik delegeye mesajın iletilmesi bir süreçtir. Çeviribilim kapsamında bu çeviriye röle ile çeviri alıp vermek adı verilir. Çok dilli uluslararası toplantılarda da uygulanan bu çeviri yönteminde iki çevirmen iletişimde etkin olur (Mikkelsen, 1999; Chouc ve Condei, 2018).

Diğer görevli konumunda olan kişi ise işaret dili çevirmenidir. Çevirmen görevlendirmelerinde dikkat edilen birkaç konu bulunmaktadır. Sağır topluluğun sahiplendiği, Sağırın dış dünyaya ve bilgiye erişim ihtiyacından dolayı kendisini ve dışarıyı ona en iyi şekilde eriştiren çevirmeni görevlendirmek önemli bir kriter olabilmektedir. Sağırın kendi içlerinde, Sağır toplulukta kabul görmüş kişilerle çalışmayı doğal tercih hakkı olarak gördükleri için dışarıdan gelen ve kendini kanıtlamamış bir çevirmenin bu alana girme olasılığı oldukça düşüktür. Bu nedenle, genelde tercih edilen çevirmenler Sağır ailelerin bir parçası olan deneyimli ve kabul görmüş CODA'lardır.

Federasyon tamamıyla Sağır bir camia olduğu için kendi içerisinde kabul edilmiş çevirmenler ile çalışmayı tercih ederken, gönüllülük esasına dayalı da olsa çevirmenler de spor camiasının bir parçası oldukları için sorumluluk anlayışı içinde görevlerini yerine getirmektedirler.

2.1.9. Antrenör-sporcu ilişkisi ve 3C modeli

Antrenör

Antrenör, mesleki donanımına sahip, bunu özümseyen, birikimini aktarabilen, sporcuları yönlendirebilen, bulunduğu ekip ile aynı hedefleri odaklanıp planlayabilen eğitimci, rehber ve organizatördür. Gençlerin eğitim hayatları sürecinde, okul dışında yaptıkları aktiviteler içinde spor yapmalarının hem olumlu hem de olumsuz etkileri saptanmıştır (Hansen, Larson ve Dworkin, 2003). Fraser-Thomas, Côté ve Deakin (2005), antrenörün bu durumda rolü olduğunu ve gençler ile çalışan antrenörlerin olumlu gelişim için uygulamada model olması, bilgiyi aktarımı, öğretim yöntemleri alanlarında pedagojik eğitimin önemini vurgular. Ek olarak, sporda olumlu gelişim için Lerner ve diğerlerinin 2000 yılında (aktaran Fraser-Thomas, Côté ve Deakin, 2005) değindiği 5C yani; yeterlilik, karakter, bağlantı, güven, koruma ve şefkatin lider olarak antrenörün göstermesi gereken model olduğunu ifade eder. Smith, Smoll ve Curtis'in gençler üzerinde antrenör davranışlarını inceleyen ilk araştırmacılar olup, gençler tarafından tercih edilen antrenörlerin daha çok teknik bilgi öğreten, pekiştiren, hatalı davranışı düzelten; bunun yanında cezalandırmayan ve davranışları kontrol altında tutmaya çalışmayan antrenörler olduklarını; takım ruhunu eğitimsiz antrenörlerden daha çok oluşturabildiklerini belirtmişlerdir (aktaran Fraser-Thomas, Côté ve Deakin, 2005). Diğer araştırmacıların ise gençlerin demokratik stilleri sergileyen antrenörleri tercih ettiklerini belirtmişlerdir (Fraser-Thomas, Côté ve Deakin, 2005). Olumlu yönde etkileyen antrenörlük davranışlarının genç sporcuların karakter gelişimi, sosyal katılımlarında artış, yetkinlik, özsaygı ve özgüven gelişimini desteklemektedir (Vella, Oades ve Crowe, 2013).

Antrenör-sporcu ilişkisine yönelik yapılan birçok çalışmada antrenör, lider ve liderlik özelliklerine göre ele alınmış ve incelemiştir (Peterson, 1996; Morgan ve Bush, 2016; Harper, 2012). Bir grubun üyesi olan ve ait olunan grubun etkinliklerine yön veren, koordine

eden kişidir. Dolayısıyla, antrenörlük kavramı açıklanırken liderlik ile ilgili yapılmış çalışmalar üzerinden hareket etmek doğru bir yaklaşım olacaktır.

Liderlik tanımları çok fazla ve çeşitlidir, ancak genel kapsamda liderlik “iletişim kurma, yol gösterme, yönettiği toplumun önündeki engelleri kaldırma, fiziksel düşünsel ya da ahlaksal bir etki yapabilme yeteneğidir.” (Demir, 2020). Sporda ise ‘dönüşümcü liderlik’ yaklaşımı olumlu ele alınmış; bu da önderlik ettiği kişilerin (sporcuların) ilgilerini, becerilerini ortaya çıkarıp hedeflere ulaşmak için onun üzerinde çalışan, başarmaları için motive eden, motivasyonu en üst düzeye çıkarmayı amaçlayan, her bir kişiyi ile bağlılıkla ilgilenen ve onlar ile etkileşim kuran liderlik modelidir (Avolio ve Bass, 2001).

Chelladurai (1984) sporda liderlik konusunu ilk olarak ‘*çok boyutlu liderlik yaklaşımı*’ (ÇBLM) açısından ele alan kişidir; sporcu-antrenör ilişkisinde hem sporcunun beklentilerinde hem de antrenörün davranışlarının değişiklik gösterebileceğini dile getirmiştir. Bu açıdan Chealludaria ve Saleh (1980) konuyu çok boyutlu değerlendirerek antrenör davranışlarını analiz etmek için envanter geliştirmişlerdir. Chelladurai’nin ÇBLM modelinin temeli, liderin davranışlarını etkileyen üç faktör bulunduğunu, bunların liderin kendi özellikleri, bulunduğu ortam ve ekibin tepkisi olarak lider davranışlarını belirlemektedir. Bir anlamda katılımcıları beklentilerini dikkate alarak davranış sergileyen lider, ekibinde memnuniyet oluşturmaları halinde performansı da yükselmektedir.

Sporcu

Sporcu tanımı ise kısa birkaç sözcükle sınırlandırılacak kadar basit değildir. Çünkü sporcu; beyin ve kasını en verimli şekilde yönlendirme becerisini sergilemek için çaba sarf eden, oksijen kullanma sınırlarını zorlayan, en iyisine ulaşmak için azami çaba sarf eden, başarılı olmak için sosyal yaşamından fedakarlık eden, ödüle endeksli çalışan, rekabet eden, etik davranmak ve kurallara uymak zorunda olan, yarışan ve sonuç alan, izleyenlere estetik sunan, dostluk kuran, başlangıçta özgür yurttaş ve amatör ardından profesyonel olan, endüstri sektörünün bir parçası, reklam aracı, para, şöhret ve mutluluğa ulaşma çabası içinde olan, kaybedince hüznlenen vb. gibi onlarca sözcükle tanımlanabilir. Tüm bunların yanı sıra hedefine ulaşabilmek için çok boyutlu bilim dallarının bileşenine ihtiyaç duyan ve bunları bir araya getirip en verimli şekilde kullanabilme becerisini sergilemek üzere çaba sarf etme gayreti içinde olan, bu hedeflere ulaşmak için antrenöründen destek alan kişidir.

Sporcu için yapılan bir kaç tanıma bakacak olursak; sporun doruğu konumunda bir organizasyonu (olimpiyat oyunlarını) yöneten IOC'nin senedinde sporcunun sloganı “*citius, altius, fortius (daha hızlı, daha yükseğe, daha güçlü)*” sözcükleriyle ifade edilmiştir (“Olympic Symbols”, 2020). IOC'nin bu tanıma duyan sporcular olduğu kadar tüm engelli gruplar ve Sağır sporcular içinde bağlayıcıdır. Fişek (1980)'in Spor Yönetimi kitabında referans aldığı Nicolas Aspiotis (aktaran Fişek, 1980) sporcuyu şöyle tanımlamıştır: “*Günümüzün sporcusu beyin ve kastan oluşan bir makine... bedenini araç olarak kullanan bir teknisyen, bir bilim adamıdır*”.

Mustafa Kemal Atatürk ise tüm bu tanımları kısaca özetleyerek “*ben sporcunun zeki, çevik aynı zamanda ahlaklısını severim,*” demiştir.

Antrenör-sporcu ilişkisinde 3C+1 modeli

Antrenör-sporcu ilişkisine yönelik az sayıda çalışma ile karşılaşılsa da, Wylleman'in 2000 yılında yayınlanan makalesinden sonra bu alanda çok önemli gelişmeler kaydedilmiş olup hızlı bir ilerleme göstermiştir. Ancak, antrenör-sporcu ilişkisi dinamikleri olan ve değişkenlik gösteren, başlı başına ve sürekli araştırılmaya ihtiyaç duyulan bir konudur. Antrenör-sporcu ilişkisi bir canlının oluşum süreci gibidir. Bu süreç oluşum, gelişim ve sürdürülebilir olmak zorundadır. Bu nedenle de teknolojinin ve çağın değişen ve dönüşen yenilikleri nedeniyle sürekli araştırılmaya açık bir konudur. Bu nedenle araştırmamız, derinliğine araştırılması gereken bu konuyu irdelemek, gelecekte bu alanda yapılacak çalışmalara altyapı oluşturmak, elde edilen önerileri paylaşmak açısından önem arz etmektedir.

Antrenör-sporcu ilişkisine yönelik bir çok ölçek ve envanter üretilmiş ve geliştirilmiş olmasına rağmen, ancak bunlar tek başlarına ilişki dinamiklerini ortaya koymaya yetmemektedirler. Bu nedenle antrenör-sporcu ilişkisinde nicel çalışmaların yanı sıra neden-sonuç ilişkilerini anlamlandırabilmek için son dönemlerde nitel çalışmalarda değer kazanmıştır. Giacobbi ve Poczwadowski (2005) yaptığı literatür taramasında da sporda sosyal psikolojinin içerisinde yer alan ve sosyo-psikolojinin kapsadığı çoklu disiplinler üzerinden değerlendirilen bir yapıdır. çok yakın zamana kadar, küçük bir grup spor psikoloğu metodolojik, teorik ve etik yansımalarını özellikle spordaki kişilerarası konulara

indirgemıştır. Jowett ve meslektaşları (örn. Jowett, 2003; Jowett ve Cockerill, 2003; Jowett ve Meek, 2000; Jowett ve Ntoumanis, 2004)'in, tek bir vaka çalışması yaklaşımı, keşifsel, niteliksel metodoloji ve antrenör-sporcu ilişkilerini araştırır. Wylleman (2000), ise gerek kendi gerekse yaptığı grup çalışmalarına dayanarak, 'rekabetçi sporda kişilerarası ilişkileri anlamak ve değerlendirmek' (Wylleman, 2000) için yeni bir model tanımladı.

Poczwadowski ve diğerleri (Barott ve Henschen, 2002: 116-240), spordaki ilişkileri psikolojik bir bakış açısıyla incelemede kullanılan beş temel yaklaşım tezi ileri sürdü, bunlar ana hatlarıyla; psikodinamik ve kişilik odaklı, davranışsal, bilişsel, sosyal psikolojik ve etkileşimsel yaklaşımlardır. Bunlardan her biri kişilerarası davranışla ilişkili, ancak tek tek analiz edildiğinde birbirinden farklı bir değişkenlikleri hedeflemektedirler. Bu gelişme ve bakış açısı spordaki ilişkileri araştırmak için kullanılan analiz birimlerinin çeşitlendirilmesi bakımından önemli bir adım olmuştur.

Adie & Jowett (2010); Jowett & Meek (2000); Jowett & Ntoumanis (2004)'nün antrenör-sporcu ilişkisi çalışmalarında, ilişkiyi birbirine bağlayan duygu, düşünce ve davranış, yakınlık, bağlılık ve tamamlayıcılık olarak üç boyutta ele almışlardır (3C modeli). Üç bileşenden oluşan bu ilişki; yakınlık, bağlılık ve tamamlayıcılıktır. Yakınlık, antrenör ve sporcu ilişkisinde duygusal olarak birbirlerine nasıl yakın hissettiklerini ifade eder. Bu kavram antrenör-sporcu ilişkisinde sevgi, saygı, güven ve değer verme duyguları ile oluşan bir boyuttur. Bağlılık, antrenör ve sporcunun ilişkilerini zaman içinde sürdürme niyetleri şeklinde ifade edilir. Diğer bir deyişle kişilerarası uyum, ilişkiyi sürdürme, samimiyet, ortak başarı ve hedeflere inanmayı, antrenör ve sporcunun birbirine olan ihtiyacını temsil eder. Tamamlayıcılık ise antrenör ve sporcuların işbirliği içinde çalışmalarını yansıtır. İş birliği, görev dağılımı, destek, rahat olmak, bilgi ve deneyimine değer vermek, karşılıklı dinlemek ve arkadaşlık gibi duygularını içerir.

Bu üç unsurun antrenör-sporcu ilişkisinde belirleyici olduğuna inanan Jowett, daha sonra karşılıklı yönlendirmenin (inançlar, değerler ve hedeflerin paylaşımı) de bu ilişkide belirleyici olduğuna karar vermiştir (Jowett ve Ntoumanis, 2004). Bu nedenle, karşılıklı güven ve saygının yüksek olduğu bir ilişki hedefi ve başarıyı olumlu yönde etkileyecek ve karşılıklı bağlılık oluşacaktır. Buna karşın, bağlılığın tek taraflı olması halinde ise örneğin, antrenörün çabasına rağmen, sporcunu ilgisinin azalması durumunda ise ilişki zayıflayacaktır (Jowett ve Ntoumanis, 2004).

Antrenör ve sporcuların duygu, düşünce ve davranışlarının yakınlık, bağlılık ve tamamlayıcılık yapıları aracılığıyla da memnuniyet değişkenliği ile ilişkilendirilmesini mümkün kılmaktadır. Jowett ve Cockerill'e göre (2002), sportif ilişki antrenörlerin ve sporcuların duygusal, bilişsel ve davranışsal bağımlılıklarını yansıtır. Yakınlık, bağlılık ve tamamlayıcılık kavramları (3 Cs; Jowett & Cockerill, 2002) bir antrenörün ve sporcunun duygularını (karşılıklı güven, saygı, kişilerarası sevmeye) tanımlar. Kişilerarası algı, antrenör-sporcu ilişkisinin içeriğini ve kalitesini tanımlayan bir diğer önemli bileşendir (Jowett ve Cockerill, 2002).

Antrenör-sporcu ilişkisinin kavramsal modeline dayanan 3C modelinin, bir dizi nitel çalışmayla yöntem ve verileri doğrulamış, farklı kültürlerdeki antrenör-sporcu ilişkisindeki uygulamalarda kalitesi vurgulanmıştır (Jowett ve Ntoumanis, 2003; Trzaskoma-Bicsérdy, Bogner, Revesz ve Geczi, 2007). Altıntaş, Çetinkalp ve Aşçı (2012) tarafından yazılan makalede geçerlilik ve güvenilirliği ülkemizde test edilmiş olsa da, iletişim bariyerleri bulunan, farklı bir kültürü temsil eden Sağırılar için uygulanmadığından, bu alanda araştırma yapma ve görüş paylaşma imkânı bulunmaktadır. Sağır sporunu ele alan bu çalışma ise, hem iletişimde farklı kanalların yer alması, hem de antrenör ve sporcu arasında kültürel farklılıklar göstermesi bakımından bu alanda değerli bulgulara gebecektir.

Mevcut kaynaklar ağırlıklı olarak duyanlara özgü iken, Sağır sporunda antrenör-sporcu ilişkisine yönelik çalışma tespit edilmemiştir. Türkiye’de konuya ilişkin ender çalışmalardan biri olan ve duyanlara yönelik olarak Aşçı, Kelecek ve Altıntaş (2015) yaptığı “sporcuların kişisel karakterlerinin antrenör-sporcu ilişkisindeki rolü” adlı makale ise daha çok sporcu bakışına odaklanmış olup ve aradaki ilişki iş, okul ve evdeki yakın ilişki bağında incelenmiştir.

2.2. Antrenör-sporcu ilişkisinde işaret dili çevirmeninin rolü

2.2.1. İşaret dili çevirmeni ve CODA

CODA, ‘Sağır Ebeveynlerin Çocukları’nın (Child Of Deaf Adult) kısaltması olup bir ya da birden fazla Sağır ebeveyn tarafından yetiştirilmiş çift kültürlü ve duyan kişilere verilen isimdir. Literatürde bazı yerlerde Türkçe kısaltması olarak SEÇ tercih edilse de yaygınlaşmış

ve kabul görmüş bir kavram değildir. Birçok CODA, hem işaret hem de konuşma dilini erken yaştan itibaren edindikleri için “iki dilli kişiler” olarak adlandırılırlar. CODA’lar hem ebeveynleri sayesinde Sağır kültürünün içinde, hem de duyan toplum içinde bulundukları için iki toplumun da kültürüne sahiptirler. Bu özellikleri, ebeveynleri ile duyan dünya arasındaki bir köprü görevi sağlamakta ve birçok CODA, bir nevi ailelerine çevirmenlik yaparak yetişmektedirler. Yine birçok CODA bu durumu, mesleki açıdan da ilerleterek işaret dili çevirmenliğine yönelmektedir. McDade (aktaran Napier, 2002) CODA’lar için Sağır toplumda büyümüş, kültürünü içselleştirmiş ve Sağır topluluğunun hedeflerine inanmışlardır diye belirtmiştir. Aslında bir nevi iletişim kurmaya başladığı andan itibaren aile içinde başlayarak doğuştan çevirmendir.

Çocuk yaşta genellikle de yetişkinler arasındaki ilişkileri içeren konularda çeviri yapmaktadırlar. Diğer bir deyişle “yaşı küçük yetişkin çevirmeni”dirler. Yetişkinin yoğun hayatının tüm kelimelerini çocuk olarak anlamaya, ardından da onu çevirmeye çalışırlar. Örneğin, hastaneden randevu almak, komşunun bir şikâyetini iletmek ya da banka işlemi yapmak gibi kafa karıştırıcı ve potansiyel olarak çocuklara verilmeyecek görevleri üstlenmektedirler. Birçok CODA için bu sorumluluk, iki dilli olmak ve iki kültür arasında nasıl iletişim kuracağını, küçük yaşta nasıl sorumluluk alacağını öğrenerek büyür. CODA’ların bazıları olumlu, bazıları olumsuz olan yaşanmış çok hikâyeleri vardır; yaşanan bu hikâyeler CODA’ları ortak kültürün bir parçası haline getirirler. Kendilerini farklı hissetmeleri nedeniyle CODA’lar birbirleriyle görüşmeyi tercih ettikleri gibi, kendi aralarında konuşma esnasında bazen işaret ile daha iyi ifade ettiklerini düşündükleri sözcük ve cümleleri de kullandıkları görülür. Bu gibi bulgulardan yola çıkan “Bienvenu ve Sherwood’un CODA’ları ‘*üçüncü kültür*’ olarak kabul etmişlerdir” (aktaran Napier, 2002).

Türkiye’de hâlihazırda işaret dili çevirmenliği yapanların çoğu CODA’lar olup çevirmenlik meslek eğitimlerine çok küçük yaşta evde başlamaktadır. Sağır anne ve baba ile yaşamak zorunda olan, günlük yaşamını sürdürebilmek ve temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için zorlu, zorunlu belki de istem dışı, aile içi eğitim alarak işaret dili çevirmeni aday olmaktadır. CODA’ların akademik ya da mesleki kariyerlerinde ilerleme fırsatları kısıtlı olabilmekte başlangıçta anne ve babalarına, çevresine, ardından da Sağır derneklerinde çeviri yapmak suretiyle bu mesleğe küçük yaşta adım atmaktadırlar.

CODA'lar akademik eğitim, işe yerleşme gibi yaşamsal zorunlulukları aşma uğraşında aynen ebeveynleri gibi çeşitli engeller ve zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Williamson (2015) işaret dili çevirmenleri ile ilgili yüksek lisans tezinde, aktif olarak işaret dili çevirisi yapan, hayatını bu mesleğe adayan CODA'ların, kendilerini ne Sağır topluluğun ne de duyan topluluğun bir parçası hissettiklerini ortaya koymuştur. Araştırmasında (Williamson, 2015) CODA'ların en sık kullandığı sözcüklerin “arada kalmışlık” ya da “kaybolmuşluk” olduğunu belirtmiştir. Her insan gibi CODA'lar da duygularının, kendilerine ait özel bir kimliklerinin olduğunu, özel ve farklı bir kültürleri olduğunu düşünürler. Hayatta yaşadıkları zorluklar ortak olup yetiştirme sürecinde yaşadıkları onları diğer çocuklardan farklı kılar. Zorluklara dayalı bu yaşam sürecinden geçmeleri, onları mücadeleci bir ruha sevk ettiği için gerek ulusal gerekse uluslararası sivil toplum örgütleri (“Children of Deaf Adults [CODA], Inc.”, 2020) kurmuşlardır.

Aslında, işaret dili çevirmenliği yapanlar CODA'larla sınırlı değildir. Çevirmenliğin bir iş kolu, yani kazanç kapısı olması nedeniyle yakın çevresinde Sağır olan bazı kişiler de işaret dili çevirmenliğini sonradan öğrenerek meslek edinmişlerdir. Ancak, işaret dilini sonradan öğrenen kişiler bu alanda eğitim almamaları nedeniyle yeterlilik ve başarıları tartışılmaktadır. İşaret dili eğitiminin kısıtlı olması nedeni ile işaret dili çevirmenliğini meslek edinenler çoğunlukla ailelerinde ve/veya yakınlarında Sağır bireyler olan kişilerdir. CODA çevirmenler hala içlerine kapalı sosyolojik bir grup olarak hayatlarına devam etmektedirler. İşaret dilini eğitimle edinip, kendini geliştiren çevirmenleri bu meslek çatısı altına almak konusunda yaşanan birçok yanlışlığın deneyimlerinin de etkisiyle kapalı ve önyargılı oldukları ifade edilebilir.

Gönüllülük ve profesyonellik arasında gidip gelen işaret dili çevirmenliği mesleği kendi içinde yoğrulmuş ve dünya standartlarına bir şekilde ulaşmıştır.

Baker ve Cokely (1980), kişilerin Sağır topluma kendisini kabul ettirebilmesi ve onları fark edebilmesini dört şarta bağlamıştır; Kendisinin de sosyolojik olarak İE olması, hedeflenen politikaları destekleyenler, sosyal etkileşim ve dil çalışmaları ile işaret dilini tanımları ile ilişkili olduğunu dile getirmektedir.

Bu bağlamda Napier (2002), bu dört unsurun CODA'lar ve Sağır yakınlarında olduğunu belirtmiştir. Ancak yine de onlar bile Sağır topluluğun ya da Sağır kültürün bir parçası değillerdir. Ancak, işaret dili çevirmenliğini en çok üstlenen kişilerdir. Özellikle işaret dili çevirmenliği eğitimi ya da belli düzeyde işaret dili eğitiminin olmadığı ülkelerde, bu kişiler dışında çeviri yapan bulmak pek de mümkün olmamaktadır. Uygulamada bu, gönüllülük ile profesyonellik arasında gidip gelen bir süreçtir.

2.2.2. İşaret dili çevirmenliği ve sağır spor

İşaret dili çevirmenliği içerisindeki kuram ve yöntemler henüz tartışılmaya başlanmış olsa da aslında çeviribilim alanı ile ilgili tartışmalar yazının icadından bu yana devam etmektedir. Günümüzde çeviri alanında henüz bitmeyen tartışmalar (doğru çeviri nedir? Nasıl olmalıdır? İyi çeviri nasıl yapılır? vb. gibi) işaret dili çevirisi açısından da güncelliğini korumaktadır. İşaret dili dışındaki çeviri dil kombinasyonları duyma ve konuşma odaklı olduğu için sözel diller arasındaki çeviri teknik ve kuramları içinde değerlendirilir. Sözel çeviride iletişim kanalı ses ve duyma temelli olup işaret dili çevirmeni bu işi yaparken hem işitsel hem de görsel yöntemi kullanmaktadır.

Çeviri sürecinde kaynak, çeviri yapılan hedef diller ve kültürler önemli rol oynamaktadır. Çevirmen mümkün olduğunca kaynak iletiyi doğru yansıtan bir ileti oluşturmalıdır. Tarihsel süreç içinde yaygınlaşan çeviri uygulamaları ve çeviriye bakış açısında belli değişimler yaşanmıştır. Gideon Toury ile açılımı yapılan betimleyici çeviri çalışmalarıyla birlikte çeviriye sadece dilsel bir bakış açısı getirilemeyeceği açıkça ortaya konmuştur (Toury, 2000). Bu değişimlerin özünde çevirmenin rolünün ne olduğunun sorgulanmasına kadar giden bir süreç yaşanmıştır.

Çevirmenin ortamda var olma amacı erişimi sağlamaktır. Erişimin sağlanması, etkileşimin ve iletişimin akıcı ve etkin şekilde gerçekleşmesi için kimi zaman çevirmenin rolü ve sürece yaklaşımı değişiklik göstermek zorundadır. Bu bağlamda çalışan çeviribilimcilerden biri olan Venuti (2000) her ne kadar çalışmalarında daha çok yazın çevirisine odaklansa da, ortaya koyduğu 'çevirmenin görünürlüğü ve/ya görünmezliği' kavramı özellikle de işaret dili çevirmeni için merkezi bir kavram olarak ele alınabilir.

Venuti (2000) çalışmalarında görünürlük ve görünmezlik ilkesini çevirmenin çeviri sürecinde yaptığı seçimlere dayandırarak iletiyi alıcı tarafından alılabilecek ve algılanabilecek şekilde iletmek için kullanılan çeviri stratejilerine ‘yerileştirme yaklaşımı’ adını vermiştir. Schleimacher (1813)’den bu yana yerileştirme sayesinde iletinin alıcının anlayacağı şekilde aktarılması yaklaşımı da egemen yaklaşımlardan biri haline gelmiştir (Hatim ve Mason, 2014). Bunun tersi bir işlem söz konusu olduğunda, yani iletide farklı bir kültürün izleri, tınıları, değerleri vb. yansıtıldığında ve bunu amaçlayan çeviri stratejileri kullanmaya ise ‘yabancılaştırma yaklaşımı’ başlığı altında incelemiştir. House, (2009, 7-39) bu yaklaşımı betimlerken aslında alıcıdan kültürlerarası bir diyaloga girilmesini beklediğimizden söz etmektedir.

İlk bakışta sporda işaret dili çevirmeninin görevi sınırlı bir alanı kapsıyor gibi gözükse de uygulamada birbirinden farklı görevleri bulunur. Örneğin, spor organizasyonlarının bir parçası olmaktan, spor programlarının çevirisinden takım içi çevirmenliğine kadar birçok alanda çeviri mesleğine ihtiyaç vardır.

Sağır spor organizasyonunda çevirmenin görev alanları; konferans çevirmenliği kapsamında olan (ödül törenleri, açılış-kapanış çevirileri) çevirilerin dışında, sakatlanan sporcuya yapılacak ilk yardım sırasında çeviri, hasta ile ambulans hizmeti verenler ve hastane personeli arasında çeviri; ek olarak birebir resmi kurumlarda yapılan görüşmelerdeki çeviriler, toplum çevirmenliği, özellikle günümüzde en popüler olan futbol maçı analizi ve tartışmalı pozisyonların çevirisi, görsel-işitsel çeviriler gibi farklı çevirmenlik özellikleri ile beraber farklı çeviri stratejileri gerektiren görevlerdir.

En büyük spor organizasyonlarından biri olan olimpiyatlarda dünyanın dört bir yanından gelen sporcular, ekipler ve seyirciler için yüksek sayıda çevirmen ekibi görev almaktadır. Spor çevirmenliğinin futboldan sonra önemini fark ettiren en büyük organizasyon Deaflympik’tir.

Bu denli üst düzey spor organizasyonlarında görev alan çevirmenlerle ilgili bilimsel araştırmalar da yapılmaktadır. Yue (2008) çalışmasında “Çin Bilimler Akademisi ve Trans Information Technology Ltd.’nin Bilim ve Teknoloji Çevirmenleri Birliği” tarafından ortaklaşa yürüttükleri bir ankette çevirmenlerin iyi dil bilmelerine rağmen spor bilgilerinin

çok az olduğunu tespit etmiştir. Araştırma ekibi, 15.000 profesyonel çevirmenle (sözlü ve yazılı) konuşmuş spor terminolojisine hakim olan ve spor yapanların %1,3'ünden daha az olduğunu saptanmıştır (Yue, 2008). Bu nedenle yaşanan olumsuzlukların tekrar etmemesi için bir sonraki olimpiyatlarda sporu daha çok bilen çevirmenlerin görev yapması yönünde görüşlerini sunmuştur (Yue, 2008).

Sağır sporları organizasyonlarında görev alan çevirmenleri profesyonel ve gönüllü çevirmenler olmak üzere iki gruba ayırabiliriz. Profesyonel çevirmenler daha çok konferans çevirmenlerinden oluşan daha önce spor organizasyonlarında resmi görev almış ve çeviri deneyimi olan kişilerdir. Gönüllü çevirmenler ise dili iyi bilen kişilerdir ve resmi iletişim dışında, daha çok kişiler arasındaki sosyal ilişkilerde yer alırlar (Yue, 2008).

Vadim Doubine (aktarma Yue, 2008) spor çevirmenliği için şu değerlendirmede bulunur: “Bu sadece spor terminolojisini bilmek değil, aynı zamanda farklı spor dallarının kurallarını anlama problemidir”. Çevirmenler oyunlar sırasında neler olduğunu anlamıyorlarsa, tüm terminolojiyi çok iyi bilseler dahi doğru şekilde yorumlayıp çeviri yapamazlar.

Spor çevirmenliği alanında yabancı kaynak sayısı çok olmasına rağmen, ulusal kaynaklar içerisinde en güncel olan Ünsal'ın (2019) spor çevirmenliği makalesidir. Bu makalede çevirmenliğin sınırları “*eylem ile sözün eş zamanlı olması ve az sözle çok şeyin anlatılması... Oyuncunun yaptığı bir eylemi söze dökmek, oyuncu kadar hızlı hareket etmeyi gerektirir*” (Ünsal 2019) şeklinde ifade etmiştir.

Spor dili hem sözsüz iletişim (Ünsal, 2019) hem de evrensel dil olarak değerlendirilir. Bu nedenledir ki bir müsabakada % 60 beden dili ile iletişim sağlanır.

Antrenör-Sporcu arasındaki işaret dili çevirisinde hedef, sporcunun antrenörünü anlayıp isteklerini yerine getirmesini sağlamaktır. Bu nedenle çevirmenin dil kullanım becerisi ve kültüre hâkimiyeti yeterli olmayıp, özellikle sporcunun iletiyi anlayabilmesini hedeflemelidir. Bunu yapabilmesi için görev aldığı spor branşını özümsemesi, spor dalının teknik kurallarını, hakem kararlarının ne anlama geldiği gibi birçok konuyu bilmesi gerekir. Bu açıdan işaret dili çevirmenliği bir mesleğin hem etik hem de profesyonelce icra edilmesini içerir.

Çevirmen görev aldığı spor dalına ilgi duymalı, kendisi de o sporu yapmalı ve branş kurallarını güncel olarak takip etmelidir. Ayrıca, söz konusu sporu yapan Sağırılar ile kültürel kullanım farklılıklarını, onların bilgi düzeylerini, kendi içlerinde oluşturdukları anlamları ve iletişimi aktif tutarak bilgi edinimini sürdürmelidir. Çevirmenin her iki dilde de karşılıklarını anlayabilmesi için her iki kültürde de sporu takip etmesi ona avantaj sağlayacaktır (Stern, 2001).

Sağır sporcular birçok kavramın işaret dilinde karşılığının olmaması nedeniyle uluslararası teknik terimleri ve anlamlarını bilmemektedirler. Hatta, o kavramı spor içinde fiili olarak gerçekleştirdikleri halde yazılı ve/veya sözel olarak kelimeyi tanımadıkları için iletişim sorunları doğmaktadır. Spor dilinin evrenselliği ile Sağır bireyin spor diline olan yabancılığı ve terimlere erişimdeki zorluklar bu alanı oldukça içinden çıkılmaz bir hale getirmektedir. Uygulamadaki bu sorunla ilgili akademik çalışmalar henüz yapılmadığı için bu değerlendirmeler araştırmacının 20 yıllık çevirmen deneyimi ve gözlemlerine dayanmaktadır.

3. GEREÇ VE YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmanın desenine, araştırma grubuna, araştırmadaki sınırlılıklara, veri toplama sürecine, verilerin toplanması ve çözümlenmesine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Deseni

Bu araştırmanın amacı Sağır sporunda antrenör-sporcu ilişkisi Jowett ve Poczwadowski (2007)'nin 3C modelinin (yakınlık – bağlılık – tamamlayıcılık) kavramları yönünden incelenerek, bu ilişkide yer alan çevirmenin etkinliği ve rolünün belirlenmesidir. Bu amaçla, TİESF milli takım faaliyetlerinde görev alan antrenörler ve işaret dili çevirmenleri ile antrenör-sporcu ilişki düzeyinin belirlenmesi, letişim sürecinde aracı konumunda olan işaret dili çevirmenlerinin rolü kendi perspektiflerine göre incelenmiştir.

Araştırma yöntemi nitel bir çalışma olup fenomenolojik desen kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemleri ve yöntemlerindeki “...doğal ortama duyarlılık, katılımcılık, bütüncül yaklaşım, ve algıların ortaya konması...”(Yıldırım, 1999) ile “açıklayıcı, detaylı ve derinlemesine bilgilere ulaşmak” (Yıldırım, 1999) hedeflenerek bu araştırma yapılmıştır. Fenomenolojik araştırmalar, insanların günlük yaşam sürecinde yaşadığı olayları, ayrıntıları, derinliğine odaklanmak suretiyle analizine odaklı bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Sayısal veriler ve araştırmanın genel bir bakış çerçevesini oluşturmak açısından, nicel yöntemlerin yanında geniş bir toplum olgusu içinde bulunan farklı toplulukları, alt alanları araştırmak ve tüm etmenleri ile bütüncül olarak ortaya konulmasında; nicel araştırmaların sınırlı kaldıkları yerde bir neden sonuç ilişkisi ile açıklamak amacıyla nitel araştırma yöntemi seçilmiştir.

Nitel araştırmacı Sağır topluluğun içinde yaşayan, bu kültürü özümsemiş ve Sağır ebeveynleri çocukların (CODA) çevirmen olması ve bu alandaki deneyimleri uzun bir geçmişe dayanmaktadır. Araştırma için sahip olduğu bilgi ve deneyimleri nedeniyle, katılımcılarla yapılan görüşmelerde konunun/soruların görüşmeciler tarafından daha anlaşılabilir olması bakımından kendi sportif deneyimleri ile de destek vererek bulgulara ulaşılması araştırmaya artı değer katmıştır. Bu açıdan araştırmanın değerlendirilip yorumlanmasında araştırmacının CODA-çevirmen ve spor geçmişi olması nedeniyle analizler daha gözlemsel değerlendirmeler içermektedir.

Bu bağlamda araştırma; Sağır topluluk ile ilgili veri toplamak, ortaya çıkan bulguları yorumlamak, gözlem ile sentezleyip sonuca ulaşmak, belli olan cevapların neden-sonuç ilişkisi ile sorunların daha iyi anlaşılması bakımından sentezleyebilmeyi amaçlamıştır. Bu yaklaşım literatürde giderek yaygınlaşmakta ve verilerin analizinde yarı yapılandırılmış görüşmeler ile verilerin toplanması, verilerin kodlanması, anlamlandırılması ve gözlemler ile sentez edilerek sunulmasına odaklanmaktadır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın evreni 2017 Samsun Deaflympik süreci dahil olan, 2020 yılına kadar TİESF'nun da 24 branşta baş antrenör olarak görev yapan 54 kişiden belirlenen örneklem ise TİESF'nun resmi faaliyetleri içinde yer alan 24 branştan 2019 yılında düzenlenen uluslararası yarışmalara katılan ve bu yarışmalara hazırlanmak amacıyla milli takım kamplarında görev alan (bireysel-takım sporlarının) baş antrenör konumundaki 10 kişi ile görüşme yapılmıştır.

Çizelge 3.1. Görüşme yapılan antrenörlerin demografik özellikleri

Kişi	Spor Branşı	Milli Takımda görev yılı	Antrenörlük kademesi	Sağır Sporcu %
A1	Kayak	18	4	%100
A2	Basketbol (Erkek)	3	4	%60
A3	Basketbol (Kadın)	3	4	%50
A4	Hentbol (Kadın)	3	2	%50
A5	Oryantiring	4	3	%90
A6	Atletizm	6	5	%100
A7	Badminton	10	3	%90

Çizelge 3.1'deki bilgiler incelendiğinde araştırma kapsamında görüşleri alınan antrenörlerin SİE sporcularla; 7'si 3-6 yıl, 3'ü ise 10-18 yıl süresince görev yapmıştır. 2 antrenörün 2. kademe, 8 antrenöründe 3. kademe ve daha üst seviyede belgeleri bulunmaktadır. Çalıştırdıkları milli takımda yer alan Sağır sporcuların işitme engelli sporculara oranları ise 6 spor branşında %50-60, 4 spor dalında ise %90-100 olduğu görülmüştür.

Araştırmanın ikinci boyutunu oluşturan, CODA kökenli olup sporda işaret dili çevirmenliği üstlenen, 2019 yılında düzenlenen ulusal ve uluslararası organizasyonlarda aktif görev alan ve antrenör-sporcu ilişkisinde paydaş konumunda olan ve önemli rolü olduğu düşünülen 7 CODA işaret dili çevirmeni de araştırma grubumuzu oluşturmaktadır.

Çizelge 3.2. Görüşme yapılan çevirmenlerin demografik özellikleri

Kişi	Meslek	Federasyona görev almaya başladığı dönem	İlgilendiği spor branşı	Görev aldığı branşlar	Görev aldıkları şampiyona & kamp sayısı
C1	Kamu Çevirmeni (AÇSHB)	2017 Deaflimpik Süreci ile	Basketbol	Futbol Judo	3 kamp, 1 şampiyona
C2	Kamu Çevirmeni (AÇSHB)	2017 Deaflimpik öncesi	Futbol	Voleybol Futbol Oryantiring	3 kamp, 2 şampiyona
C3	Kamu Çevirmeni (AÇSHB)	2017 Deaflimpik Süreci ile	Futbol	Güreş	5 kamp, 3 şampiyona
C4	Serbest Çevirmen	2017 Deaflimpik Süreci ile	Futbol	Voleybol	Çok fazla
C5	Serbest Çevirmen	2017 Deaflimpik Süreci ile	Yok	Futbol Futsal Tenis	15 kamp, 5 şampiyona
C6	Kamu Çevirmeni (AÇSHB)	2017 Deaflimpik öncesi	Basketbol	Futbol Güreş Masa tenisi Yelken	5 kamp, 4 şampiyona
C7	Kamu Çevirmeni (AÇSHB)	2017 Deaflimpik öncesi	Basketbol - okul	Masa tenisi Güreş Atletizm Yüzme	Çok fazla

Çizelge 3.2 incelendiğinde, araştırmaya katılan işaret dili çevirmenlerinin 5'i kamu kuruluşunda, 2'si ise serbest çevirmenlik yapmaktadır. Çevirmenlerin 3'ü uzun süredir, geri kalan 4 çevirmen ise 2017 Deaflimpik hazırlık sürecinde dâhil olmuşlardır. 3'ü futbol, 3'ü basketbol branşında spor yapmıştır. Bir kişi ise herhangi bir spor dalı ile ilgilenmemektedir.

Çevirmenlerin 2'si sadece bir branşta, diğerleri ise birçok branşta görev almıştır. 4 kişinin 2-5 kamp ve 1-5 uluslararası şampiyonada görev almıştır. Geri kalan 3 kişi ise 10'un üzerinde kamp ve 5'in üzerinde uluslararası yarışmada görev almıştır.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılan işiten baş antrenörlerin Sağır sporcularla ilişkileri ve bu ilişkinin iletişim boyutunu sağlayan CODA çevirmen için ayrı ayrı yarı yapılandırılmış sorular oluşturulmuştur. Nitel veri toplama kapsamı içersine giren görüşme yöntemi katılımcıların deneyim, konuya bakışını, duygu ve algılarını ortaya koyar (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 258-259).

Bu araştırmanın nitel yöntemindeki görüşme ve gözlem araçları birbirini tamamlayacak şekilde kullanılmıştır. Nitel çalışmada kullanılan araç yarı yapılandırılmış görüşme yöntemidir. Bu çalışmada SİE sporcularla antrenör ilişkisi, antrenör bakış açısıyla değerlendirilmiş, ilişkide iletişimin en önemli faktörü konumundaki CODA çevirmenlerle de görüşme yapıldığı için araştırma iki boyuttan oluşmaktadır.

Veri toplamak amacıyla, antrenör ile yarı yapılandırılmış görüşme soruları, Jowett & Melek (2000) ve Trzaskoma-Bicsérdy & diğerlerinin (2007) tarafından özellikle kültürel bağlamda farklılık gösteren alanlarda nitel yöntem olarak kullanılan ve İngilizce'de 'closeness', 'commitment', 'cooperation' sözcüklerinin baş harfleri olan 3C görüşme metodu referans alınmıştır. Ancak, Sağır toplum yapısı da göz önüne alınarak literatürde açık kalan spesifik sorular eklenmiştir. Buna ek olarak ülkemizin sosyo-kültürel yapısı ve yerel koşulları göz önünde bulundurulmuştur. Diğer bir boyut ise tamamiyle antrenörlerin görüşleri ve araştırma gözlemleri üzerinden görüşme soruları yapılandırılmıştır. Problemlerin tespitine yönelik hazırlanan sorulara tez danışmanları ve engelli spor alanında uzman olan tez jüri üyesinin onayına sunulularak son şekli verilmiştir.

Bu çalışma, antrenör-sporcu ilişkisinde kullanılan 3C modeline göre tasarlanmış olup modelin kapsamı aşağıda açıklanmıştır.

3.4. Antrenör-Sporcu İlişkisinde 3C Modeli

Yakınlık (Closeness) antrenör-sporcu arasındaki duygu ve hisler ile ilgili olduğunu göstermektedir. Bu duygular onların algı ve deneyimleri ile tanımlanır. Durum çalışmalarında ‘yakınlık’ saygı, güven ve sevmeye gibi kişiler arası duyguların gelişmesi ile gösterilmektedir (Jowett & Cockerill, 2003; Jowett & Meek, 2000a, 2000b). Yakınlık durumu ayrıca olumlu ilişkinin bir göstergesi olup, iyi bir iletişimin yollarını açmakta ve problemlerin çözülmesinde etkili olabilmektedir. Bu yüzden, sporcu-antrenör arasındaki ilişkide güven ve saygı başarılı bir ilişkide gerekli bulunurken, yetersiz gösterildiğinde günlük antrenman süreçlerinde düşük motivasyona neden olabilir, ya da ilişkide başka sorunlara yol açabilir (Trzaskoma-Bicsedy ve diğerleri, 2007).

Bağlılık, antrenör-sporcu ilişkisini olumlu bir şekilde sürdürmek ile ilgilidir (Jowett & Ntoumanis, 2004); fakat ilişkinin yoğunluğu zor ve stresli olabilmektedir. Bağlılık ile ilgili eylemlerin önemi kötü performans ve olumsuz davranışları engellemek, doğru dengeyi sürdürebilmek, bununla beraber birlik ve beraberlik duygusunun kurulması için bir eğilim yaratır (Jowett & Cokerill, 2003; Jowett & Meek, 2000).

Tamamlayıcılığı, antrenör-sporcu arasında oluşan uyumun derecesi olarak tarif edebiliriz. Bu da sporcunun performansını etkiler. Örneğin, antrenörün antrenmandaki çabasına karşın sporcunun verdiği tepki ele alınabilir.

3.5. Geçerlilik Güvenirlilik

Bilimsel araştırma konusunun sebep ve sonuçlarını ortaya çıkarmak için yapılan anket, görüşme vb. yöntemlerin inandırıcılığı, tekrar edilebilirliği ve bilimsel niteliğe sahip olması açısından en önemli ölçüt geçerlilik ve güvenirliliktir. Bu açıdan araştırmanın hem doğru ve yansız bir gözlem hem de tutarlı ve teyit edilebilir olmasına (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 258-259) dikkat edilmiştir. Nitel araştırmalarda geçerlilik ölçme yönteminin, araştırmacının araştırmanın amaç ve hedeflerine doğru biçimde, gerçekçi ve tarafsız gözlenmesi anlamını taşır. Güvenirlilik ise tutarlılık ve teyit edilebilirliktir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 258,259).

Araştırmamızda kullanılan görüşme sorularının geçerliliği ve güvenilirliğinin temin etmek için de; öncelikle araştırmamızın konusu ile ilgili alan yazını taranarak konular alt boyutlarına ayrılmış, daha sonra belirlenen alt boyutlar bağlamında bir soru havuzu oluşturulmuştur. Soruların oluşturulması ve kullanılacak soruların belirlenmesi süreçlerinde iki konu alanında uzmanlığı ile bilinen danışmanlar ve tez izleme komitesi üyeleri ile karşılıklı tartışma yapılmış ve sorular katılımcıların anlayayabileceği edebi bir şekle dönüştürüldükten sonra son halini almıştır. Soruların belirlenmesinin devamında 1 antrenör ve 1 işaret dili çevirmeni ile de ayrıca görüşme yapılmıştır. Görüşme sorularının yazılı dökümü, tez izleme komitesi tarafından incelenmiş ve sorular son halini almıştır. Antrenörlere yönelik 13 soru, çevirmenler için ise 10 soru seçilerek iki ayrı görüşme formu oluşturulmuştur.

Katılımcılar ile yüz yüze görüşme yapmak üzere 2019 sezonu içinde gerçekleştirilen ve farklı illerde düzenlenen değişik spor dallarına ait milli takım kamplarına gidilmiş, katılımcılarla yapılacak görüşmeye ilişkin açık ve net bilgilendirme yapılmış, görüşmeler üçüncü kişinin dâhil olmayacağı bir ortamda gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, katılımcılara önceden araştırmanın amaçlarına uygun olarak hazırlanan soruları yöneltmenin yanı sıra, görüşmenin daha derinlemesine gerçekleşebilmesi için görüşme akışına göre detay sorularda sormuştur.

İlk aşamada 10 antrenörlerle kamp merkezinde kapalı ortamda yapılan yüz yüze görüşme yaklaşık 30-40 dakika sürmüştür. Görüşme öncesinde ses kaydı için izin alınan görüşmeler daha sonra deşifre edilerek yazılı metin haline dönüştürülmüştür.

Araştırmamızda yer alan ve antrenör-spor ilişkisinde rolü olan ve milli takım kamplarda daha önce görev almış ve halihazırda görevli olan sınırlı sayıdaki sporda işaret dili çevirmenliği yapan ebeveynleri Sağır olan (CODA) 7 kişi ile telefon üzerinden yaklaşık 30'ar dakikalık yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşme soruları içerisinde, çevirmenin spor bilgisi düzeyi, spor altyapısı, çeviri stratejileri, zorlukları, ekibin parçası olup olmadığına ve antrenör-sporcu ilişkisine etkisi vb. gibi konulara yönelik sorular sorulmuştur.

Tüm görüşmeler öncesi etik süreç uygulanmış ve görüşmeler katılımcıların bilgileri dâhilinde kayıt edilmiştir. Görüşmelerin sonunda katılımcılara konu ile ilgili ilave edecekleri

herhangi bir görüş olup olmadığı sorulmuş ve çalışmaya sağladıkları katkıdan dolayı teşekkür edilmiştir.

Kodlama, deşifresi yapılmış görüşme metinlerinin yorumlamaya ilk adım olarak, veriyi düzenlemek ve sınıflandırmak için bir araçtır (Fedyuk ve Zentai, 2019: 200-220). “Kodlar kavramsal çerçeve, araştırma soruları ya da bunlardan türetilen temaları belirtir ve kodlama şeması kodlama kategorileri eklenerek, bozularak, genişletilerek ve değiştirilerek iyileştirilebilir.” (Fedyuk ve Zentai, 2019: 200-220).

Tüm görüşme kayıtları yazılı metin haline getirilerek antrenörler ile ilgili görüşme deşifreleri görüşmeyi yapan araştırmacı dışında 2 alan uzmanı ile paylaşılıp önceki çalışmalar referans alınarak manuel olarak kodlama yapmaları temin edilmiştir. Uzmanların kodlamaları birbiri ile karşılaştırılarak tutarlılıkları test edilmesinin ardından kodlayıcılar arası güvenilirliğin oluşturulması da sağlanmıştır.

Çevirmenler ile yapılan görüşme deşifreleri ise yine yazılı metin haline dönüştürüldükten sonra, alan uzmanı danışman ile beraber tek tek analiz edilmiştir. Görüşme metinleri yan başlıklar altında gruplandırılarak değerlendirildi.

3.6. Araştırmacı açısından araştırmanın avantaj ve dezavantajları

Araştırma sürecinde karşılaşılan bazı olumlu ve olumsuz kısıtlılıklar ise aşağıda belirtilmiştir;

- Araştırmacının CODA olup, 2010 yılından itibaren TİESF’unda gönüllü ve profesyonel olarak çalışmış, bu nedenle hem kullanılan dil hem de Sağır kültüre özgü kültürel iletişiminin çok iyi olması verilerini toplarken araştırmayı güçlü kılacak bir avantaj sağlamıştır. Ayrıca araştırmacı bu alandaki 20 yıllık gözlem ve birikiminin de nitel çalışmaya katkısı olmuştur.
- TİESF’nun 24 spor branşında faal olan SİE milli takım sporcular ve milli takım antrenörlerinden hangi spor branşında olduğuna bakılmaksızın rastgele seçilen kişiler araştırma kitlemizi oluşturmuştur. Bu nedenle branşlarının özellikleri ve dinamikleri

göz ardı edilerek, yani bireysel, takım, hedef ya da performans odaklı olarak ayrıştırılmamış olup genel kapsamlı bir çalışma ortaya konmuştur.

- Araştırmacının federasyonda çalışan ve sportif faaliyetlere etkin katılan biri olması nedeni ile sporcu ve antrenörlerin araştırmacıyı iyi tanıyor olması kimi zaman dezavantaj olmuştur. Çünkü hiçbir sporcu federasyon ve antrenörlerle gerginlik yaşamak istememektedir. Bu dezavantajın bir başka nedeni sporcuların tekrar milli takıma seçilmeme ya da kamp sırasında ekipten atılma kaygıları olması da bu da çalışmamızın kısıtlılıklarından biri olmuştur.
- Araştırmacının tanınıyor olması sporcular açısından dezavantaj iken, antrenör açısından avantaj niteliğinde olmuş ve görüşmeler daha çok ‘seni iyi anlayan biri ile sohbet etmek’ olarak betimlenebilecek bir tarzda ilerlemiştir.
- Araştırmada sporcu-antrenör ilişkisinde köprü konumunda olan çevirmenlerle yapılan görüşmelerde ise araştırmacı ile meslektaş olmaları samimiyeti ve dürüstlüğü ortaya koymuştur.
- Son olarak, antrenör-sporcu ilişkisine yönelik güncel çalışmalar bulunmasına rağmen, kaynak olarak spor çevirmenliği ya da Sağır sporculara yönelik araştırmalar yeterli olmamaktadır.

3.7. Veri Analizi

Bu araştırmanın verileri iki boyutlu olması nedeniyle öncelikle antrenörler, ardından da çevirmenlerle yüz yüze yapılan görüşmelerle toplanmıştır. Bu görüşmelerde önce ses kaydı uygulanmış, ardından yapılan görüşmeler yazılı metne dönüştürülmüştür.

Verilerin yazılı metne dönüştürülmesi sırasında antrenör olan katılımcılara ‘A’, çevirmenler için ise ‘C’ harfi ile sembolleştirilmiş, etik kurallar dikkate alınarak hiç bir katılımcının adı kullanılmamıştır. 10 antrenörle yapılan görüşmeler sırasına göre A1, A2, A3 şeklinde sıralanmıştır. Aynı şekilde 7 çevirmen için de aynı yöntem uygulanmış olup onlar da C1, C2, C3... şeklinde kodlanmıştır.

Verilerin çözümlenmesinde, benzer veriler, kavram ve temaların anlam bütünlüğüne sahip olması bakımından, anlaşılabilir hale dönüştürülmüş ve içerik analizi kullanılmıştır. Çalışma ve değerlendirme, verilerin tanımlanması, kodlanması ve kategorileştirilmesi süreçlerini (Yıldırım & Şimşek, 2011: 227) içermektedir. Bu analiz sürecinde aşağıdaki adımlar izlenmiştir:

Katılımcıların cevapları araştırmacı tarafından gözden geçirilerek tekrar okunmuş, daha önceden belirlenmiş antrenör-sporcu ilişkisi 3C modelinde (2007) duygu, düşünce ve davranış şekillerini ifade eden kavramlar (sevgi, güven, bağlılık, saygı, değer, koordinasyon, disiplin vb. gibi) kodlandırıldıktan sonra; yakınlık, bağlılık ve tamamlayıcılık içerisinde gruplandırılmıştır. Araştırmayı zenginleştirmek, akla gelebilecek sorular da düşünülerek kullanılan ifadeler ile verilen örnekler de analiz edilmiş ve çalışmaya eklenmiştir. Kavramlara göre yapılan kodlamaya (yakınlık, bağlılık, tamamlayıcılık) verilerden çıkarılan kavramlara yeni kodlar da eklenmiştir. Kodlar arasındaki ilişkiler belirlenmiş, bu derlemeden de temalar oluşturulmuştur. Ardından bu temaların tanımlanma ve yorumlanmasına gidilmiştir. İzlenen yöntemin devamını sağlamak amacıyla kod listesi oluşturulmuştur. Belirlenen kodlar dışında elde edilen bulguların yorumlanmasında literatürden, ilgili çalışmalardan ve araştırmacının deneyim ve gözlemlerinden de yararlanılmıştır.

Söz konusu araştırmada içerik analizi yapılarak, sonuçlar betimsel bir anlatım ile sunulmuş ve doğrudan anlatımlara yer verilerek, ortaya çıkan temalar çerçevesinde ve gözlemlerde eklenerek bulgular açıklanmıştır.

Antrenörler için izlenen süreç çevirmenler için de bir bir uygulanarak araştırmanın tutarlılığı sağlanmıştır. Çevirmenlere yönelik açık uçlu yarı yapılandırılmış görüşme sorular sırasında, araştırmacının da coda kökenli çevirmen olması nedeniyle deneyim ve gözlemleri de dikkate alınarak literatürde eksik kalan ve antrenör-sporcu ilişkisinde iletişim köprüsü rolü üstlenen çevirmenlerle ilgili yapılan eleştiriler de dikkate alınmıştır. Sorularda kapsam bütünlüğü sağlanmasının ardından hazırlanan sorulara verilen cevaplar gruplanmış ve çevirmenin antrenör-sporcu ilişkisine etkisi açısından elde edilen veriler değerlendirilip yorumlanmıştır. Sorulan soruların dışında çevirmenlerin deneyimleri sonucunda yaşadıklarına ilişkin doğrudan anlatımlara yer de verilmiştir.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Antrenörlere Yönelik Antrenör-Sporcu İlişkisi ile İlgili Görüşme Soruları

4.1.1. İşaret dili biliyor musunuz?

Çizelge 4.1. Antrenörlerin işaret dili bilgisi

İşaret Dili Bilgisi	Durum	n
	Bilmiyor	4
	Az Biliyor	2
	Biliyor	4

Çizelge 4.1. incelendiğinde, katılımcıların 4'ünün işaret dili bildiği, 4'nün bilmediği, 2'sinin ise az bildiği belirtilmiştir.

4.1.2. SİE sporcularınız ile nasıl iletişim kuruyorsunuz?

Çizelge 4.2. Antrenörlerin SİE sporcuları ile iletişim yöntemleri

İletişim Aracı	f
Beden Dili	7
Görsel Destek	7
Çevirmen	5
Yazışarak	2
Bir sporcu aracılığı ile	1

Çizelge 4.2’de yer alan bilgiler incelendiğinde antrenörlerin, SİE sporcularla iletişim sağlama yöntemlerinde, tümünün (n=7) beden dili ve görsel destek kullandıkları tespit edilmiştir. Yine ayrıca antrenörlerden 5’i çevirmenden destek alarak, 2’si yazışarak ve 1 kişi ise takımdaki deneyimli bir sporcu aracılığı ile iletişim sağladığına yönelik görüş ifade ettiği belirlenmiştir.

4.1.3. Sağır sporcularla çalışırken karşılaştığınız zorluklar nelerdir?

Çizelge 4.3. Sağır sporcularla çalışırken karşılaşılan zorluklar

Sağır sporcularla çalışırken karşılaşılan zorluklar	KOD	f
	Teknik ve taktik tekrarı	5
	Görsel destek kullanmak	4
	Teknik-taktik anlatım zorluğu	1
	Algılama zorlukları	7
	Hazırlıksız katılım	4
	Kısıtlı dil kullanımı	1

Çizelge 4.3’te yer alan bilgiler incelendiğinde antrenörlerin SİE sporcularla çalıştıkları sırada karşılaştıkları sorunlardan birinin f (7)’si algılama zorluğu olduğunu bu nedenle çok tekrar yapmak zorunda kaldıklarını, antrenörlerden f (4) tanesinin soruna çözüm üretmek amacıyla görsel destek kullandıkları yönünde görüş ifade ettiği tespit edilmiştir.

Çizelge 4.3’te de belirttiği üzere SİE sporcularla çalışan antrenörlerin öğretim yöntemi, antrenman, teknik-taktik uygulamaları sırasında karşılaştıkları sorunlara ilişkin olarak 7 antrenör SİE sporcularda algı konusunun önemine değinerek, “...Algı konusunda duyanlarla arada çok büyük fark var, anlattıklarımızı algılıyor ama bir şeyler ile bağdaştırarak öğretmeye çalışıyoruz. ..(A2).” şeklinde ifade etmişler. Katılımcıların yarısı öğretim sırasında karşılaşılan başka bir zorluğa değinirken; “...Duyan sporculara direk tek seferde derdimizi anlatırken, Sağır sporculara daha çok anlatmak ve net anlamaları için tekrarlamak durumunda kalıyoruz. Ayrıca Sağır sporcularda bir tekniği öğretirken daha çok

görsel taklit ve görsel tekrara ihtiyaç duyuyorum (A1).” diyerek bu sorunu aşmak için görsel taktik-teknik ve görsel tekrar yapmak zorunda kaldıklarını ifade etmiştir. Antrenörler açısından diğer bir sorun ise Sağır sporcu milli takıma kadar gelmiş olmasına rağmen, temel tekniklerinin ve bilgilerinin yetersiz olduğunu, (A3)“...kamplardan sonra çocuklar bırakıyorlar....” şeklinde ifade etmektedir. Bu nedenle de Tüm antrenörler ortak sorun olarak, milli takım kampında yarış ve hedef odaklı hazırlık yerine temel tekniklerinin öğretildiğini belirtmişlerdir. Antrenör-sporcu ilişkisinde çok önemli bir yer tutan iletişim sorununu tespit etmeye yönelik olarak da sadece bir antrenör Sağır sporcularla iletişim kurduğunu beyan ederek kısıtlı bir dil kullanmak gerektiğini, duyanlarda olduğu gibi deyim, söylem, mecaz ve dolaylı imalardan kaçınmak gerektiğini belirtmiştir

4.1.4. Sağır sporcularla kamp ve/ya antrenmanlarda kişisel etkileşim ve/ya iletişiminizdeki zorluklar ile ilgili düşünceniz nedir? Lütfen açıklayınız?

Çizelge 4.4. Kişisel etkileşim ve iletişim zorlukları

Kişisel etkileşim ve iletişim zorlukları	KOD	f
	Dikkat çekme	1
	Göz teması	1
	Değerler ve kavram çatışması	4
	Farklı dil kullanımı	4

Çizelge 4.4 incelendiğinde, antrenörlerin milli takım kampları ve antrenmanlar sırasında SİE sporcularla hangi yöntemle kişisel iletişim kurmaları konusunda görüş belirten 4 antrenör sorunlara farklı dil (işaret dili-sesli dil) kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Çizelge 4.4’de görüleceği üzere dil ve kültürel eğitimin yetersiz olması nedeniyle değerler ve kavram çatışması yaşandığını belirten diğer 4 antrenör, “saygı duyma”, “benimseme” gibi soyut kavramlarda problem yaşadığını ifade etmiştir. SİE sporcuların duyan sporcular ve ülke gençliğinin genel kültür, bakış açısından farklı olarak vatan, millet, bayrak gibi ulusal değerlere ilişkin aidiyet duygusu ve davranışların kazandırılmamış olduğunu beyan

edip, bu nedenle antrenörlerle sporculara arasında davranış ve kavram çatışması yaşandığını belirtmişlerdir. Birer antrenör ise kamp ve antrenman sırasında SİE sporcuların sesli uyarılara karşı engeli olması nedeniyle göz teması ve dikkat çekmek için çok farklı hareket ve yöntemler kullanmak zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. “...İsveç’te start alanına sporcuları çağırılırken, bir sporcum aşağıda insanlarla sohbet ediyor çıkış için sırası gelmiş, bağıryorum duymuyor kartopu atarak onu uyarma yöntemini geliştirdim” (A1) ve “işitme engelliler takımında direk dudağımı okuyacak şekilde yüzüne dönerek konuşmam gerektiğini biraz geç öğrendim”(A2).

4.1.5. Antrenör olarak spor dalı ile ilgili konuları sporcuya iletmekte zorlandığınız durumları lütfen açıklayınız

Çizelge 4.5. Antrenörün sporcuya spor dalı ile ilgili iletmekte zorlandıkları

Antrenörün sporcuya spor dalı ile ilgili iletmekte zorlandıkları	KOD	f
	Teknik Konuların aktarımı	5
	Terminoloji aktarımı	3
	Taktik	2

Çizelge 4.5 incelendiğinde spor branşının teknik kavramlarının SİE sporculara aktarımında “...ilk başta hiç kolay değildi ve çok zordu...(A3)”, bu nedenle zorluk yaşadığını belirten 5 antrenör, 3 antrenör terminoloji konusunda “...branşa özgü terimleri aktarmanın zorluğunu (A6)” ve bu nedenle sorun yaşadığı şeklinde görüş bildirirken, sadece 2 antrenör ise “...kendi sporumu aktarmakta zorlanıyorum...(A4)” diyerek taktik kısmında güçlük ve sıkıntı yaşadığı belirlenmiştir.

**4.1.6. Çevirmenin antrenör-sporcu iletişime etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?
Lütfen açıklayın.**

Çizelge 4.6. Antrenör-sporcu ilişkisinde çevirmen etkisi

Antrenör- sporcu ilişkisinde çevirmen etkisi	KOD	f
	Çevirmenin sporcuda özgüveni artırıyor	1
	Doğru ve hızlı bilgi aktarımının sağlanıyor	4
	Motivasyon ve performansta artış görülüyor	2
	Sporcu daha kolay anlıyor	3

Çizelge 4.6'daki bilgiler incelendiğinde çevirmenin antrenör-sporcu iletişimine önemli katkısı olduğunu “...birebir daha rahat anlatabiliyor...(A3)” şeklinde görüş belirten 4 antrenör, doğru ve hızlı bilgi aktarımının bu şekilde verimli olduğunu, 3 antrenör çevirmen sayesinde sporcunun konuları daha kolay anladığını, 2 antrenör ise “...çevirmenin hem sporcunun performansına, hem de sporcunun ile aramızdaki iletişime direkt olarak etkili oluyor, motivasyon ve performansta artış görülüyor...(A10)” diyerek motivasyon ve performans katkılarını olduğunu dile getirirken, 1 antrenör ise “...sporcuların özgüveninin arttığı ...(A2)” yönünde görüş belirtmiştir.

4.1.7. Antrenör-sporcu ilişkisinde çevirmende olması gereken mesleki özellikler nelerdir?

Çizelge 4.7. Antrenör-sporcu ilişkisinde çevirmenin mesleki özellikleri

Antrenör-sporcu ilişkisinde çevirmenin mesleki özellikleri	KOD	f
	Branş ve teknik bilgisi	5
	Etik davranış sergilemesi	2
	Kendi düşüncelerini katmadan anlam bütünlüğüne odaklı çeviri	1
	Antrenörün duygu ve düşüncelerini tam aktarabilmesi	2

Çizelge 4.7’de yer alan bilgiler incelendiğinde, antrenör-sporcu ilişkisinde çevirmende sportif açıdan olması gereken mesleki özelliklere ilişkin olarak antrenörlerin 5’i çevirmenin görev aldığı branşı bilmesi gerektiğini, 2 antrenör iletişim sırasında disiplinli ve etik kurallara uygun davranmasının önemli olduğunu, çevirmenlerin spor disiplini konusunda alt yapıları olmadığını ifade ettikleri saptanmıştır. Çevirmenin mesleki özelliklerinin ne olması gerektiğine ilişkin olarak da 2 antrenör doğru aktarımın önemine vurgu yaparken, 1 antrenör ise çevirmenin kendi düşüncelerini katmadan birebir ve doğru çeviri yapmasının gerekli olduğunu ifade ettikleri belirlenmiştir.

Çizelge 4.7’de de görüleceği gibi, *İki çeşit çevirmen var, branşı bilen ve bilmeyen. Bilmeyenin katkısı sıfır. Hatta bizim sporumuz gibi zorlu koşulları olan bir branşta koca bir yük...*” şeklinde görüş belirterek çevirmenin branşı bilmesi gerektiğini, 2 antrenör iletişim sırasında disiplinli ve etik kurallara uygun davranmasının önemli olduğunu, *“...spor bilgisi ve etik davranış konusunda sıkıntı vardı. Biraz tolere ettik ama yeterli değil...”* diyerek çevirmenlerin spor disiplini konusunda alt yapıları olmadığını dile getirmişleridir. Çevirmenin mesleki özelliklerinin ne olması gerektiğine ilişkin olarak da 2 antrenör sporculara *“...duygu ve düşünceleri doğru aktardığını gördüğümde çevirmenin önemi ve değeri ortaya çıkıyor...”* diyerek doğru aktarımın önemini vurgu yaparken, 1 antrenör ise çevirmenin kendi düşüncelerini katmadan birebir ve doğru çeviri yapmasının gerekli olduğunu ifade etmiştir.

4.1.8. İyi bir antrenör-sporcu ilişkisinde size göre en önemli unsurlar nelerdir? Açıklar mısınız?

Çizelge 4.8. Antrenör-sporcu ilişkisinde 3C modeline göre antrenör görüşlerindeki önemli unsurlar

Antrenör-sporcu ilişkisinde 3C modeline göre antrenör görüşlerindeki önemli unsurlar	KAVRAM	İFADE	f
	Yakınlık	Güven	5
		Saygı	2
		Sevgi	2
	Bağlılık	Sadakat	2
		Bilgi donanım ve aktarımı	5
		İletişim	4
		Paylaşım	3
		Ortak amaç ve hedefler	3
	Tamamlayıcılık	Disiplin	2
		Anlamak	2
		Uyum	1

Çizelge 4.8. incelendiğinde antrenör-sporcu ilişkisinde TİESF milli takım antrenörlerinin önemli olarak gördüğü unsurların 3C modeline göre değerlendirilmesi görülmektedir. Antrenörlerden (f=5) güven, 2'si saygı, 2 antrenör de sevgi unsurunun önemli olduğunu belirtirmiş oldukları saptansa da, bunların hepsi 3C modelinin yakınlık kavramı içindedir. Antrenörlerin bağlılık unsuru içerisinde, 5'i bilgi donanımı ve aktarımı, 4 antrenör iletişim, 3'er antrenör ise paylaşım, ortak hedef ve amaçların önemine vurgu yapmışlardır. 3C modelindeki tamamlayıcılık kavramı içinde yer alan sadakat konusunun önemli olduğu yönünde ise 2 antrenör görüş belirtmiştir. 2 antrenörün ise disiplinin yanı sıra, anlama ve uyum konusu yönünde görüş belirtmişlerdir.

4.1.9. Sporcularınızla ilişkinizde ‘yakınlık’ kavramını nasıl değerlendiriyorsunuz?
Sizce yakınlık kavramı için hangi duygular önemlidir?

Çizelge 4.9. Yakınlık ifadeleri

Yakınlık İfadeleri	İFADE	f
	Güven - karşılıklı	6
	Sevgi - karşılıklı	3
	Saygı	6
	Samimiyet	3

Çizelge 4.9 incelendiğinde, antrenörlerin yakınlık kavramını değerlendirmelerine ilişkin soruya karşılık olarak 6 kişi saygı ve güven olduğunu, diğer altı görüş ise karşılıklı sevgi olduğunu belirtmişlerdir.

4.1.10. Sporcunuzun size bağlı olduğunu düşünüyor musunuz?

Çizelge 4.10. Sporcunun antrenörüne bağlılık boyutunun güçlenmesinde aranan unsurlar

Sporcunun antrenörüne bağlılık boyutunun güçlenmesinde aranan unsurlar	KOD	n
	Antrenman dışı paylaşım	1
	Birlikte zaman geçirmek	1
	Aile olmak	1
	Başarıyı kanıtlamak	1
	Talimat ve isteklerin yerine getirilmesi	1
	Adaletli davranmak	1
	Sevgi ve güven	1
	Sporcu için en iyisini istemek ve en iyisini vermeye çalışmak	1
	Karar aşamasında sporcunun sürece dahil olması	1
	Maddi kaygılar	1

Çizelge 4.10 incelendiğinde antrenörlere göre sporcuların kendilerine bağlılıkları her antrenör tarafından farklı bakış açısıyla değerlendirildiği görülmektedir.

4.1.11. Sporcunuzla ilişkilerinizde birbirinizi tamamlamak için iyi bir koordinasyonun sağlandığını düşünüyor musunuz?

Çizelge 4.11. Koordinasyon için gerekli etmenler

Koordinasyon için gerekli etmenler	KOD	f
	Çevirmen desteği	3
	Disiplin	2
	Göz teması sağlamak	3
	Birlikte devamlı çalışmak /antrenman sıklığı	2
	Görev dağılımını iyi belirlemek	1
	Karşılıklı isteklerin iyi bilinmesi ve karşılıklı anlama	4
	Paylaşım ve beraber hareket etmek	3

Çizelge 4.11 incelendiğinde antrenör -sporcu arasındaki koordinasyon için gerekli etmenlerin neler olduğuna ilişkin soruya karşılık olarak antrenörlerden 4'ü karşılıklı isteklerin iyi bilinmesi ve karşılıklı anlama, paylaşmak ve beraber hareket etmek, 3'er kişi ise çevirmen desteği ve göz temasını belirttiği görülmektedir.

4.1.12. Sporcunuzla birbirinizi anladığınızı düşünüyor musunuz?

Çizelge 4.12. Antrenörün, sporcu ile birbirini anladıklarına yönelik ifadeleri

Antrenörün, sporcu ile birbirini anladıklarına yönelik ifadeleri	KOD	f
	Söylenenlerin yapılması	4
	Başarının olması	1
	Birlikte geçirilen sürenin uzunluğu	2
	Ortak dil kullanabilmek (işaret dilini bilmek)	3

Çizelge 4.12 incelendiğinde antrenörün sporcularla birbirlerini anladıklarını sorusuna karşılık olarak 4 kişi söylenenlerin yapılması, 3 kişi ortak dil kullanımı (işaret dili) 2 kişi bunun ortak zaman geçirmeye bağlı olduğunu, bir kişi ise başarıya bağlı olduğunu belirtmiştir.

4.1.13. Milli takımdaki Sağır sporcuları elit düzeyde görüyor musunuz? Lütfen nedenleriyle açıklayınız.

Çizelge 4.13. Sağır sporcular elit sporcu mudur?

Sağır Sporcular Elit Sporcu mudur?	KOD	f
	Antrenör elit spor olarak bakıyor (ancak imkânlar kısıtlı)	7
	Sporcular rekrasyon amaçlı hareket ediyorlar	3

Çizelge 4.13. incelendiğinde antrenörlerin SİE sporcuları elit sporcu olarak görüp görmediklerine ilişkin görüşlere göre 7 antrenör elit sporcu olduklarını, ancak imkanların kısıtlı olduğunu, 3 kişi ise elit sporcu olmalarından ziyade rekreasyon amaçlı spor yaptıklarını belirtmiştir.

4.2. Antrenör – Sporcu İlişkinde Çevirmen Rolü ile ilgili Görüşme soruları

4.2.1. Çeviri yaptığınız spor dalındaki bilgi düzeyiniz nedir? Açıklar mısınız?

Çizelge 4.14. Çevirmenlerin görev aldıkları spor dallarında görev almadan önceki bilgi düzeyleri

Çevirmenlerin görev aldıkları spor dallarında görev almadan önceki bilgi düzeyleri	İFADE	f
	Kamp öncesinde bilgi sahibi değildim	7
	Kamp ve faaylitet sürecinde antrenör ve sporculardan öğrendim	7
	Kamp öncesinde branşa yönelik teknik terimleri ve içerikleri ile ilgili araştırma yaptım.	1

Çizelge 4.14. incelendiğinde çevirmenlerin 7'sinin de hem kamp öncesi fikir sahibi olmadıkları hem de kamp ve faaliyet sırasında antrenör ve sporculardan öğrendiklerini, sadece 1 tanesi ise kamp öncesi branşa yönelik teorik bilgiyi araştırarak edindiğini belirtmiştir.

4.2.2. Çeviri yapmadan önce araştırma ve hazırlık yapıyor musunuz? Lütfen açıklayın?

Çizelge 4.15. Çevirmenler görev almadan önce araştırma ve ön hazırlık süreçleri

Çevirmenler görev almadan önce araştırma ve ön hazırlık süreçleri	İFADE	f
	Teknik kavram ve içerikleri ile ilgili bilgi edinimi	5
	Teknik kavramların işaret dilindeki karşılıklarını sporculara danışarak edinimi	7
	Çevirmenin çeviri esnasında anlamadığı teknik konuları antrenöre sorarak edinim	7

Çizelge 4.15. incelendiğinde çevirmenlerin görev almadan önce araştırma ve ön hazırlık sürecine ilişkin 7 kişinin tümünün teknik kavramların işaret dilindeki karşılıklarını antrenör ve sporculardan, 5 kişinin ise içerikleriyle ilgili bilgi edindiklerini olarak çeviri yapmadan önce ilgili branşta bilgi sahibi olması ve işaret dilinde aktarımı için neler yaptıklarına ilişkin soruya katılımcıların tümü spor alanındaki kavramların işaret dilindeki karşılıklarının olup olmadığını Sağır sporculara danışarak öğrenmektedir. Çeviri esnasında spor alanına yönelik teknik kavramlar ile ilgili anlaşılmayan konuların detayını antrenöre sorarak öğrendiğini ve son olarak 5 çevirmen, çeviri öncesinde ön hazırlık olarak spor dalına yönelik teknik kavram ve içerikleri ile ilgili bilgi edindiklerini belirtmişlerdir.

4.2.3. Teknik kavramları, terimceyi, TİD’de karşılığı olmayan ve ifade edilmesinde güçlük çektiğiniz sözleri çevirirken ne gibi yöntemler kullanıyorsunuz?

Çizelge 4.16. Çeviri stratejisi ve yöntemleri

Çeviri Stratejisi ve Yöntemleri	İFADE	f
	Karşılığı olmayan kelimeleri açıklama	7
	Karşılığı olmayan kavramları betimleme	7
	Spora has özelliklerle hareketleri bedeni ile göstermek	7
	Sadeleştirme	7
	Anlamına göre çeviri	7

Çizelge 4.16 incelendiğinde katılımcı konumundaki 7 çevirmenin hepsinin karşılığı olmayan kelimelerin açıklama, betimleme, beden dili kullanarak, sadeleştirerek ve anlamına göre çeviri yaptıkları belirtilmiştir.

4.2.4. Sağır sporcu branşın teknik özelliklerine, terminolojisi ve kültürüne ne kadar hâkim?

Çizelge 4.16. Çevirmene göre Sağır sporcuların branş terminoloji ve kültürüne hakimiyeti

Çevirmene göre Sağır sporcuların branş terminoloji ve kültürüne hakimiyeti	İFADE	n
	Hâkimler	1
	Çok hâkim değiller	4
	Çevirmen sayesinde öğrendiler	2

Çizelge 4.17. incelendiğinde SİE sporcuların branş terminolojisi ve kültürüne hakimiyetine ilişkin görüşlerine göre 4 kişi çok hâkim olmadıklarını, 2 kişi çevirmen sayesinde öğrendiklerini, sadece bir kişi ise hâkim olduklarını belirtmiştir.

4.2.5. Size göre birlikte görev yaptığınız antrenör, Sağır kültürüne hakim mi ve Sağır sporcuların gereksinimlerini giderebilme de yeterli mi?

Çizelge 4.17. Antrenörün Sağır kültürüne hakimiyeti ve bu bağlamda sporcu gereksinimlerini karşılamada yeterliliği?

Antrenörün Sağır kültürüne hakimiyeti ve bu bağlamda sporcu gereksinimlerini karşılamada yeterliliği?	İFADE	f
	Duyanlarda kazandığı alışkanlığı Sağır sporcularda uygulaması	3
	Duyuma ile ilgili olarak çıkarılan sesleri yadırgama	2
	Sağır kültürü tanımaması nedeniyle agresif tutum sergileme	1
	Sporcunun spor bilgi eksikliği nedeni ile antrenörün uyum sorunu	2
	Sağır kültüre özgü iletişim ve davranış şekillerini antrenörün algılayamaması	3

Çizelge 4.19. incelendiğinde antrenörlerin Sağır kültüre hakimiyeti ve bu bağlamda sporcununun gereksinimlerini karşılamadaki yeterliliğine ilişkin görüşlere göre 3 kişi duyanlarda kazandığı alışkanlığı Sağır sporcularda da uyguladıklarını, 3 kişi ise Sağır kültüre özgü iletişim ve davranış şekillerini algılayamadıklarını, 2’şer kişi ise Sağırların çıkardığı sesleri algılayamadıklarını, 1 çevirmen ise antrenörlerin Sağır kültürü tanımaması nedeniyle agresif tutum sergilendiğini yönünde görüş belirtmiştir.

4.2.6. Antrenör-sporcu arasında yaptığınız çevirilerde zorluk çektiğiniz konular varmı? Örnek verebilir misiniz?

Çizelge 4.18. Çevirmenin yaşadığı zorluklar

Çevirmenin yaşadığı zorluklar	İFADE	f
	Antrenörlerin sert söylemlerini ve küfür çevirisi	4
	İşaret dilini biraz bilen antrenörlerin kendilerini göstermeye çalışmaları	2
	Cinsiyete özel durumların aktarılması	1
	Antrenörün kullandığı metafor ifadeler ve deyimler	2
	Antrenörlerin duygu aktarımlarını çevirirken bazı (yeni) sporcuların çevirmenin	4

Çizelge 4.18’deki bilgilere göre çevirmenlerin antrenör-sporcu arasında yaptığı çeviriler sırasında yaşadığı zorluklara ilişkin olarak; 4 kişi antrenörün sert söylemelerini ve küfür ifadelerinin çevrilmesinde, 4 kişi antrenörü çevirirken sporunun çevirmenin dediğini sanması, 2 kişi antrenörlerin biraz işaret dili konuşmaya başlayınca kendi başına iletişim sağlamaya çalıştığını, 2 kişi antrenörün kullandığı metafor ifade ve deyimleri kullanması ve 1 kişi de cinsiyete özel durumların aktarılmasında zorluk yaşadığını şeklinde ifade görüş belirtmişlerdir.

4.2.7. Sizce, sporcunun çevirmene yaklaşımı nasıldır? Lütfen açıklayınız.

Çizelge 4.19. Sporcunun çevirmene yaklaşımı

Sporcunun Çevirmene Yaklaşımı	İFADE	f
	Sporcu çevirmene çok ihtiyaç duyuyor	7
	Kendi kültüründen görüyor ve yakın hissediyor	3
	Arkadaşça davranıyor	3
	Aile oluyorsun	1

Çizelge 4.19’da yer alan bilgiler incelendiğinde, Sağır sporcuların çevirmene olan ihtiyaçlarının derecesini tespit etmek amacıyla sorulan soruya karşılık olarak 7 çevirmen sporcuların çeviriye ihtiyacı olduğunu, 3 kişi sporcuların çevirmeni kendi kültüründen kabul ettiğini ve bu nedenle yakın hissettiğini, 3 çevirmen sporcuların arkadaşça davrandığını, 1 çevirmen ise sporcuları ailenin bir parçası olarak gördüğüne yönelik görüş belirtmişlerdir.

4.2.8. Sizce, antrenörün çevirmene yaklaşımı nasıldır? Lütfen açıklayınız

Çizelge 4.20. Antrenörün çevirmene yaklaşımı

Antrenörün Çevirmene Yaklaşımı	İFADE	f
	Takımın bir parçası olarak görüyor	7
	Detaylarda çevirmenin önemini vurgulaması	4
	Sporcunun çevirmeni kabul etmesine saygı duyuyor	2

Çizelge 4.20’de görüldüğü gibi antrenörün çevirmene yaklaşımının çevirmen gözü ile değerlendirildiğinde; 7 çevirmen antrenörün çevirmeni takımın bir parçası olarak gördüğünü, 4’nün antrenör-sporcu iletişimde detayların anlatımında çevirmenin önemini

fark ettiğini, 2'si de çevirmenlerin sporcularla aralarındaki sıcak ilişkinin takıma katkı sağladığını antrenörün düşünmesi ve bu açılarından çevirmene saygı duyduğu ifade ettiği saptanmıştır.

4.2.9. Kendinizi takımın bir parçası olarak görüyor musunuz? Açıklar mısınız?

Çizelge 4.21. Çevirmen kendini takımın bir parçası olarak görüyor mu?

Çevirmen kendini takımın bir parçası olarak görüyor mu?	İFADE	f
	Takım başarısında bende yer alıyorum	2
	Samimi yakın davranmaları kendimi takımın bir parçası hissettiriyor	5
	Ailenin bir parçası olarak görüyorum	1
	Sadece maç ve kamplarda değil dışarıda da görüşüyoruz.	1
	Bir dahaki organizasyonda başka çevirmen istemediklerini belirttiler. hen benimle	3
	Uzun süre görev aldığım takımlarda takımın bir parçası	1

Çizelge 4.21'deki bilgiler doğrultusunda çevirmenin kendisini görevli olduğu takımın bir parçası olarak görüp görmediğine yönelik soruya; çevirmenlerden 5'i sporcuların samimi davranışları nedeniyle kendini takımın bir parçası olarak hissediyor, 3'ü iyi bir ilişki kurulması nedeniyle bir daha ki faaliyette kendisi ile birlikte olmak istediklerini, 2'si takımın başarısında payı olduğunu belirtmiştir. 1'er kişi ise; ailenin bir parçası olarak gördüğünü, görev dışı zamanlarda da görüştüklerini ve süreye bağlı olarak kendisini takımın bir parçası olarak gördüğü yönünde görüş belirtmiştir.

4.2.10. Sizce, antrenör-sporcu ilişkisinde karşılıklı sevgi, saygı, güven, dostluk ve bağlılık gibi duyguları üzerindeki çevirmenin rolü ve etkisi nedir? Açıklar mısınız?

Çizelge 4.22. Çevirmenin antrenör-sporcu ilişkisine etkisi

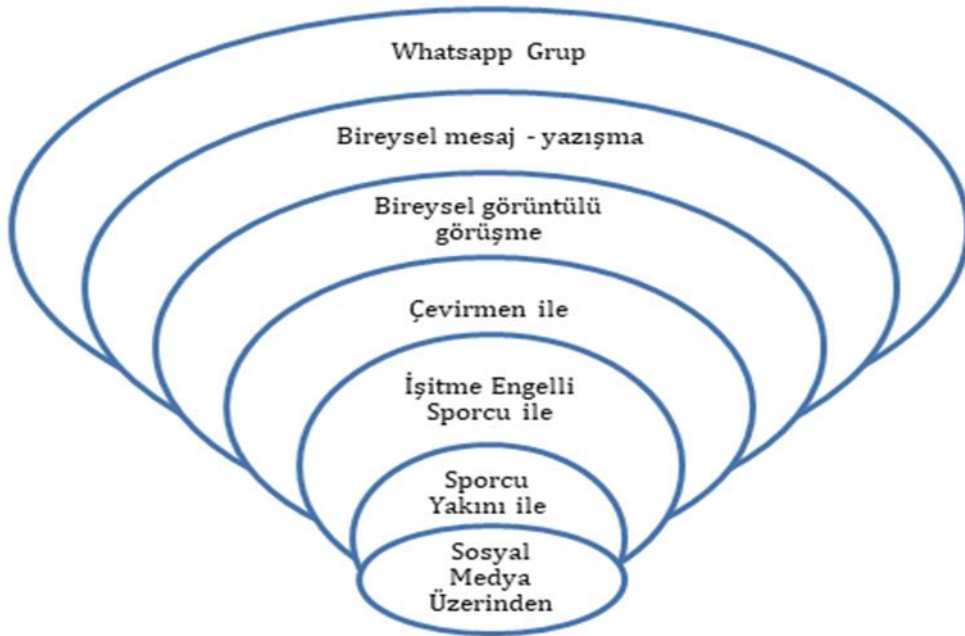
Çevirmenin antrenör-sporcu ilişkisine etkisi	KOD	f
	Çevirmenin sporcuyu iyi ya da kötü yönlendirme gücü var	1
	Çevirmenin rolü büyük. Hocanın duygusunu aktarma şekli ilişkiyi etkiler	4
	İki tarafın köprüsü görevinde ve iki tarafıda idare etmesi gerekiyor	1
	Çevirmen bazen ön plana çıkabiliyor. Antrenörün söyledikleri ve yetkinin	3
	Çevirmen sadece antrenörün ve sporcunun anlaşılmasını kolaylaştırıyor.	2

Çizelge 4.22. incelendiğinde çevirmenin antrenör-sporcu ilişkisinde etkisinin olup olmadığına yönelik soruya; 4 kişi ilişkide çevirmen rolünün çok önemli olduğunu, antrenörün duygusunu aktarma şeklinin ilişkiyi etkileyeceğini belirtmiş. 3 kişi ise çevirmenin iletişimi sağlama sırasında zaman zaman ön plana çıkması durumunda antrenörün söylediklerinin çevirmen tarafından söylendiği yanılgısı olabildiğini, 2'si ise çevirmenin sadece iletişimin anlaşılır kılmakla görevli olduğunu belirtmiştir. 1'er kişi de, çevirmenin sporcuyu iyi ya da kötü yönlendirme gücü olduğunu, köprü görevi üstlendiğini ve tarafları dengelediğine yönelik görüş belirtmiştir.

5. TARTIŞMA

Araştırmanın temel problemi TİESF bünyesinde görev alan ve işiten antrenörle, Sağır sporcu arasındaki iletişim ve bunun sportif sonuca etkileridir. Konunun iletişim kısmı ile elde edilen verilere göre; çizelge 4.1’de de görüleceği üzere antrenörlerin görev aldıkları Sağır spor içerisinde Sağır sporcuların spora özgü işaret dilini % 40’nın bilmediği ve yine tüm antrenörlerin iletişim yöntemi olarak da (çizelge 4.2.) benzer iletişim araçlarını kullandıkları saptanmıştır.

Şekil 5.1. İşiten antrenörlerle SİE sporcular arasındaki iletişim şekilleri

Şekil 5.1’de görüldüğü üzere antrenörlerle SİE sporcular arasında yoğun olarak kullanılan iletişim şekli mesajlaşma ve görüntülü konuşma programları (örneğin whatsapp v.b. gibi) üzerinden bireysel ve grup yazışmalarıdır. Bu iletişim şeklinde başarılı olunmadığı zamanlarda ise duyan birinin veya bir çevirmenin desteğini alarak onun üzerinden konuşarak iletişim sağlanmaktadır.

SİE sporcularla işiten antrenör arasındaki iletişime antrenman dışında da ihtiyaç olduğu gerçeğinden hareket ettiğimizde, araştırmamızda hangi tür iletişim şekilleri ile iletişim

sağlandığı gösterilmiştir. İşiten antrenörler işaret dili konusunda yeterli olduğunu söyleseler de genel olarak teknolojik araçlar yardımıyla yazarak iletişim yöntemini kullandıkları belirlenmiştir.

Antrenörlerin sorun olarak değerlendirdiği bir diğer konu ise milli takıma gelen sporcuların SİE sporcuların milli takıma geldiklerinde temel teknikleri ve bilgilerinin yetersiz olduğunu, bu nedenle de milli takım kampında yarış hedefli çalışma yapmak yerine branşın temel tekniklerinin öğretmek zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Antrenör-sporcu ilişkisinin sağlıklı yürütülmesi bakımından çok önemli olduğunu ifade eden bir antrenör ise Sağır sporcularla iletişim kurarken kısıtlı bir dil kullanmamak gerektiğini, duyanlarda olduğu gibi deyim, söylem, mecaz ve dolaylı imalardan kaçınmak gerektiğini belirtmiştir.

Görüşmelerden elde edilen sorunların temel sebeplerinden birinin antrenörlerin duyanlarla çalışırken edindikleri alışkanlıklardan kaynaklı olduğu, duyanlarla sağlanan iletişim ve davranışları Sağır sporculardan bekledikleri anlaşılmaktadır. Oysaki araştırmanın birçok bölümünde de değinildiği üzere Sağır'ların kendine has kültürleri, davranış biçimleri ve hassasiyetleri konusunda yeterli donanımları olmaması nedeniyle böyle bir beklenti içine girdikleri anlaşılmaktadır. *“İletişim konusunda yaşanan sorunlar nedeniyle işitme engelli bireylerde sosyal çevre ile olan ilişkilerde güven eksikliği ve buna bağlı olarak ortaya çıkan bazı sorunlar yaşanır”* (Yıldız, 2018). Dil farklılığı ve edinimi algı ile ilgili sıkıntıları da ortaya çıkarır. Bu durumda eğitmenin, yani antrenörün sporcuların yapacakları şeylere hazırlıklı olmalarına yardımcı olabilecek materyalleri karşılaşması gerekir. Bu alt yapı hazır olmaması halinde olumsuz tutumlar gelişir ve sağır çocuk bir uzaylı olarak algılanır ve dünyalarına giren korku gelişir (Stone, 1994: 67).

Bu sorunların çözümüne katkı sağlanması bakımından TİESF milli takım antrenörlerinin belirlenmesi ve görevlendirilmesi sırasında Sağır kültür ve Sağır psikolojisi konusunda birikimi olan antrenörleri görevlendirmesi ya da mevcutla antrenörlere bu konuda seminerler verilerek bu sorunların çözüm ve telafisine katkıda bulunulacağı düşünülebilir.

Görüşme sorularında 4 antrenör tarafından dile getirilen sorunlardan biri de milli takım kampları ve antrenmanlar sırasında SİE sporcuların kişisel iletişim kurma sırasında farklı dil (işaret dili-sesli dil) kullanımının sorun olduğunu beyan etmişlerdir. İşitme engellilerin kullandıkları işaret dili, diğer diller gibi kendine has sistemi ve kuralları olan bir dildir

(Konrot, 2003). Aynı kavramı farklı diller farklı biçimlerde ifade edebilirler (Ege, 2006). Bu nedenledir ki, antrenör ve sporcu iki farklı dil kullanan birey konumunda oldukları için iletişimde sorunlar yaşamaktadırlar.

Değerler ve kavram çatışmasına ilişkin görüş bildiren 4 antrenör, SİE sporcuların duyan sporcular ve ülke gençliğinin genel bakış açısından farklı olarak vatan, millet, bayrak gibi ulusal değerlere ilişkin davranışların kazandırılmamış olduğunu beyan edip, bu nedenle kavram çatışması yaşandığını belirtmişlerdir. Türkiye’de ortak kültürün inşasında belirleyici olan “bayrak, vatan ve aidiyet” kimliklerine verilen önem üst boyuttadır. Değerler konusunda ülkeleri karşılaştırdığımızda Türkiye’nin bu konu da ilk sıralarda yer aldığını görebiliriz (Çarkoğlu ve Kalaycıoğlu, 2013). Soyut değer birleştiriciliğinin bu kadar güçlü olduğu toplumda, antrenör açısından bu değerlerle hiç tanışmamış olan bireyle karşılaşmak kabul edilecek bir durum değildir. Antrenör toplumun genel kanaati olarak bu kavramların ‘öğrenmeyle değil doğuştan’ sahip olduğumuz değerler olduğunu düşündüğü için, Sağır bireyin bilgisizliğini ‘kusur’ olarak değerlendirmektedir. Sağır bireylerin görmediği, soyut kavramları öğrenme zorluğu akademik bir algı gerektirdiği ve ‘milli spor’ soyut kavramların gururu üstüne kurulu olduğu için yapılan işle, amaç arasındaki çelişkiden ötürü zorlanmaktadır.

Aynı görüşme sorusu sırasında görüşlerinin ifade eden birer antrenör ise kamp ve antrenman sırasında SİE sporcuların sesli uyarılara karşı engeli olması nedeniyle göz teması ve dikkat çekmek için çok farklı hareket ve yöntemler kullanmak zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. “İletişimin dilbilimsel olmayan yönleri daha çok görsel özellikleri içerir. Jestler, mimikler, vücudun duruşu (postür), göz teması, el-kol hareketleri, kişinin giyiniş tarzı, karşıdaki ile arasına koyduğu fiziksel uzaklık hem kişi hakkında bilgi verir hem de iletilen mesajı bir ölçüde etkiler veya değiştirir. Dilbilimsel olmayan bu özellikler büyük ölçüde kültürel” (Ege, 2006). Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere antrenörlerle SİE sporcular arasındaki sorunun temel nedeninin kültürel farklılıktan kaynaklı olduğu ortaya çıkmaktadır. Buradan şu sonuca varmak gerekir ki, SİE bireylerin her koşulda kullandıkları göz teması dikkat çekme yöntemlerinden biri ve kültürel özelliklerdir.

Sporda da fiziksel koşullardan çok sosyal paylaşım ve iletişim ihtiyaçlarının öncelik taşıdığı (Greendorfer, 1992) dikkate alınarak antrenörlere SİE sporcularla çalıştığınızda branşınızla

ilgili konuları iletmekte zorluklarla karşılaştığınız konuların neler olduğu soruldu. Araştırmaya katılan antrenörlerin yarısı teknik konuların, 3 antrenör terminolojik kavramların aktarımında sorun yaşadığını ifade etmiştir. Taktik konuların aktarımında zorluk yaşadığını ifade eden antrenör sayısı ise iki kişi ile sınırlı kalmıştır. Genel sorunların kaynağı olan iletişimin bu konuda da direkt etkili olduğu anlaşılmıştır.

Çeviri biliminde Mona Baker (2000; 2004; 2018) gibi kuramcılar çevirmenin aktivist ve arabuluculuk rolünü üstlendiğinden de söz ederler. Çünkü çevirmen durumu ‘en etkin iletişimi ve sonucu sağlayacak şekilde’ yönettiğinde aslında bir arabulucu görevini yerine getirmektedir. Bu bağlamda çevirmenin antrenör-sporcu iletişimine etkisi ile ilgili soruya (Çizelge 4.6.) antrenörlerden 4’ü doğru ve hızlı bilgi aktarımının sağlandığını, 3’ü sporcunun konuları daha kolay anladığını, 2’si motivasyon ve performansta artış görüldüğünü, 1 antrenör ise sporculara özgüvenin arttığı şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Antrenör-sporcu ilişkisinde çevirmende olması gereken mesleki özelliklere ilişkin olarak (Çizelge 4.7) antrenörlerin %50’si çevirmenin branş ve tekniği bilmesi gerektiğini, 2 antrenör iletişim sırasında disiplinli ve etik kurallara uygun davranmasının önemli olduğunu, diğer 2 antrenör istemlerinin sporculara doğru aktarılması gerektiği ifade ederken, 1 antrenör ise çevirmenin kendi düşüncelerini katmadan birebir ve doğru çeviri yapmasının gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Verilen cevaplar mevcut literatürü de destekler niteliktedir.

ICSD’nin uluslararası organizasyonlarına katılımında ülkelerin işaret dili çevirmeni bulundurmasının kural haline getirilmiş olması düşüncesinden hareketle Türkiye’de görevli milli takım antrenörlerinin çevirmen desteğine ilişkin görüşleri soruldu. Antrenörlerin büyük çoğunluğu (7 kişi) çevirmen ile çalıştığını bildirmiştir. Çevirmenle çalışan 7 antrenörden 5’i Sağır sporda antrenör-sporcu ilişkisi için çevirmenin gerekli olduğu konusunda olumlu görüş bildirirken, 2’si ise çevirmenlerin yeterli olmadıklarını düşünmektedir. Bunlara karşın daha önce çevirmenle çalışmamış olan 3 antrenörden 2’si çevirmenin antrenör-sporcu ilişkisini olumsuz etkilediği yönünde fikir beyan etmişlerdir. Çevirmen desteğine karşı çıkan antrenörlerin olumsuz bakış açısının sebebinin iletişimden ziyade, SİE sporcular kamplar sırasında kişisel sorunlarını aşmak ve çözüm bulmak amacıyla kendi kültürünün bir parçası olarak kabul ettikleri CODA çevirmenlerle samimi olmalarını disiplinsizlik olarak algılamasından kaynaklı olduğu anlaşılmaktadır.

Bu çalışmada kullanılan Jowett & Cockerill (2002) 3C modelinde yakınlık antrenör ve sporcunun karşılıklı sevgi, saygı ve güven gibi duygularını tanımlar. Bağlılık ilişkiyi sürdürme isteği gibi bilişsel eğilimleri; tamamlayıcılık ise eylem ve olumlu işbirliği davranışları gösterir. Buna göre; Antrenörlerin yarısı güven, 2 antrenör saygı, 2 antrenör de sevgi unsurunun önemli olduğunu belirtirmiş olsalar da (Çizelge 4.8) bunların hepsi Jowett'in yakınlık kavramı içindedir. Antrenörlerin yarısı bilgi donanımı ve aktarımı derken, 4 antrenör iletişim, 3'er antrenör ise paylaşım ve ortak hedef ve amaçların önemine vurgu yapmışlardır (Çizelge 4.8). 2 antrenör ise sadakatin önemli olduğu yönünde görüş beyan etmişlerdir. 2 antrenör disiplin, 2 antrenör anlamının, 1 antrenör ise uyumun önemine vurgu yapmıştır (Çizelge 4.8). Bu görüşler ise Jowett'in tamamlayıcılık kavramı içindedir.

Şekil 5.2. Antrenör-sporcu ilişkisinde 3C modeline göre kavramların dağılımı

Şekil 5.2. incelendiğinde antrenör-sporcu ilişkisinde 3C modeline göre yakınlık, bağlılık, tamamlayıcılık temalarının altında duygu, düşünce ve ifadelerin gruplandırılması görülmektedir.

Yakınlık, antrenör ve sporcunun ilişkide duygusal olarak birbirlerine nasıl yakın hissettikleri olarak tanımlanır. Antrenörün görüşleri, sporcusunun algısına yönelik duyguları değerlendirildiğinde 'yakınlık' boylamının oluşumu için bir süreç gerektiği anlaşılmaktadır.

Antrenör ve sporcunun birlikte zaman geçirme süresi ile 'yakınlık' güçlü korelasyon ilişkisi gösterir. Birlikte zaman geçirmenin süresine bağlı olarak, birbirlerini tanıma, tanımaya bağlı olarak güven kazanımı, güvene bağlı olarak inanç yükselmesi vb. gelişmeler görülmektedir.

Sevgi de yukarıdaki bölümlerde sözünü ettiğimiz üzere tartışmalı bile olsa bu üçlemin içinde yer edinir.

Antrenör, kendisini anlamakta sıkıntı yaşayan sporcuların güven ve saygısındaki artışın ihtiyaçtan mı, sevgi yoğunluğu ile ilgili olduğu konusunda tereddüt içinde olsa bile, sporcunun sevgi göstermesi ‘yakınlık’ içerisinde en son boyuttur.

Antrenörlerin yakınlık kavramı içinde dile getirdikleri “sevgi, saygı ve güven...vb” ifadeleri dile getirilmiş olsa da en yoğun olarak (6’şar kişi) karşılıklı saygı ve güven çok önem verilen konuların başında gelmektedir (Çizelge 4.9).

Jowett’in 3C (2007) araştırmasında ‘yakınlık’ öncelikli ve önemli bir yerdedir. İçerik olarak antrenörle sporcunun birbirlerine sevgi duymasını da kapsar. Bizim araştırmamızda antrenörlerle yapılan görüşmelerde sporcularının kendilerine karşı “yakınlık” boyutu içinde sevginin ön planda olmadığı anlaşılmaktadır. Sevgi konusunda Türk antrenörlerin daha temkinli oldukları dikkat çekmektedir. Türk antrenörler genel olarak tercihini daha çok saygıdan yana kullanmaktadırlar (Çizelge 4.9). Bir başka neden de antrenörle sporcunun birbirini sevebilmesi için antrenör başarıya ulaşacağı sporcuyu, sporcunun da kendisini başarıya ulaştıracak antrenörü seçme imkanı ile ilişkilidir. Bu özgürlük, yakınlığın kapsamını da etkilemektedir. Deaflympik’e katılan diğer Avrupa ülkelerinde bu sistem işletilmesine rağmen (Örneğin: 2020 Kış Deaflympik’e katılan İsviçreli alp kayakçının kendisi ile beraber antrenörün tüm maliyetleri sporcunun ailesi tarafından karşılanmıştır. Oyunlar sırasında aralarındaki yakınlık ‘samimiyet, güven, sevgi’ unsurları çok net görülmüştür.) Milli takım antrenörlerinin sporcu tarafından seçilmeyip federasyon tarafından görevlendirildiği ülkeler Rusya, Ukrayna, Beyaz Rusya, Kazakistan ve Türkiye’dir. Bu uygulama antrenör-sporcu arasındaki yakınlığı zayıflatıp iş ilişkisi şekline dönüştürmektedir.

Bağlılık boyutunun güçlenmesini her antrenör farklı bakış açısıyla değerlendirmiştir (çizelge 4.10.). Bağlılık için aynı şeyi söylemek mümkün görülmemektedir. Çünkü bilişsel kavramları içeren aidiyet, sadakat, ortak hedefler açısından sporcu ve antrenörün beklentileri farklıdır.

Bu farklılık dikkate alındığında ‘bağlılık’ duygusunu öğrenilmiş soyut kavramlar üzerinden tanımlamak ve daha önce de vurgulandığı üzere etik, ahlak, milliyetçilik gibi soyut duygularla ilişkilendirmek mümkündür. Örneğin: Antrenörlerin hedefleri uzun vadeli olduğu için sporcularını kaybetmek istemezler. Buna karşın, Sağır sporcunun ise başlangıçta büyük bir başarıya ulaşma ve kazanımlarını elde etme hedefi vardır.

Spor disiplininin zorunlu kıldığı yoğun sabır + yoğun emek = başarı formülü, sporcu açısından tükenmişlik duygusu verir. Bu nedenle, antrenör uzun ve sürekli antrenman algısını sporculara kazandıramamakta, bu nedenle de ‘bağlayıcılık’ unsurunda kopukluk olmaktadır.

Tamamlayıcılık antrenörlerin ve sporcuların işbirliği içinde çalıştıklarını yansıtmaktadır. Üst düzey sporcu bilinci oluşan bireyler başarının düzenli antrenmanla, konulan hedefler doğrultusunda programlara uyulmasıyla elde edileceğinin farkındadır ve antrenörün talimatlarını harfi harfine uygulama çabası içinde olur. Ancak, Sağır sporda üst düzey spor bilinci tam olarak oturmamış olduğundan, bu görevleri tam anlamıyla yerine getirmemektedir. Çizelge 4.11’de görüleceği üzere antrenör-sporcu ilişkisinde iyi bir koordinasyon sağlamak için neler gerektiğine ilişkin olarak antrenörlerden 4’ü karşılıklı isteklerin bilinmesi ve birbirini anlamakla, 3’ü çevirmen desteği, 3’ü iyi bir göz teması, 3’ü paylaşım ve beraber hareket ederek, 2’si disiplinle, 1’i ise görev dağılımının iyi belirlenmesiyle mümkün olacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu sorunun aşılması ise birbirini tanıma, birbirine olan inanç ve güven duygusunun oluşması, görev dağılımını fark etmek işbirliğini geliştirir.

Sporcuların antrenörler tarafından yönlendirilen tüm alanlarda daha fazla eğitim-öğretim, sosyal destek ve olumlu geribildirim sporda olumlu sonuçların elde edilmesiyle (algılanan yeterlilik ve zevk) ilişkilidir (Price ve Weiss, 2000; Rezania ve Gurney, 2014). Jowett ve Shanmugam (2016) iletişimi geliştirilmenin antrenör-sporcu ilişkisini güçlendirmenin bir yolu olduğunu, çünkü kişiler arası çatışmayı azalttığını öne sürmektedirler. Rhind ve Jowett (2010), COMPASS (bağlam yönetimi, açıklık, motivasyon, önleyici, güvence, destek ve sosyal ağlar) modelini bir iletişim aracı olarak sunmaktadır. Özellikle iletişimde açıklık, antrenör-sporcu arasındaki yakınlığını ve tamamlayıcılığını iyileştirmenin bir yolu olarak önerilmektedir. Bu tür çabalar, sporcu katılımını, antrenörlüğün verimliliğini artırmakta ve

sporcuyla psikolojik olarak en üst düzeye çıkarma potansiyelini desteklemekte önemli bir unsurdur. Ayrıca antrenör, sporcunun stresi ve motivasyonuna ilişkin elde ettiği verilere dayanarak, sporcularında psikolojik stresi azaltmanın ve kendi belirlediği motivasyon algılarını artırmanın yollarını da bulmalıdır. Örneğin: Antrenörle sporcu arasında sağlanan bu ortam motivasyonu artırarak sporcuların çabalarını ve öğrenmelerini güçlendiren bir yöntemdir (Curran, Hill, Hall ve Jowett, 2015).

Sağır sporcu ile duyan antrenörün aynı dili konuşmamaları nedeniyle sürekli olarak iletişim sorunu yaşanmaktadır. İletişim kopukluğu nedeniyle teknik bilgilerin aktarımından müsabaka esnasında strateji belirlemeye kadar olan süreçlerde, aradaki iletişim bağlarının oluşumundaki zayıflığa kadar sporcu performansını ciddi olarak etkileyen sebepler gözükmemektedir. İletişim yetersizliğinin yanı sıra, duyan antrenörlerin bir kısmının Sağır sporcuları engelli olarak görmesi, yapılan etkinliği ciddi bir performans sporu olarak değil de sosyal sorumluluk olarak algılaması ve yapılan çalışmaları çokça vakit geçirecekleri bir rekreasyon faaliyeti şeklinde görmesine yol açmaktadır. Diğer yandan, aşırı disiplinli davranma modelini benimsemiş bazı antrenörler de sporcuya hiçbir açıklama ihtiyacı duymadan yarış odaklı baskı yapması ve müsabakalardaki sosyal etkileşimi engellemesi de bir başka sorundur.

Sporcunun antrenörünü anlamak istemesi masum ve haklı bir istektir. Bu sorunun temel sebebi olan duyan antrenörlerin uygulamaları ve Sağır spora bakış açılarını da önemli sorunlar arasında saymak gerekir.

İletişim odaklı sorunlardan kaynaklı kopukluklar yaşanıyor olsa da, birlikte geçirilen zamana, alınan mağlubiyetlere, elde edilen başarılarla ilgili olarak antrenör-sporcu arasında uyum artmakta ve buna paralel olarak performanstaki yükselmeye bağlı olarak başarıya daha kısa sürede ulaşma şartları oluşmaktadır.

Söz konusu paradigmlar kendi içlerinde farklılıklar gösterse de hepsinin temelinde iletişim ve iletişim farklılığından doğan etkiler öne çıkmaktadır.

Antrenörler TİESF'nin 2000 yılında kurulmasından sonra değişik sürelerde işitme engelliler milli takımlarıyla çalışmaya başladıklarını; hemen hepsi Sağır kültürle ilk kez tanışmışlardır. Sağır sporcuların duyan sporcular ile çalışmaktan farklı olduğunu ifade etmektedirler.

Gerek antrenörler gerekse çevirmenlerle yaptığımız görüşmelerden çıkan sonuçlara göre Antrenör-sporcu iletişiminde aynı antrenörle uzun süre çalışılmasının Sağır sporcuya avantaj sağladığı, buna karşın çalışma süresinin üç yıldan az olmasının ise iletişim açısından sıkıntı yarattığı anlaşılmıştır. Sağır sporcular kendilerini sosyal ve kültürel olarak farklı bir grup olarak görmektedirler. Duyan antrenörle Sağır sporcu iki farklı kültürün bireyleri olup sağlıklı kültürel, sosyal ve insani ilişkiler kurabilmeleri ve adaptasyon sağlayabilmeleri için uzun süre birlikte zaman geçirmeleri ve iletişim içinde olmaları gerekmektedir.

Bu sonuçlara göre güreş ve voleybol branşındaki sporcuların, antrenörden kaynaklı sözel ve sözel olmayan düşmanca davranışların süreklilik gösterdiğine yönelik inancın yüksek olduğu (DePauw ve Karp, 1994), ayrıca sürekli eleştirilmek, takımdan çıkarmakla korkutmak, agresif jest ve mimikler gibi negatif davranışlara (Aryee, Sun, Chen and Debrah, 2008) maruz kalma ve haksız yere suçlanma, yüksek sesle azarlanma, görmezden gelinme, kaba davranılması gibi durumları (Siegel ve Douard, 2011) daha yoğun şekilde algıladıkları söylenebilir

Bireysel ve takım sporu araştırmamızda takım ve bireysel olarak ayırım gözetmesek de, Yılmaz, Çimen ve Bektaş (2009) yaptıkları çalışmada, sporcuların algı düzeylerine göre bireysel spor antrenörlerinin sahip oldukları iletişim becerilerinin takım sporlarındaki antrenörler göre daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bunun nedenini ise bireysel spor antrenörlerinin daha az sayıda sporcu ile birebir çalışmaları ve her bir sporcuyu bireysel takip ve bireysel antrenman verme şansının yüksek olması gibi faktörlerin yanı sıra birebir iletişimin daha verimli olduğunu belirtmektedir (Yılmaz ve diğerleri, 2009).

Araştırma bu alandaki ilk çalışma olması nedeniyle ilgili literatüre katkı sunacağı ve buna ek olarak duyan antrenör ve Sağır sporcular arasındaki ilişkinin belirlenmesinde de öncü-örnek rol oynayacak bir çalışma olacağı umulmaktadır. Ancak, etkileşim ve buna ek olarak iletişim olarak değerlendirdiğimizde dinamikleri tek taraflı ele almak yeterli olmayacaktır. Bu nedenle antrenör-sporcu ilişkisindeki dinamiklerin de incelenmesi ve performans, motivasyon, yıpranmışlık, stres, kaygı gibi boyutlar ile etkileşiminin incelenmesi de gerekir.

3C modeline meta-algılar olarak eklediği ‘karşılıklı yönlendirme’ (co-orientation) (Jowett ve Cockerill, 2003) ekleyerek 3C+1 modelini tanımlamışlardır. Bu modelden esinlenerek

antrenörlerin meta-algısını (karşılıklı duygu, düşünce ve davranışlarını) incelerken, karşılıklı algı farklılıkları ve değişimlerini de görme imkanı bulunmuştur. Yanı sıra antrenör-sporcu ilişkisinde karşındakinin duygu, düşünce ve davranışını doğru algılamak, ilişkinin içeriğini ve kalitesini değerlendiren kişilerarası algı yani meta-perspektif açısından önemlidir (Jowett ve Cockerill, 2002). Meta algılamalar, bir kişinin başka birinin düşüncelerinin, duygularının içeriğini doğru bir şekilde çıkarma ve anlama yeteneği ile ilgilidir. Philippe ve Seiler (2006) göre sporcunun antrenöre duyduğu sevgi, bağlılık ve tamamlayıcılık duygularının karşılıklı olması ortak zeminde buluşmayı, paylaşımların samimiyetini ve gerçekliğini yansıtır. Ayrıca 3C çalışmasının geçerliliğini ve uygulanabilirliğini sağlamlaştırmışlardır (Jowett & Ntoumanis, 2004).

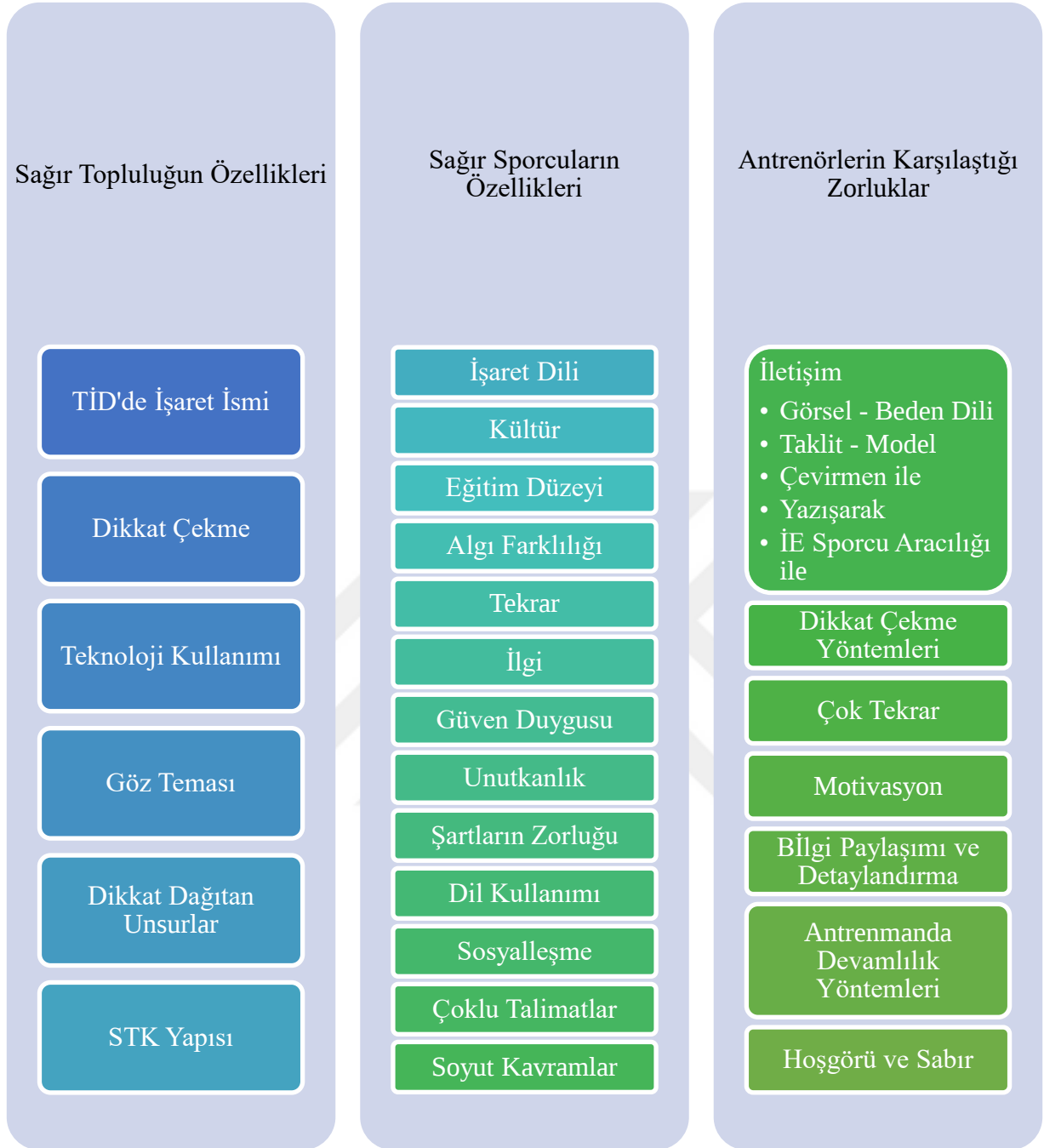
Sağır sporcuların etkilenmesi ve antrenör-sporcu üzerindeki etkisine bağlı olarak, Hinde (1997), benlik kavramını sosyallikle ilişkilendirmiştir. Bu açıdan ilişkilerin önemi ve yakınlık değeri açısından bireylerin kişinin kendisi hakkındaki görüşlerini etkilediğine yönelik kanıtlar olduğunu belirtmiştir. Özellikle başkalarıyla olan ilişkilerimizin (daha yakın ve önemli olarak algıladığımız ilişkilerin) kendimiz hakkındaki görüşlerimizi etkilemesi söz konusu olabilmektedir.

Başarılı etkili bir antrenör sporcu ilişkisinin sporcular üzerindeki psikolojik sağlık ve huzur açısından olumlu sonuçlara yaratması nedeniyle performansa olan etkisi açık olarak belirlenmemiştir (Jowett, 2005). Ancak her alanda olduğu gibi etik ve mesleki saygınlığı korumak açısından ilişkilerdeki başarılı etkileşim de önemlidir.

Dünyada güncelliğini korumakla beraber netleşmemiş bir konu olan Sağırlığın bir kültür ya da bir engellilik olup olmadığı konusundaki tartışmalar devam etmektedir. Sosyal yaşamda yaşanan bu tartışmalar spor alanında da güncelliğini korumaktayken, Uluslararası Sağır Spor Komitesi (ICSD) 2001 yılında bu tartışmaları sona erdiren bir tanım sunmuştur ("Deaflympics" [ICSD], 2020); Uluslararası spor organizasyonlarının kuralları SİE sporcular için özellikle değiştirilmemiştir. Diğer engel grupları için özel durumlarına yönelik yapılan düzenlenmeler ya da yeni spor dalları geliştirilmiş olup aynı durum Sağır spor için geçerli değildir. Çünkü Sağırlar iletişim dışında bir sınırlıkları olduklarını kabul etmemektedirler. Bu sadece işitme ve konuşmanın birincil iletişim aracı olduğu bir durumda engellilik durumu yaratabilir. Sağırlar kendilerini kültürel açıdan farklı bir azınlık grubu olarak görürler ve bu kültürel sebeplerden dolayıdır ki Sağır Spor Oyunları (Deaflympik)

vardır. Deaflympiks'in oluşum nedeni bu kültürel sebeplerden kaynaklıdır. Deaflympik boyunca kendileri gibi Sağır kişiler ile bir araya gelip, kendi ana dilleri olan işaret dili ile iletişimi tercih ederler." ("Constitution", 2020).

Demografik özelliklere baktığımızda, Sağır sporcular küçük yaştan itibaren değil, belli bir yaştan sonra, daha çok lise yıllarında spora başlamaktadırlar. Bu nedenle, milli takımlar üzerine çalışma yapmış olmamıza rağmen, Sağır elit sporu rekreasyonla performans sporu arasında kalmış bir olgudur. Bunun birçok nedeni bulunmaktadır. Spora katılımın ilk koşulu topluma entegrasyondur. Sağır çocuk başlangıçta ailesine bağımlı ve duyan akranlarının yoğun olduğu bir ortamda yaşamaktadır. İletişim sağlayamadığı için duyan akranları ile oyun oynama imkânı çok kısıtlıdır. Yani kendi gibi (Sağırlardan) olanlardan uzaktır ve spora yönelmesi okul yaşantısı ile başlar. Okulda kendi gibi olanlarla bir araya geldiğinde kendi dünyasını bulur. Okulla başlayan Sağır dünyaya giriş önce teknolojik imkânlardan yararlanarak arkadaşlarıyla, ardından da Sağır dernek etkinliklerine yönelmeyle hız kazanır. Ülkemizdeki Sağır derneklerin büyük çoğunluğunun çift amaçlı bir yapısı bulunmaktadır. Bu dernekler öncelikle Sağır çevrenin paylaşım ve iletişim yerleridir. Buna ek olarak ise Sağır spor etkinliklerine katılım aracıdır. Sağır sporcu adayının spor dalını seçme imkânı becerisi, yetenek taraması sonucunda değil derneğin etkin olduğu spor dallarından bir ya da birkaçını seçmek zorundadır. Bu süreç yeni dernekleri tanıma, yeni arkadaş çevresi edinme ile biçim değiştirebilir. Spor dalını seçerken de Sağır birey işin maddi boyutunu düşünerek daha çok ekonomik yük getirmeyecek spor dalları ile kendisini sınırlamaktadır. Örneğin: Her Sağır atletizm yapabilir ama kayak, bisiklet, yelken ve motor sporları yapabilmesi ekonomik imkânlarına bağlıdır. Bu gerçek ise başka bir gerçeği ortaya çıkarmaktadır. Biyolojik yapısı sebebiyle bir spor için özel yaratılmış ve şampiyon olacak biri imkân bulup yeteneğinin olduğu spor dalına katılamaz ise, hiç keşfedilmeden yok olup gidecektir.

Şekil 5.3. Araştırmadaki diğer verilerin (Sağır toplum, Sağır sporcuların kültürel özellikleri, sağır spor içerisinde işiten antrenörlerin karşılaştıkları zorluklar) şekilsel gösterimi.

Çevirmenin Rolü

Bu araştırmada Sağır sporlarında antrenör-sporcu ilişkisinin seviyesi, kültürel farklılıkların iletişime yansımaları, aralarında farklı dil bulunan işiten antrenör ve Sağır sporcu arasında

iletişimi sağlayan üçüncü kişi veya paydaş konumunda olan çevirmenin rolü antrenör-sporcu perspektifi ve iletişiminin boyutları araştırılmıştır.

Cüceloğlu (2002) iletişimi ‘iki birim arasındaki birbirine ilişkin mesaj alışverişi’ olarak tanımlar. İletişim her ne kadar iki birimin mesaj alışverişi olarak tanımlanmış olsa da, duyan antrenörle Sağır sporcu ilişkisinde iletişimi üstlenen çevirmen mesaj alışverişinde bir bütün olan eşkenar üçgenin açısı konumundadır.

İşaret dilinde iletişimin en temel birimleri el ve eldışı olarak ele alınır. Eldışı hareketler içerisinde yüz ifadesi, jestler, konumlandırma (Dikyuva, Makaroğlu ve Arık, 2015). Gözlem ve görüşmelerden de anlaşılabileceği üzere antrenör-sporcu ilişkisinin en temel sorunun iletişim olduğunu, ortaya çıkan sıkıntıların ve çözümsüzlüklerin iletişimsel nedenlere dayalı olduğu gözlemlenmiştir. İletişimin unsuru olan ‘anlama’ ve ‘algı’ antrenörlerin Sağır sporcular ile yaşadığı zorluklarda ön plana çıkmaktadır. Antrenörün işaret dili bilmesi sporcunun kendisine değer verildiği hissine yol açacaktır. Bu da sporcunun antrenörüne olan sevgisini ve sportif motivasyonunu arttıracaktır. Ancak, bu bilginin antrenörün sporcuyu anlaması açısından yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir. Çünkü anlamak için sadece dili bilmek yeterli değildir, ayrıca Sağır kültürünü de benimsemek önemlidir.

Antrenör-sporcu ilişkisinde şu ana kadar doğrudan ve iki yönlü bir iletişim hedeflenirken, ülkemizdeki Sağır spor faaliyetlerinde devletin uyguladığı spor politikası, antrenörlerin eğitim düzeyleri, sporcuların Sağır olmasına rağmen milli takım antrenörlerin hepsinin duyanlardan oluşması, iletişimde ve etkileşimde üçüncü bir kişi ya da iletişim köprüsü konumunda olan işaret dili çevirmenini devreye sokmaktadır.

Diğer çeviri alanlarından farklı olarak spor çevirmeni olmak, masör, yardımcı antrenör ya da doktor gibi takımın bir parçası olmayı gerektirir. Takımın ortak hedefi başarıdır, bu yolda herkes mücadele verir, katkı sunar ve ‘Herkes dinamik, hızlı, pratik ve canlı olmak zorundadır.’ Adeta bir savaş ortamında olduğu gibi tetikte olup, karşıdan gelen saldırıya anında ve hızlı bir atakla cevap vermek gerekebilir. Bu enerjik ortamda ve sinerjide kimsenin geç kalma, yapması gerekeni geciktirme veya erteleme gibi bir lüksü yoktur. Bu açıdan takım içi görev ve sorumluluk paylaşımlarında her bir görevlinin kendisi ile ilgili temel spor kurallarını ve sorumluluk aldığı branşa ait kuralları bilmesi şarttır.

Çevirmenin olmaması sporcuyu mutlak başarısızlığa götürmeyecektir. Ancak varlığı sağlıklı iletişim, çok tekrar nedeniyle gereğinden çok fazla efor sarf ederek enerji ve zaman kaybına uğramamak için çevirmen desteğini sahiplenmektedirler. Kısaca, sporcunun taşıyacağı yükü azaltan ve işini yapmasını kolaylaştıran kişi çevirmendir.

Çevirmenler iletişim kurmak daha kolay olduğu, sorunlarını anlatabildikleri ve çözüm bulabildikleri için kampta geçirilen boş vakitlerinde antrenörler veya teknik ekipten ziyade sporcular ile zaman geçirmeyi tercih ettiklerini dile getirmişlerdir. Buradan şu sonuç çıkmaktadır: Çevirmenler kendilerini antrenör ya da teknik ekipten çok sporcuların bir parçası olarak görmektedirler. Sporcular da, çevirmenleri kendilerinin temsilcisi gibi görmekte ve çıkarlarını gözettiklerini düşünmektedirler. Çevirmenler antrenörlerin bilgisine, deneyimine, donanımlarına saygı ve tartışmasız güven duymakta ve onlarla olan ilişkilerinde profesyonel bir davranış sergilemektedirler. Antrenörleri kendilerinin de dâhil olduğu ortak bir iş kolunun üstatları olarak kabul ederlerken; sporcuları ‘arkadaş, dost’ kategorisine koymakta ve sporcularla duygusal bir bağ kurarak, bu ilişkiye manevi bir değer atfetmektedirler.

(Çizelge 4.19) Çevirmenlerin antrenörler hakkındaki ortak düşüncelerine ilişkin ifadelerine bakıldığında en başta antrenörlerin Sağır kültüre hâkimiyet konusunda yabancılık olduklarını dile getirmişlerdir. 24 spor branşında çalışan 50 antrenör arasında sadece 3’ü Sağır toplum ve Sağır kültür konusunda kişisel gayret ve sporcularla yaşadıkları süre içinde edindikleri tecrübeleriyle bir hayli yol kat etmiş görünüyorlar. Çevirmenlere göre antrenörlerin sporcusuyla yaşadığı anlama/anlaşılma sorununun temel nedeninin kültürler arası yabancılık/uyumsuzluk olduğu ifade edilmiştir.

Antrenörler çoğu zaman planlar, programlar yapar ve geleceğe yönelik büyük hedefler koyarlar. Bunları sporcusuyla paylaşmak istediğinde çevirmenin olmaması halinde yazarak dahi anlatamaz. Ancak çevirmenin iletişime katılmasıyla antrenör daha uzun vadeli ve/veya soyut olan planlamaları iletebilme imkanına sahip olur. Gerekğinde sporcusu ile yeni hedefler belirleyebilmek, değişiklikler yapabilmek vb. durumlarda mutlaka çevirmen destekli iletişim kurmak zorundadır.

Birçok çevirmenin, genelde olduğu gibi, TV’lerden izledikleri kadarıyla futbol branşında izleyici bilgileri olduğunu, diğer sporlar hakkında bilgi seviyelerinin yok denecek kadar az

olduğu bulgulardan anlaşılmaktadır. Görüşme yapılan çevirmenler spor bilgilerinin yeterli ya da yetersizliği dışında verilen cevaplarda Sağır spor dallarında görev almalarını takiben mesleki açıdan da önemli olan ‘spor dili’ ile tanıştıklarını ifade etmişlerdir (Çizelge 4.18). Genel olarak takım sporlarına izleyici olarak genel bilgilere sahip olsalar da bireysel sporlarla ilgileri olmadığını dile getirmişlerdir. Çevirmenler, sporla ilgili hangi seviyede olursa olsunlar, bir spor branşının içine görevli olarak girdiklerinde, kişisel bilgi düzeyleri gelişmekte ve tanışılan spor hakkında ilk deneyimlerini kazanmaktadırlar.

Çevirmenler, çeviriye ön hazırlık sürecinde görev alacakları branş ile ilgili terim kavram ve kuralların Türkçe karşılığına bakmak zorundadırlar (Çizelge 4.15). Ancak, işaret dili terminolojisinde karşılığı olmayan kavramlara ulaşma şansları olmamaktadır. Milli takım kampları uzun süreli olması nedeniyle hazırlık aşaması açısından çevirmene ideal bir fırsat sunmaktadır. Çevirmenler spor branşı hakkındaki asıl bilgiyi kendi yaptıkları ön hazırlık sonucunda değil, kamplarda geçirdikleri süre içinde kazanmakta ve bu süreçte çeviri yöntemlerini geliştirmektedirler.

Araştırmanın giriş kısmında söz edildiği gibi aslında daha çok yazın çevirisi için geliştirilen yaklaşımlar Sağır sporda görev alan işaret dili çevirmeninin edimiyle ve seçimleriyle de ilişkilendirilmesi mümkündür. Bunlar (Çizelge 4.16);

Çevirmenler, terimlerin Türkçe karşılığını öğrendikten sonra işaret dilinde karşılıklarını ilk olarak sporculardan edinme yöntemini kullanırlar. Böylece ‘spor işaret dili’, doğal bir süreçle, karşılığı olmayan sözcüklerin karşılığını yaratıp zenginleşmektedir. İşaret dilinin kendi yapısı gibi terimlerin işareti de, daha kıdemli olan sporcular ya da akranları tarafından aktarılmaktadır.

İlk dönemlerde ödünçledikleri ve zamanla işaret diline oturan terimleri milli takım kadrosuna yeni dâhil olan genç sporculara aktararak bir sonraki kuşağı terminolojiye hazırlama görevini işlerinin bir devamı niteliğinde yerine getirmişlerdir.

Kamplar antrenör-sporcu ve çevirmenlerin birbirini anlama, tanıma ve güvenme duygularının oluşması açısından önemli bir süreçtir. Çevirmen için daha önce tanımadığı bir

spor dalını tanımak, teknik kavramlarını öğrenip onları işaret diline çevirmek oldukça zahmetli bir süreçtir.

Çevirmen kamp süreci içinde sporculardan edinilen teknik bilgiler dışında sporun görselliği sayesinde (beden dili kullanılması, görsel sembollere başvurulması, hareketi göstererek yapmak, vb.) bu işi avantaja çevirip, çeviri haznesi zenginleştirir.

Çevirmen için açıklama (karşılığı olmayan bir kavramı tanımlayarak anlatmak) ve betimleme (karşılığı olmayan bir kavramı tasvir ederek anlatmak) stratejileri de kullanarak ifadenin tam olarak anlaşılmasını sağlamaktadır.

Çevirmen açısından sporcunun branşa ve dolayısıyla spor diline hâkimiyetinin az olması kendiliğinden yeni arayış ve çözümler getirmektedir (Çizelge 4.18). Zamanın yeterli olması bu çözümleri beklenenden çok daha yararlı kılmaktadır. Çevirmenin gözlemleri, olaylar ve teknik özellikler üstüne ayrıntılı incelemesi, spor branşı ve dili hakkında kendisi için edindiği bilgiler Sağır sporculara çok daha iyi bir iletişim sağlamasına olanak vermektedir. Güreş gibi daha yerleşik spor dallarında bu ihtiyaç daha az iken, oryantiring gibi oldukça yeni sayılabilecek ve uzmanları dışında pek tanınmayan bir spor branşında vazgeçilmez bir yaklaşım olmaktadır.

Çevirmenlerin antrenör ve sporcularla mesleki ilişkisi sorunsuz ve çok olumlu olabilmektedir; ancak bu olumluluk çevirmenin daha önce aynı takımla çalışıp çalışmadığına bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Kamplarda geçirilen süre çevirmenin takıma aidiyetini olumlu yönde etkilemektedir.

Çevirmenin Sağır topluluktan olması iletişimi güçlendiren bir unsurdur. Çünkü Sağır sporcular CODA olmayan çevirmeni kabul etmemektedirler. Bu durum çevirmen ve sporcu açısından sosyolojik bir etkidir. Sağır sporcular için ‘CODA’lar kendi topluluklarına ait bireylerdir ve söz konusu aidiyetin yarattığı güven, benimseme, doğru anlaşılma rahatlığı ilişkiyi oldukça güçlü hale getirmektedir. Daha önce sözünü ettiğimiz sporcu tarafından antrenöre gösterilen güven ve şüphe paradigmaları, çevirmenin CODA olması nedeniyle karşılaşılmayan bir durumdur. Verilerde de “muhteşem, çok iyi, çevirmene aç sporcu, çok olumlu” gibi övgüler CODA çevirmeni takımın doğal parçası haline getirir. Durum böyle

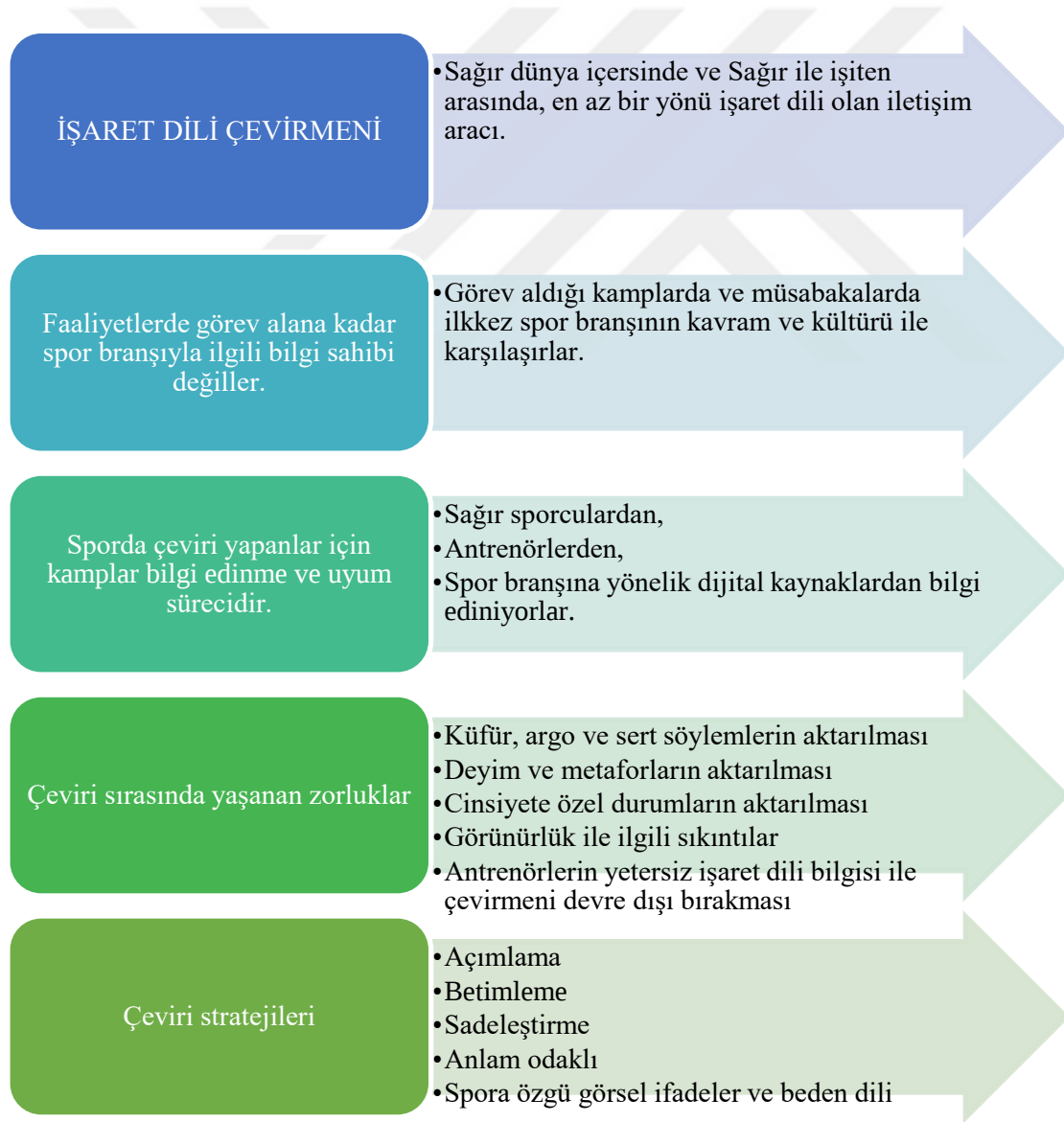
olunca da, ilişki verimliliği artar, karşılıklı tanışma süreleri kısalmır, sadece kişisel özelliklerden kaynaklı uyum sürecine ihtiyaç duyulur.

Diller arası çevirmenlikte mevcut konuşma dili kullanımı ve duyma, çevirenle çevrilenler arasındaki ilişkiyi kolaylaştırıcı/tamamlayıcı işlev görebilmektedir. Çevirmen görevini yaparken çevrilen bu sözleri kimin söylediğini dili bilmediği halde anlar. Örneğin, antrenörle Sağır sporcu arasında çeviri yapan çevirmenin işaretleri sporlar tarafında antrenör değil de çevirmen tarafından söyleniyor algısı olabilir. Oysa sesli bir anlatımı işaret diline çevirirken, ya da işaret dilini sesli bir anlatıma çevirirken işitsel kanallar (farklı kanallar) söz konusu olmadığı için, çeviriden faydalanan kişiler hangi cümleyi kimin söylediğini anlamakta güçlük çekebilirler. (Sağır sporcu duyamadığı seslerin görsel ifadesini karşılaştıramadığı için kıyaslama yapamamaktadır.) Bu durum, doğası gereği heyecanlı, enerjik ve hızlı iletişimin söz konusu olduğu antrenör-sporcu iletişiminde çevirmen açısından sorunları da beraberinde getirmektedir. Çevirmen antrenörün öfkesi ya da takdirini çevirdiğinde sporcular bu öfke/takdirin antrenörden değil çevirmenden geldiğini düşünebilmektedirler. Özellikle deneyimsiz sporcular antrenörün söylediklerini çevirmenin söylediği gibi bir izlenime kapılabilmektedirler. Hatta kimi zaman sporcular çevirmene “neden kendisine kızdığını anlamadıklarını” bile sormaktadırlar. Bu nedenle çevirmenin bu iletiyi çevirirken ayrıntılı olarak ‘kimin? neden?’ ‘kızdığını-takdir’ ettiğini belirtilmesi gerekmektedir.

Tüm bu bulgular ışığında işaret dili çevirmeni belli bağlamlarda çeviride görünür kılınırken belli bağlamlarda da görünmezliğini koruyabilecektir. Aynı konuyu metin bağlamından çıkarıp çevirmenin kendisi bağlamında da incelemek mümkündür. Çevirmenin merkezi rol oynaması, sporcularla kurduğu yakınlık, bazen bir aracı olarak değil ‘bilgiyi veren’ olarak görülmesi de görünürlüğünün çok ön planda olduğunun bir göstergesidir. Öte yandan sporcu-antrenör arasındaki profesyonel aktarımı korumak için ise kendine ‘üst’ düzey bir pozisyon biçemeyecek, belli durumlarda ise çevirmen kimliğinin arkasına saklanmayı seçerek ‘görünmez’ olmayı (sadece iletimi aktaran kişi olduğunu vurgulamayı) seçebilecektir. Bunlar sözü edilen çevirmenin ortamdaki aktörlere, birikimine, kurulan ilişkilere, branşa aşinalığına, ortama hâkimiyetine göre değişebilecektir. Çevirmenin vasıflı olması ise tüm bu seçimleri yaparken ana amacı olan iletinin ve iletişimin sağlanması, ekip ruhuyla hareket ederken kendisi de dâhil herkesin en üst performansı sergilemesi ve benzeri unsurlar için önemli olacaktır.

Bunlara ek olarak işaret dili çevirmeni hakkında yapılan bazı çalışmalarda zaten söz konusu olan Sağır topluluk olduğunda işaret dili çevirmeninin rolünün daha ağırlıklı olarak ‘aracılık etme’ olduğunu vurgulayan çalışmalar da bulunmaktadır (Reagen, 2010). Söz konusu işaret dili çevirmeninin işinin doğası gereği görünür olduğunu ortaya koyar. Çevirmenlik edimine ek olarak ‘aracılık’ hatta ‘arabuluculuk’ ediminde de etkin olmasının önemli olduğunu vurgular.

Çevirmenlerle yapılan görüşmelerden elde edinilen bilgilere ek olarak yapılan değerlendirmelerde çeviri biliminde yeri olan bu kavramları doğrular nitelikte bulgulara erişilmektedir.

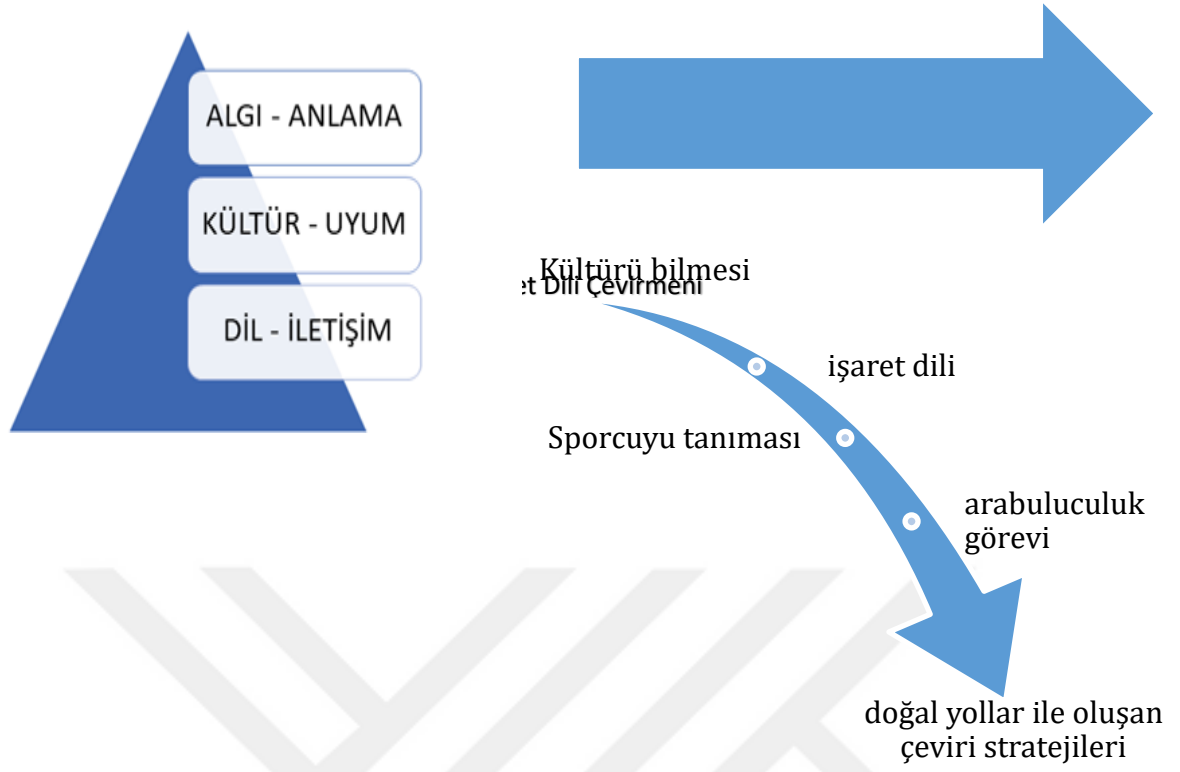
Şekil 5.4. İşaret dili spor çevirmenlerinin bilgi edinim süreçleri, karşılaştıkları zorluklar ve çeviri stratejileri ile ilgili toplanan verilerin şekilsel gösterimi.

6. SONUÇ

Araştırma konusu olan işiten antrenör ve Sağır sporcu ilişkisini değerlendirirken Jowett ve Poczwadowski (2007)'nin 3C modelinin nitel yöntemi içerisinde olan yakınlık, bağlılık ve tamamlayıcılık unsurları incelenmiş olup elde edilen verilere göre Sağır sporcularla çalışan antrenörlerin perspektifinden karşılıklı duygu düşünce ve uyum için gerekli kavramlar tutarlılık göstermektedir.

İletişim görsel ve işitsel iki farklı kanal üzerinden gerçekleşebilir ve Sağır sporda iletişim görsel dil olan işaret dili ön plandadır. Sağır sporcularla çalışan işiten antrenörlerin hem dilsel açıdan hem de dil farklılığı ile doğan kültür konusunda yeterli olmadıklarını, hatta bu kültüre yabancı olduklarına yönelik görüş ifade ettikleri belirlenmiştir.

Antrenör perspektifinden Sağır topluluğun eğitim düzeylerinin yetersizliği, algı eksikleri ve sportif uyum sağlamada sorunlar olduğu saptanmıştır. Yakınlık boyutunda, antrenörler için antrenör-sporcu ilişkisinde saygı ve güven en önemli unsuru olup sevgi ikinci plandadır. Bağlılık derecesi öncelikle antrenörün bilgi donanımı ve aktarımına bağlıdır. Tamamlayıcılık açısından ise işiten antrenör ile Sağır sporcunun değer, beklenti ve hedeflerinin aynı olmadığı, ilişkide asıl ciddi sıkıntıların bu konuda olduğu belirtilmiştir. Antrenör-sporcu arasındaki ilişkisinin iletişim açısından önemli bir parçası konumundaki CODA kökenli çevirmendir. CODA zorunlu işaret dili çevirmeni olup, spor alanında eğitim almamış, spor bilgilerinin yetersiz olduğu ancak sosyo-kültürel olarak Sağır topluluğun bir parçası olması, sporcuyu tanınması, sporcunun ait olduğu kültürün bir parçası olması nedeniyle çevirinin her alanında olduğu gibi spor alanında da önemli bir rol üstlenmektedir. Antrenör-sporcu ilişkisinde antrenörün teknik ekibinin bir parçası olup işiten antrenörün Sağır sporuna adaptasyonu için önemli oranda destek verdiği saptanmıştır.

Şekil 6.1. Antrenörlerin SİE sporcular ile çalışırken karşılaştıkları üç temel farklılık ve işaret dili çevirmeninin etkisine yönelik şekilsel gösterim

Şekil 6.1’de görüleceği üzere antrenörlerin karşılaştıkları farklılıklar ise önem sırasına göre, dil farklılığından doğan ‘iletişim eksikliği’, kültürel farklılıklardan doğan ‘karşılıklı uyum sorunu’, işitme engelli sporcuların algı seviyelerindeki farklılıklardan doğan ‘anlama sorunları’ şeklinde değerlendirilebilir.

7. ÖNERİLER

- Antrenör, sporcu ve çevirmenlerin ilişkilerini güçlendirmek için sportif etkinlikler dışında seminer ve çalıştay gibi eğitim faaliyetleri düzenlenmesi.
- Milli takımlarda görev alacak antrenörlerin Sağır spor ve Sağır kültüre oryantasyonunu sağlamak üzere, faaliyet öncesi her türlü sosyo-ekonomik şartlarının yerine getirilerek kısa süreli de olsa eğitim sürecinden geçirilmeleri.
- Her bir spor dalı için çevirmen, ilgili antrenör ve deneyimli sporcular ile ortak bir branş terminolojisi (işaret dili ve yazılı olarak) oluşturulması.
- Sporda işaret dili çevirmeninin sayısal ve sportif altyapı açısından yetersiz olması nedeniyle bu mesleğin teşvik edilmesi, kursların açılması ve mesleki yeterlilik standartlarının oluşturulması.

Gelecek Araştırmalarda;

- Sağır ve Sağır spor organizasyonlarının toplumun çoğunluğu tarafından yeterince tanınır ve bilinir olmaması nedeniyle bu alanda hem devlet hem de medya tarafından psiko-sosyal nitel çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır.
- Ülkemizde Sağır ve işitme engelliler sporu tarihi bilgiler açısından kaynak yoksulu ve açık bulunan bir alandır. Bu sebeple hem derleme hem de arşiv nitelikli çalışmalara ihtiyaç vardır.
- Antrenör-sporcu ilişkisinde sadece antrenör ve çevirmen perspektifleri değerlendirilmiş olup sporcular ile de bu çalışma yapılmasının bu alana katkısı olacaktır.

Araştırmadan çıkan önemli diğer yan öneriler:

- Kültürel ve İletişim Farklılıkları Nedeniyle Federasyon Yapısının Değişmesi
 - Araştırmamızın görüşme kayıtlarında SİE sporculardan birçoğunun mevcut spor faaliyetlerini rekreasyon etkinliği gibi algıladıkları belirtilmektedir. Deaflympik ve dünya şampiyonalarında madalya alanların dereceleri ile karşılaştırma yapıldığında duyanların zamanlarına eşdeğer dereceleri elde edemedikleri görülmektedir. Sağır sporcularında duyanlara eşdeğer elit

sporcu seviyesine ulaşabilmesi için duyan spor branşlarının federasyonlarına entegre etmek bu konu için çözüm olarak önerilebilir. Sağır sporcuların performanslarının yükseltilmesi bakımından; antrenör, kamp, sporcu taraması, malzeme ve ulusal yarışların teknik ve sportif kısmının branşa ait federasyonun bünyesinde olması başarı için önerilecek bir yapılanmadır. Mevcut TİESF ise uluslararası spor organizasyonlarının başvuru, ulaşım, konaklama, lisans, odyo kontrolleri, işaret dili çevirmeni, kurallar gereği Sağır temsilci vb. gibi iletişim ve kültür odaklı kısımların sağlamayı sürdürmelidir.

- Dünya Sağır sporunu organize eden ve temsilcisi olan ICSD tüzüğüne göre yönetim kurulu başkanı, üyeleri ve spor branşlarının teknik delegelerinin Sağır olması ve akıcı bir şekilde uluslararası işaret (IS) ile iletişim kurabilme zorunluluğu bulunmaktadır. Ayrıca, ulusal işitme engelliler spor federasyonu ICSD'ye tam üye olabilmesi için 'federasyon başkanın mutlak Sağır olması, yönetici pozisyonlarda bulunanlar içinde de Sağır üyelerin çoğunluğuna sahip olması' tüzüğün 4.1.2.1 maddesinde belirtilmiştir ("Constitution", 2020). Yine tüzüğün 9.1.6. maddesine göre, "ICSD genel kuruluna katılacak ve oy hakkı bulunan ulusal federasyon temsilcisi konumundaki delegenin uluslararası işaret (IS) ile iletişim kurması zorunludur" ("Constitution", 2020). Ülkemizde ise üyesi olarak bulunduğu ICSD'nin yukarıda belirtilen kurallarına rağmen, federasyon başkanının ve yönetim kurulunda yer alanların çoğunlukla duyanlardan oluşması Sağır spor camiasının hem ulusal hem uluslararası, her seviyedeki üyeleriyle kültürel uyumsuzluk ve iletişimde de yabancılaşma çekilmesine neden olmaktadır. Sağır sporunun gelişiminin önündeki en önemli bariyerlerinden biri Sağır yöneticiler tarafından yönetilmiyor olmasıydı. Ancak 2015 yılında yapılan olağanüstü genel kurulda ilk kez Sağır ve eski bir sporcu federasyon başkanı oldu. Bu sonucun Sağır spor için kalıcı çözüm olduğunu söylemek mümkün değildir. Çünkü mevcut Bağımsız Spor Federasyonları Çerçeve Yönetmeliğinde, işitme engelliler spor federasyonu başkan ve yönetim kuruluna aday olmak için Sağır olmak ya da yönetim kurulunun üçte ikisi Sağırlardan oluşmalıdır gibi bir hüküm bulunmadığı için bir sonraki seçimde duyan yöneticiler tekrar yönetime gelebilirler. Bu sebeple, soruna kalıcı bir çözüm getirilmesi bakımından SHGM Bağımsız Spor Federasyonları Çerçeve Yönetmeliğinde

değişikliğe gidilerek federasyon başkanının Sağır olması ve yönetim kurulunda yer alacak üyelerden de en az üçte ikisinin SİE olması şartının getirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1. Adie, J. and Jowett, S. (2010). Athletes' meta-perceptions of the coach-athlete relationship, multiple achievement goals and intrinsic motivation among track and field athletes. *Journal of Applied Social Psychology*, 40, 2750-2773.
2. Aktel, M. ve Erten, Ş. (2017). Türkiye Cumhuriyeti hükümetlerinin engellilik alanına yaklaşımı: Hükümet programları üzerinden bir değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(1), 165-177.
3. Alsancak, F. (2018). Sağır toplumunun sosyal dışlanma sorunları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(58).
4. Altıntaş, A., Çetinkalp, Z. K. and Aşçı, F. H. (2012). Evaluating the coach-athlete relationship: Validity and reliability study. *Spor Bilimleri Dergisi*, 23(3), 119-128.
5. Altıntaş, A., Kelecek, S. ve Aşçı, F. H. (2013). Elit sporcularda durumsal güdülenme ve optimal performans duygu durumu arasındaki ilişki. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 4(4).
6. Altun, B. (2010). Bedensel engellilerin sportif aktivitelere katılımının yaşam kalitesi üzerine etkisinin değerlendirilmesi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
7. Ammons, D. K. (1990). Unique identity of the World Games for the Deaf. *Palaestra*, 6(2), 40-43.
8. Aryee, S., Sun, L. Y., Chen, Z. X. G. and Debrah, Y. A. (2008). Abusive supervision and contextual performance: The mediating role of emotional exhaustion and the moderating role of work unit structure. *Management and Organization Review*, 4(3), 393-411.
9. Aşçı, F. H. Kelecek, S. and Altıntaş, A. (2015). The role of personality characteristics of athletes in coach-athlete relationships. *Perceptual and Motor Skills*, 121(2), 399-411.
10. Avolio, B. J. and Bass, B. M. (Eds.). (2002). *Developing potential across a full range of Leadership Tm: Cases on transactional and transformational leadership*. Lawrence Erlbaum Associates, Mahwah, NJ, 86-89.
11. Bailey, S. (2008). *Athlete first: A history of the Paralympic movement*. Chichester, , UK: John Wiley & Sons, 43-45.
12. Baker, C. and Cokely, D. (1980). *American sign language: A teacher's resource use on grammar and culture*. Silver Spring, MD: TJ Publishers, 31-38.
13. Baker, M. (2000). Towards a methodology for investigating the style of a literary translator. *Target. International Journal of Translation Studies*, 12(2), 241-266.

14. Baker, M. (2004). A corpus-based view of similarity and difference in translation. *International journal of Corpus Linguistics*, 9(2), 167-193.
15. Baker, M. (2018). *In other words: A coursebook on translation*. Routledge, New York, NY, 43-46.
16. Besiri, A. (2009). Yoksulluk ekseninde engellilerin eğitimi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 83, 353-374.
17. Burkett, B., McNamee, M. and Potthast, W. (2011). Shifting boundaries in sports technology and disability: equal rights or unfair advantage in the case of Oscar Pistorius? *Disability & Society*, 26(5), 643-654.
18. Butterfield, S. A. (1991). Influence of age, sex, hearing loss, and balance on development of running by deaf children. *Perceptual and Motor Skills*, 73(2), 624-626.
19. Carmichael, R. J. (2011). A Narrative Inquiry into the Learning Experiences of Deaf Individuals in Tennis. *Walden Dissertations and Doctoral Studies*, 1160.
20. Chelladurai, P. (1984). Discrepancy between preferences and perceptions of leadership behavior and satisfaction of athletes in varying sports. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 6(1), 27-41.
21. Chelladurai, P. (1993). Leadership In RN, Singer M, Murphy LK. Tennant (Eds.), *Handbook of research on sport psychology*. 647-671.
22. Chelladurai, P. and Saleh, S. D. (1980). Dimensions of leader behavior in sports: Development of a leadership scale. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 2(1), 34-45.
23. Chouc, F. and Condei, J. M. (2018). Relay Interpreting as a Tool for Conference Interpreting Training. *Shared Learning Involving Spoken and Signed Language Interpreting Students*, 79.
24. Curran, T., Hill, A. P., Hall, H. K. and Jowett, G. E. (2015). Relationships between the coach-created motivational climate and athlete engagement in youth sport. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 37(2), 193-198.
25. Cüceloğlu, D. (2002). İletişim donanımları. *İstanbul: Remzi Kitabevi*, 55.
26. Çarkoğlu, A. and Kalaycıoğlu, E. (2013). *Türkiye’de aile, iş ve toplumsal cinsiyet*. İstanbul: Koç ve Sabancı Üniversitesi, İstanbul Politikalar Merkezi.
27. DePauw, K. P. and Karp, G. G. (1994). Integrating knowledge of disability throughout the physical education curriculum: An infusion approach. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 11(1), 3-13.
28. Diberardinis, J., Barwind, J., Flaningam, R. R. and Jenkins, V. (1983). Enhanced interpersonal relation as predictor of athletic performance. *International Journal of Sport Psychology*. 14(4), 243-251.

29. Dikyuva, H., Makaroğlu, B. and Arık, E. (2015). *Türk İşaret Dili dilbilgisi kitabı [Turkish Sign Language grammar book]*. Ankara: TC Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 97-100.
30. Ege, P. (2006). Dil ve kavram gelişimi. S. Topbaş (Editör). *Çocuklarda okuryazarlık gelişimi*. Çoluk Çocuk Dergisi, 65, 6-10.
31. Fişek, K. (1980). *Spor yönetimi*. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 525.
32. Fedyuk, O. ve Zentai, V. (2019). Göç çalışmalarında görüşme: Diyaloğa ve ortak bilgi üretimine doğru bir adım?. Zapata-Barrero ve Yalaz (Editör). *Avrupa Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalar*. İstanbul: Yıkılmazlar Basın Yayın, 200 - 215.
33. Fraser-Thomas, J. L., Côté, J. and Deakin, J. (2005). Youth sport programs: An avenue to foster positive youth development. *Physical Education & Sport Pedagogy*, 10(1), 19-40.
34. Genç, Y. and Çat, G. (2013). Engellilerin istihdamı ve sosyal içerme ilişkisi. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(1), 363-394.
35. Gentry, C. G., McLeod, R. E. and Steward, D. A. (1990). *User's guide for the sign connection: An interactive videodisc instructional program for deaf children and their hearing associates: designed to teach selected signed phrases and language patterns*. US Department of Education, Office of Educational Research and Improvement, Educational Resources Information Center.
36. Giacobbi, P. R., Poczwadowski, A. and Hager, P. (2005). A pragmatic research philosophy for sport and exercise psychology. *The Sport Psychologist*, 19(1), 18-31.
37. Greenberg, M. T. (1980). Hearing families with deaf children: Stress and functioning as related to communication method. *American Annals of The Deaf*, 1063-1071.
38. Greendorfer, S. L. (1992). Sport socialization. T. S. Horn (Ed.), *Advances in sport psychology*. Champaign, IL: Human Kinetics 201-218.
39. Gutfleisch, O. (2003). Peg legs and bionic limbs: the development of lower extremity prosthetics. *Interdisciplinary Science Reviews*, 28(2), 139-148.
40. Hansen, D. M., Larson, R. W. and Dworkin, J. B. (2003). What adolescents learn in organized youth activities: A survey of self-reported developmental experiences. *Journal of Research on Adolescence*, 13(1), 25-55.
41. Harper, S. (2012). The leader coach: A model of multi-style leadership. *Journal of Practical Consulting*, 4(1), 22-31.
42. Hatim, B. and Mason, I. (2014). *Discourse and the Translator*. London: Routledge. 133.
43. Hinde, R. A. (1997). *Relationships: A dialectical perspective*. East Sussex, England, Psychology Press. 3-7.

44. Horne, T. and Carron, A. V. (1985). Compatibility in coach-athlete relationships. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 7(2), 137-149.
45. House, J. (2009). Moving across languages and cultures in translation as intercultural communication. *Translation Action and Intercultural Communication*, 7-39.
46. İnternet: "Children of Deaf Adults [CODA], Inc.". resmi websitesi. Web: <https://www.coda-international.org/> adresinden 25 Ağustos 2020 tarihinde alınmıştır.
47. İnternet: "Constitution". Deaflympics resmi websitesi içinde. Web: <https://www.deaflympics.com/icsd/constitution> adresinden 25 Ağustos 2020 tarihinde alınmıştır.
48. İnternet: "Disability and Sports" (2011, 27 Haziran). United Nations, Department of Economic and Social Affairs Disability. Web: <https://www.un.org/development/desa/disabilities/issues/disability-and-sports.html> adresinden 25 Ağustos 2020 tarihinde alınmıştır.
49. İnternet: "History of the paralympic movement". Paralympics resmi websitesi içinde. Web: <https://www.paralympic.org/ipc/history> adresinden 25 Ağustos 2020 tarihinde alınmıştır.
50. İnternet: "İşitme Engelliler". İD Türkiye – Engelli Erişim Danışmanlığı. Web: <http://idturkiye.com/s-42-isitme-engelliler.html> adresinden 25 Ağustos 2020 tarihinde alınmıştır.
51. İnternet: "Olympics Symbols". Vikipedi içinde. Web: https://en.wikipedia.org/wiki/Olympic_symbols#Motto adresinden 25 Ağustos 2020 tarihinde alınmıştır.
52. İnternet: "Rtük Sağırların, İşitme ve Görme Engellilerin Görsel-İşitsel Medya Hizmetlerine Erişiminin İyileştirilmesi Çalıştayı Sonuç Bildirisi" (2019). s.41-43. Web: <https://www.rtuk.gov.tr/assets/Galeri/Haberler/sagirlarin-isitme-ve-gorme-engellilerin-gorsel-isitsel-medya-hizmetlerine-erisiminin-iyilestirilmesi-calistayi-sonuc-bildirisi.pdf> adresinden 25 Ağustos 2020 tarihinde alınmıştır.
53. İnternet: Audiogram Regulations Version 5 (2018, 14 Mart). Deaflympics resmi websitesi içinde. Web: <http://www.deaflympics.com/pdf/AudiogramRegulations.pdf> adresinden 25 Ağustos 2020 tarihinde alınmıştır.
54. İnternet: Bınar, M., Öçal, F. C. A., Karaçaylı, C., Ünlü, E. C. E., Aşık, M. B. ve Canda, B. (2019). Engelli sağlık kurulu raporlarında kulak burun boğaz hastalıklarının dağılımı ve toplam engel oranlarındaki yeri. *Elektronik Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahi Dergisi [KBB-Forum]* 18(1). Web: <http://kbb-forum.net/journal/text.php?lang=tr&id=428> adresinden 25 Ağustos 2020 tarihinde alınmıştır.
55. İnternet: Deaflympics – ICSD resmi websitesi. Web: <https://www.deaflympics.com/countries/TUR> adresinden 25 Ağustos 2020 tarihinde alınmıştır.

56. İnternet: Demir, Rıza. Liderlik ve Motivasyon. İstanbul Üniversitesi açık ve uzak eğitim fakültesi işletme lisans programı ders notları. Web: http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/isletme_au/liderlikvemotivasyon.pdf adresinden 25 Ağustos 2020 tarihinde alınmıştır.
57. İnternet: Dünya Engellilik Raporu Yönetici Özeti (2011). Dünya Sağlık Örgütü (s.29) içinde. Web: <https://www.engellilerkonfederasyonu.org.tr/wp-content/uploads/2020/04/D%C3%BCnya-Engellilik-Raporu-2011.pdf> adresinden 25 Ağustos 2020 tarihinde alınmıştır.
58. İnternet: Fosshaug, S. (2004). Deaf Sports: An Empowerment Perspective. WFD News içinde yayınlandı, Vol 17 No. 2. Web: <http://www.ciss.org/deaf-sports-an-empowerment-perspective> adresinden 25 Ağustos 2020 tarihinde alınmıştır.
59. İnternet: Hawking, S.W. (2011). Sunuş. Dünya Sağlık Örgütü (2011), Dünya Engellilik Raporu Yönetici Özeti (s.3) içinde. Web: <https://www.engellilerkonfederasyonu.org.tr/wp-content/uploads/2020/04/D%C3%BCnya-Engellilik-Raporu-2011.pdf> adresinden 25 Ağustos 2020 tarihinde alınmıştır.
60. İnternet: Jordan J. (1996). The World Games for the Deaf and the Paralympic Games. Web: <http://www.ciss.org/the-world-games-for-the-deaf-and-the-paralympic-games> adresinden 25 Ağustos 2020 tarihinde alınmıştır.
61. İnternet: Kanun (2008, 24 Haziran). Başarılı sporculara aylık bağlanması ile devlet sporcusu unvanı verilmesi hakkında kanun. Resmi Gazete (Kanun No: 5774). Web: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/07/20080709-1.htm> adresinden 25 Ağustos 2020 tarihinde alınmıştır.
62. İnternet: Milletlerarası Sözleşme (2009, 14 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı: 2009/15137). Web: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/07/20090714-1.htm> adresinden 25 Ağustos 2020 tarihinde alınmıştır.
63. İnternet: Paralympic – IPC resmi web sitesi. Web: <https://www.paralympic.org/classification> adresinden 25 Ağustos 2020 tarihinde alınmıştır.
64. İnternet: Türkiye Bedensel Engelliler Spor Federasyonu resmi websitesi. Web: <http://www.tbef.org.tr/kurumsal/tarihce/?id=20> adresinden 25 Ağustos 2020 tarihinde alınmıştır.
65. İnternet: Türkiye Görme Engelliler Spor Federasyonu resmi websitesi. Web: <http://www.gesf.org.tr/> adresinden 25 Ağustos 2020 tarihinde alınmıştır.
66. İnternet: Türkiye İşitme Engelliler Spor Federasyonu resmi websitesi. Web: <http://tiesf.gov.tr/> adresinden 25 Ağustos 2020 tarihinde alınmıştır.
67. İnternet: Türkiye Özel Sporcular Spor Federasyonu resmi websitesi. Web: <https://www.tossfed.gov.tr/> adresinden 25 Ağustos 2020 tarihinde alınmıştır.

68. Johnson, R. C., Snider, B. N. and Smith, D. L. (1994). *The Deaf Way: Perspectives from the international conference on Deaf culture*. Gallaudet University Press, 776-836.
69. Jowett, S. (2003). When the “honeymoon” is over: A case study of a coach-athlete dyad in crisis. *The Sport Psychologist*, 17(4), 444-460.
70. Jowett, S. (2005). The coach-athlete partnership. *The Psychologist*, 18(7), 412-415.
71. Jowett, S. (2007). Interdependence Analysis and the 3+ 1Cs in the Coach-Athlete Relationship. Social psychology in sport. Edited by: Jowett, S. and Lavalley, D. 15–28. Champaign, IL: Human Kinetics. 15-27.
72. Jowett, S. and Cockerill, I. M. (2002). Incompatibility in the coach-athlete relationship. *Solutions in Sport Psychology*, 16-31.
73. Jowett, S. and Cockerill, I. M. (2003). Olympic medallists’ perspective of the athlete–coach relationship. *Psychology of Sport and Exercise*, 4(4), 313-331.
74. Jowett, S. and Meek, G. A. (2000). A case study of a top-level coach–athlete dyad in crisis. *Journal of Sports Sciences*, 18(1), 51-52.
75. Jowett, S. and Meek, G. A. (2000). The coach-athlete relationship in married couples: An exploratory content analysis. *The Sport Psychologist*, 14(2), 157-175.
76. Jowett, S. and Ntoumanis, N. (2003). The Greek coach-athlete relationship questionnaire (gr CART-Q): Scale construction and validation. *International Journal of Sport Psychology*, 34(2), 101-124.
77. Jowett, S. and Ntoumanis, N. (2004). The coach–athlete relationship questionnaire (CART-Q): Development and initial validation. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 14(4), 245-257.
78. Jowett, S. and Poczwadowski, A. (2007). Understanding the coach-athlete relationship. Social psychology in sport. Edited by: Jowett, S. and Lavalley, D. 15–28. Champaign, IL: Human Kinetics, 3-14.
79. Jowett, S. and Shanmugam, V. (2016). Relational coaching in sport: Its psychological underpinnings and practical effectiveness. In R. Schinke, K. R. McGannon, & B. Smith (Eds.), *Routledge international handbook of sport psychology*. London: Routledge. 45.
80. Kemaloğlu, Y. K. (2012). Türkiye’de işitme kayıplarının ve işitme engelinin genel görünümü. *Türkiye Klinikleri Kulak Burun Boğaz-Özel Konular*, 5(2), 1-10.
81. Kemaloğlu, Y. K., Yaprak-Kemaloğlu, P., Bilgin, C., Korkmaz, H. H. and İlhan, M. (2016). Structuring dispositions? Deaf students and sports fields. *The Online Journal of Recreation and Sport*, 5(3), 28.
82. Kızar, O., Dalkılıç, M., Uçan, İ., Mamak, H. and Yiğit, Ş. (2015). The importance of sports for disabled children. *Merit Research Journal of Art, Social Science and Humanities*, 3(5), 58-61.

83. Kiuppis, F. (2018). Inclusion in sport: Disability and participation. *Sport in Society*, 21(1), 4-21.
84. Konrot, A. (2003). İletişim yetersizliği olan çocuklar. A. Ataman (Ed.), *Özel gereksinimi olan çocuklar ve özel eğitime giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 260-287.
85. Koparan, Ş. (2003). Özel ihtiyaçları olan çocuklarda spor. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 14.
86. Legg, D. and Steadward, R. (2011). The Paralympic Games and 60 years of change (1948–2008): Unification and restructuring from a disability and medical model to sport-based competition. *Sport in Society*, 14(9), 1099-1115.
87. Lopes, J. T. (2015). Adapted surfing as a tool to promote inclusion and rising disability awareness in Portugal. *Journal of Sport for Development*, 3(5), 4-10.
88. Medland, J. and Ellis-Hill, C. (2008). Why do able-bodied people take part in wheelchair sports?. *Disability & Society*, 23(2), 107-116.
89. Mikkelsen, H. (1999). Relay interpreting: A solution for languages of limited diffusion?. *The Translator*, 5(2), 361-380.
90. Morgan, H. J. and Bush, A. J. (2016). Sports coach as transformative leader: Arresting school disengagement through community sport-based initiatives. *Sport, Education and Society*, 21(5), 759-777.
91. Napier, J. (2002). The d/deaf—h/hearing debate. *Sign Language Studies*, 2(2), 141-149.
92. Nixon, H. L. (2007). Constructing diverse sports opportunities for people with disabilities. *Journal of Sport and Social Issues*, 31(4), 417-433.
93. Oral, Z. (2016). *Türk işaret dili çevirisi*. Ankara: Siyasal Kitapevi, 90-98.
94. Öztapak, M. Ü. (2018). Engelli bireylerin meslek seçiminde etkili olan faktörlerin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 48(48).
95. Parasız, Ö. (Ağustos 2015). *Bağımsız spor federasyonlarının spor genel müdürlüğü ile ilişkilerinin analizi*. Yüksek Lisans, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. YÖK Tez Merkezi Veri Tabanında, 91-100.
96. Peterson, D. B. (1996). Executive coaching at work: The art of one-on-one change. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*, 48(2), 78.
97. Philippe, R. A. and Seiler, R. (2006). Closeness, co-orientation and complementarity in coach–athlete relationships: What male swimmers say about their male coaches. *Psychology of Sport and Exercise*, 7(2), 159-171.

98. Poczwadowski, A., Barott, J. E. and Henschen, K. P. (2002). The athlete and coach: Their relationship and its meaning. Results of an interpretive study. *International Journal of Sport Psychology*, 33(1), 116-140.
99. Price, M. S. and Weiss, M. R. (2000). Relationships among coach burnout, coach behaviors, and athletes' psychological responses. *The Sport Psychologist*, 14(4), 391-409.
100. Reagen, T. (2010). Translating and interpreting sign language: Mediating the DEAF-WORLD. *The Translator as Mediator of Cultures*, 3, 53.
101. Rezania, D. and Gurney, R. (2014). Building successful student-athlete coach relationships: examining coaching practices and commitment to the coach. *SpringerPlus*, 3(1), 383.
102. Rhind, D. J. and Jowett, S. (2010). Relationship maintenance strategies in the coach-athlete relationship: The development of the COMPASS model. *Journal of Applied Sport Psychology*, 22(1), 106-121.
103. Rhind, D. J., & Jowett, S. (2011). Linking maintenance strategies to the quality of coach-athlete relationships. *International Journal of Sport Psychology*, 42(1), 55.
104. Schleimacher, F. (1992). On the different methods of translation. In Schule, Rainer and John Bignet (Ed.). *Theories of Translation. An Anthology of Essays from Drydan to Derrida*. Chicago and London: The University of Chicago Press, 36-54.
105. Siegel, A. and Douard, J. (2011). Who's flying the plane: Serotonin levels, aggression and free will. *International Journal of Law and Psychiatry*, 34(1), 20-29.
106. Stern, L. (2001). At the junction of cultures: Interpreting at the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia in the light of other international interpreting practices. *The Judicial Review*, 5(3), 255-274.
107. Stewart, D. A. (1991). *Deaf sport: The impact of sports within the Deaf community*. Gallaudet University Press, 50-59.
108. Stewart, D. and Ammons, D. (2001). Future directions of the Deaflympics. *Palaestra-Macomb Illinois*, 17(3), 45-47.
109. Stone, R. (1994). Mainstreaming and inclusion: a deaf perspective. *PUB TYPE*, 66-67
110. Şahin, T. and Coşkun, S. (2009). *Sosyal dışlanma ve yoksulluk ilişkisi*. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü.
111. Şen, Mustafa (2018). Türkiye'de engellilere yönelik istihdam politikaları: Sorunlar ve öneriler. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 8(2), 129-152.
112. Tanyeri, Y. (2006). *Kayak ders notları*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
113. İnternet: Türk Dil Kurumu Sözlükleri resmi websitesi. Web: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 25 Ağustos 2020 tarihinde alınmıştır.

114. The International Committee of Sports For The Deaf 1924-2014 Review (2015). Sain Petersburg – Pavlovsk: 9-11.
115. Theunissen, S. C., Rieffe, C., Netten, A. P., Briare, J. J., Soede, W., Schoones, J. W. and Frijns, J. H. (2014). Psychopathology and its risk and protective factors in hearing-impaired children and adolescents: a systematic review. *JAMA Pediatrics*, 168(2), 170-177.
116. Toury, Gideon. (2000). "The Nature and Role of Norms in Translation. *The Translation Studies Reader*. Ed. Lawrence Venuti. London: Routledge. 198–211..
117. Trzaskoma-Bicsérdy, G., Bognár, J., Révész, L. and Géczi, G. (2007). The coach-athlete relationship in successful Hungarian individual sports. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 2(4), 485-495.
118. Ünsal, G. (2019). Spor dili ve çevirisi. *International Journal of Language Academy*, 7, 118-138.
119. Vanlandewijck, Y. (2006). Sport science in the Paralympic movement. *Journal of Rehabilitation Research & Development*, 43(7), xvii-xvii.
120. Vella, S. A., Oades, L. G. and Crowe, T. P. (2013). The relationship between coach leadership, the coach–athlete relationship, team success, and the positive developmental experiences of adolescent soccer players. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 18(5), 549-561.
121. Venuti, L. (2000). Translation, community, utopia. *The Translation Studies Reader*, 485.
122. Watson, D. and Lunn, P. (2010). Multiple disadvantage: evidence on gender and disability from the 2006 Census. In L. Bond, F. McGinnity, & H. Russell (Eds.), *Making equality count: Irish and international research measuring equality and discrimination*. Dublin: Liffey Press. 175-198.
123. Williamson, A. C. (2015). Heritage learner to professional interpreter: Who are deafparented interpreters and how do they achieve professional status? (Master's Thesis). Western Oregon University: Digital Commons @ WOU (Web: <https://digitalcommons.wou.edu/theses/22/>)
124. Winnick, J. P. (2007). A framework for interscholastic sports for youngsters with disabilities. *Palaestra*, 23(2), 4-6.
125. Wylleman, P. (2000). Interpersonal relationships in sport: Uncharted territory in sport psychology research. *International Journal of Sport Psychology*, 31 (2000), 555-572.
126. Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23(112).
127. Yıldırım, A. and Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 258-259.

128. Yıldırım, A. and Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 41-72.
129. Yıldız, S. (2018). *Spor yapan işitme engelli bireyler ile spor yapmayan işitme engelli bireylerin bazı psikolojik özelliklerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Batman Üniversitesi.
130. Yılmaz, İ., Çimen, Z. and Bektaş, F. (2009). *Sporcu algılamalarına göre bireysel ve takım sporu antrenörlerinin iletişim beceri düzeylerinin karşılaştırılması*. Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 4:(45-48).
131. Yue, Jun (2008). *Sports interpreting in the Olympics*. Proceedings of 2008 XVIII FIT (International Federation of Translators) World Congress. Shanghai: FIT Congress. Web:
https://www.academia.edu/210979/SPORTS_INTERPRETING_IN_THE_OLYMPICS

EKLER

EK-1. Antrenörlere Yönelik Nitel Görüşme Soruları

1. İşaret dili biliyor musunuz?
2. SİE sporcularınız ile nasıl iletişim kuruyorsunuz?
3. Sağır sporcularla çalışırken karşılaştığınız zorluklar nelerdir?
4. Sağır sporcularla kamp ve/ya antrenmanlarda kişisel etkileşim ve/ya iletişiminizdeki zorluklar ile ilgili düşünceniz nedir? Lütfen açıkla mısınız?
5. Antrenör olarak spor dalı ile ilgili konuları sporcuya iletmekte zorlandığınız durumları lütfen açıklayınız
6. Çevirmenin antrenör-sporcu iletişime etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Lütfen açıklayın.
7. Antrenör-sporcu ilişkisinde çevirmende olması gereken mesleki özellikler nelerdir?
8. İyi bir antrenör-sporcu ilişkisinde size göre en önemli unsurlar nelerdir? Açıkla mısınız?
9. Sporcularınızla ilişkinizde ‘yakınlık’ kavramını nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizce yakınlık kavramı için hangi duygular önemlidir?
10. Sporcunuzun size bağlı olduğunu düşünüyor musunuz?
11. Sporcunuzla ilişkilerinizde birbirinizi tamamlamak için iyi bir koordinasyonun sağlandığını düşünüyor musunuz?
12. Sporcunuzla birbirinizi anladığınızı düşünüyor musunuz?
13. Milli takımdaki Sağır sporcuları elit düzeyde görüyor musunuz? Lütfen nedenleriyle açıklayınız.

EK-2. Coda Çevirmenlere Yönelik Nitel Görüşme Soruları

1. Çeviri yaptığınız spor dalındaki bilgi düzeyiniz nedir? Açıklar mısınız?
2. Çeviri yapmadan önce araştırma ve hazırlık yapıyor musunuz? Lütfen açıklayın?
3. Teknik kavramları, terimceyi, TİD’de karşılığı olmayan ve ifade edilmesinde güçlük çektiğiniz sözleri çevirirken ne gibi yöntemler kullanıyorsunuz?
4. Sağır sporcu branşın teknik özelliklerine, terminolojisi ve kültürüne ne kadar hâkim?
5. Size göre birlikte görev yaptığınız antrenör, Sağır kültürüne hakim mi ve Sağır sporcuların gereksinimlerini giderebilme de yeterli mi?
6. Antrenör-sporcu arasında yaptığınız çevirilerde zorluk çektiğiniz konular var mı? Örnek verebilir misiniz?
7. Sizce, sporcunun çevirmene yaklaşımı nasıldır? Lütfen açıklayınız.
8. Sizce, antrenörün çevirmene yaklaşımı nasıldır? Lütfen açıklayınız
9. Kendinizi takımın bir parçası olarak görüyor musunuz? Açıklar mısınız?
10. Sizce, antrenör-sporcu ilişkisinde karşılıklı sevgi, saygı, güven, dostluk ve bağlılık gibi duyguları üzerindeki çevirmenin rolü ve etkisi nedir? Açıklar mısınız?

EK-3. Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 11/10/2018-E.38588

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 14574941-199-
Konu : Etik Komisyon Gelen Cevap
Bildirimi-Berrak Fetahna
FIRAT

Sayın Berrak Fetahna FIRAT

Enstitümüz Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı doktora öğrencisi Berrak Fetahna FIRAT'ın , etik komisyon başvurusu ile ilgili olarak Üniversitemiz Etik Komisyonu'nun cevabi yazısı ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır

Doç. Dr. Aysel BERKKAN
Enstitü Müdür Yardımcısı

DAĞITIM

Gereği:
Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Başkanlığına

Bilgi:
Sayın Doç. Dr. Mustafa Yaşar ŞAHİN
Sayın Berrak Fetahna FIRAT
Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Doktora Programı Öğrencisi

Evrakı Doğrulamak İçin: <https://belgedogrulama.gazi.edu.tr>
Emniyet Mahallesi Abant Sokak NO10/2 E Blok Kat 5 06500 Yenimahalle ANKARA
Tel:0 (312) 202 33 87 Faks:0 (312) 202 82 20

Pin: 04312
Bilgi için :Rabia Demirel
Memur

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-3. (devam) Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 11/10/2018-E.136657

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Etik Komisyonu

Sayı : 77082166-302.08.01-
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 06/08/2018 tarihli ve 14574941-199- 110400 sayılı yazı.

İlgi yazınız ile göndermiş olduğunuz, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı **Doktora Öğrencisi Berrak Fetahna FIRAT'ın, Doç.Dr.Mustafa Yaşar ŞAHİN'in** danışmanlığında yürüttüğü "*Sağır Sporlarında Antrenör-Sporcu İlişkisinin Değerlendirilmesi*" adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun **09.10.2018** tarih ve **08** sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

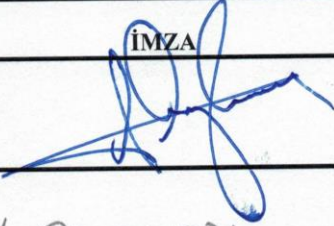
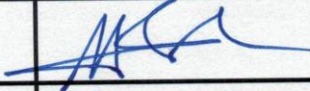
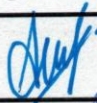
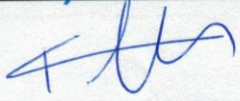
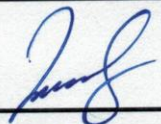
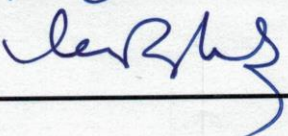
e-imzalıdır
Prof. Dr. Alper CEYLAN
Komisyon Başkanı

Araştırma Kod No: 2018-395

Ek:1 Liste

EK-3. (devam) Etik Kurul Onayı

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ETİK KOMİSYONU KATILIM LİSTESİ	
TOPLANTI TARİHİ : 09/10/2018	TOPLANTI SAYISI : 08
ADI-SOYADI	İMZA
Prof.Dr.Alper CEYLAN BAŞKAN	
Prof.Dr.Mustafa N.İLHAN BAŞKAN YRD.	KATILANADI
Prof.Dr.Rahmi ÜNAL	KATILANADI
Prof.Dr.Mehmet Sayım KARACAN	
Prof.Dr.Mustafa SARIKAYA	
Prof.Dr.İbrahim DOĞAN	KATILANADI
Prof.Dr.C.Haluk BODUR	
Prof.Dr.Mustafa İLBAŞ	
Prof.Dr.Füsun DEMİREL	KATILANADI
Prof.Dr.Aymelek GÖNENÇ	
Doç.Dr.Nihan KAFA	
Doç.Dr. Zehra GÖÇMEN BAYKARA	
Doç.Dr.Latif AYDOS	

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : FIRAT, Berrak Fetahna
 Uyuğu : T.C.
 Doğum tarihi ve yeri : 25.08.1981, Ankara
 Medeni hali : Bekar
 Telefon : +90 533 245 97 98
 e-mail : fetahna@gmail.com

Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet yılı
Doktora	Gazi Üniversitesi/ Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı	Devam ediyor
Yüksek Lisans	Brunel Üniversitesi / Spor ve Eğitim Bölümü/ Spor Bilimleri	2010
Lisans	Uludağ Üniversitesi / Eğitim Fakültesi /Sınıf Öğretmenliği	2005
Lise	Beşiktaş Lisesi	1998

İş Deneyimi, Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
2016-Devam ediyor	SEBEDER (Sesli Betimleme Derneği)	İşaret Dili Çevirmeni
2016-Devam ediyor	Türkiye İşitme Engelliler Spor Federasyonu	Uluslararası ve Ulusal İşaret Dili Çevirmeni
2014-Devam ediyor	TBMM Parti Grup Konuşmaları	İşaret Dili Çevirmeni
2011-2016	TBMM Milletvekili Danışmanı	İşaret Dili Çevirmeni
2008-2010	The Stroke Assosiation (Felç Vakfı)	Spor Organizasyonları Yönetici Asistanlığı

Yabancı Dil

TİD (Türk İşaret Dili)
 BSL (Britanya İşaret Dili)
 IS (Uluslararası İşaret)
 İngilizce

Yayınlar:

1. Şahin, M. Y., Fırat, B. F. and Şezer, P. (2020). Coach-Athlete Relationship Questionnaire (CART-Q) for Use with Deaf Athletes: Validity and Reliability Study. National Cave Research and Protection Organization, India. Ambient Science Vol.7(1): 270-274.

Bildiriler:

1. Berrak Fırat, Doç. Dr. A. Şirin Okyayuz, Coaccessibility (Eşerişim), Media For All 8, 17-19 Haziran 2019
2. Berrak F. Fırat, Prof. Dr. E. Nilgün Metin, İşitme Engelli Yetişkinlerin Bakışından Kaynaştırma Uygulamaları, 23. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Kocaeli, 4-6 Eylül 2014
3. Berrak F. Fırat, Prof. Dr. Canan Koca, The female boxers' views on the coach-athlete relationship and where female coaches stand in the area of boxing, IAPESGW (International Gender and Sport Symposium), Ankara, 4-5 Eylül 2014
4. Berrak F. Fırat, Dr. Deniz Durdubaş, Prof. Dr. Ziya Kuru, Effect of Coach Behaviors on Success of Deaf National U21 Basketball Teams, 13. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Konya, 7-9 Kasım 2014

Proje ve Kitaplar:

1. Araştırmacı ve İşaret Dili Çevirmeni, TRT Çocuk projesi, Sağır ve İşitme Engelli çocukların programlara erişimi, 3 ay, 2020
2. Proje Asistanlığı, Güncel TİD sözlüğü (<http://tidsozluk.net>), çevrimiçi - Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı projesi, 6 ay, 2015
3. İşaret Dili Modeli, Türk İşaret Dili Eğitim Kitabı (<https://tidegitim.com>) – Ankara Üniversitesi Projesi, 2015
4. TİD - Türkçe Yazılı Çevirmen, Türk İşaret Dili Dil Bilgisi Kitabı - Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 6ay, 2015
5. Proje koordinatörü, editörü ve yazarı, Türk İşaret Dili ve Uluslararası İşaret Eğitim Materyali – Türkiye İşitme Engelliler Spor Federasyonu, 3 ay, 2011

Sertifikalar

- 2014 – Sherborne Gelişimsel Hareketler (Engelli ve dezavantajlı gruplar ile Fiziksel Aktivite Çalışmaları)
- 2013 – İşaret Dili Tercümanlık ve Eğitimlik Belgesi
- 2012 – Bisiklet 2. Kademe Antrenörlük Belgesi
- 2010 – Britanya İşaret Dili 2. Seviye Belgesi

2006 – Yüzme 1. Kademe Antrenörlük Belgesi

Gönüllü Çalışmalar

12/2019 – 1/2020 RTÜK Yayınlarına Erişim Çalıştayı – “Sağırkların, İşitme ve Görme Engellilerin Yayın Hizmetlerine Erişiminin İyileştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” Çalışmalarında Görevli

2018 – 2019 Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) – İşaret Dili Çevirmenliği Mesleki Standart ve Yeterlilik Sınavı Çalışmalarında Danışman

2017 – 2018 Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) – İş Kanunu, Mevzuat, Yönetmelik Tanıtım ve Bilgilendirme Videolarının İşaret Dili Çevirisi

2017 – Devam ediyor Türkiye İşitme Engelliler Spor Federasyonu Bisiklet Milli Takım Yardımcı Antrenör

09/2009 “The National Trust of Scotland” (İskoçya Ulusal Doğa Koruma Vakfı)

2004 – 2006 Uludağ Üniversitesi ve BOCET (Bursa Otistik Çocuklar Eğitim Derneği) ile Rehabilitasyon Programı Yüzme Eğitimliği

Spor Geçmişi

09. 2010 Londra Triathlonu – 20.000 kişilik katılım içerisinde 97.

2006, 2002, 2001 Bisiklet Milli Takım kadrosu

2005, 2004 Türkiye Bisiklet Genel Klasmanda takım birinciliği, ikinciliği

2001 – 2003 Uludağ Üniversitesi Yol Pateni Takımı (Özel turnuvalarda 1.lik)

2001 - 2003 Uludağ Üniversitesi Kayaklı Koşu Takımı

1986 – 1998 Lisanslı Yüzücü - Demirspor Yüzme Kulübü ve Spor Yazarları Yüzme Kulübü – il dereceleri

1996 – 1998 Eczacıbaşı Voleybol Altyapı – Yıldız ve Genç takım

Üyelik

WASLI (Dünya İşaret Dili Çevirmenler Derneği)

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..

